

Vmesno poročilo
o uvajanju, spremljanju in evalvaciji prilagojenega
izobraževalnega programa osnovne šole z
enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z
avtističnimi motnjami

Prva tri leta izvajanja programa (od prvega do tretjega razreda)
v šolskih letih 2015/16, 2016/17 in 2017/18

**Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo**

Vmesno poročilo o uvajanju, spremljanju in evalvaciji prilagojenega izobraževalnega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami

Prva tri leta izvajanja programa (od prvega do tretjega razreda) v šolskih letih 2015/16, 2016/17 in 2017/18

Strokovna urednica: mag. Simona Rogič Ožek

Avtorji: mag. Simona Rogič Ožek, dr. Tomi Deutsch, Sonja Dobravc, Andreja Vouk, Vesna Vršič,
dr. Sandra Mršnik, Mojca Dolinar

Strokovni pregled: dr. Tanja Rupnik Vec, dr. Fani Nolimal

Izdajatelj: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Za izdajatelja: dr. Vinko Logaj

Spletna izdaja

Ljubljana, 2019

Publikacija ni plačljiva

Publikacija je objavljena na povezavi www.zrss.si/pdf/vmesno-porocilo-avtisticne-motnje.pdf

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI](http://cobiss.si)-ID=[301054464](http://cobiss.si)

ISBN 978-961-03-0441-8 (pdf)

Kazalo

1	Uvod.....	4
1.1	Formalni okvir uvajanja, spremljanja in evalvacije novega programa	4
1.1.1	Trajanje posodabljanja	5
1.1.2	Vzgojno-izobraževalne organizacije, v katerih potekata uvajanje in spremljanje, in način izbiranja vzgojno-izobraževalnih organizacij	5
1.2	Opredelitev ciljev izboljšav in kriterijev za ugotavljanje doseganja teh ciljev	6
2	Metode raziskovanja	8
2.1	Metode zbiranja podatkov.....	8
2.2	Metodologija zbiranja in analize podatkov.....	8
3	Rezultati in interpretacija	12
3.1	Rezultati po posameznih ciljnih spremljave.....	12
4	Sklepi in predlogi	65
4.1	Povzetek ugotovitev za vsak cilj.....	65
4.2	Sinteza vseh ugotovitev.....	68
4.3	Predlogi za spremembe izvajanja programa.....	69
5	Poročilo o porabljenih finančnih sredstvih	69
6	Priloge.....	71

1 Uvod

1.2 Formalni okvir uvajanja, spremljanja in evalvacije novega programa

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1), ki smo ga začeli uporabljati s 1. 9. 2013 in opredeljuje otroke z avtističnimi motnjami kot novo skupino otrok s posebnimi potrebami, je bil podlaga za oblikovanje novih programskih dokumentov, ki opredeljujejo vzgojno-izobraževalno delo z otroki z avtističnimi motnjami.

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je 27. 3. 2014 v skladu s 25. členom Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Ur. l. RS, št. 16/07-UPB, 118/06-ZUOPP-A, 36/08, 58/09, 64/09-popr., 65/09-popr. in 20/11, 40/12-ZUJF in 57/12-ZPCP-2D) sprejel Prilagojeni izobraževalni program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami, kot ga je predlagal Zavod RS za šolstvo. Prilagojeni izobraževalni program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami je tako postal novi javno veljavni vzgojno-izobraževalni program v Sloveniji. Strokovni svet je predlagal spremljavo izvajanja.

Ministrica za izobraževanje, znanost in šport je 20. 2. 2015 na podlagi drugega odstavka 16. člena Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Ur. l. RS, št. 16/07-UPB, 36/08, 58/09, 64/09, 65/09, 20/11, 40/12-ZUJF in 57/12-ZPCP-2D) izdala sklepe o določitvi izvajalcev prilagojenega izobraževalnega programa za osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami. S temi sklepi je določila izvajalce: Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, Center za komunikacijo, sluh in govor Portorož ter Center za sluh in govor Maribor.

Ministrica za izobraževanje, znanost in šport je 16. 3. 2017 na podlagi 223. člena Zakona o splošnem upravnem postopku (Ur. l. RS, št. 24/06 – uradno prečiščeno besedilo, 105/06 – ZUS-1, 126/07, 65/08, 8/10 in 82/13) po uradni dolžnosti izdala Sklep o pripravi načrta posodabljanja prilagojenega izobraževalnega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami.

Na podlagi tega sklepa je Zavod RS za šolstvo pripravil Načrt o uvajanju, spremljanju in evalvaciji prilagojenega izobraževalnega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami.

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je 19. 10. 2017 sprejel Načrt o uvajanju, spremljanju in evalvaciji prilagojenega izobraževalnega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami. Skladno z načrtom, ki vsebuje tudi dinamiko priprave vmesnih in končnih poročil, v nadaljevanju predstavljamo prvo vmesno poročilo o uvajanju, spremljanju in evalvaciji prilagojenega izobraževalnega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami za prva tri leta izvajanja programa (od prvega do tretjega razreda) v šolskih letih 2015/16, 2016/17 in 2017/18.

Poročilo je pripravljeno skladno z načrtom in po dinamiki, ki upošteva, da je Zavod RS za šolstvo skladno z Zakonom o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja kot pristojni javni zavod v šolskih letih 2015/16 ter 2016/17 že spremljal prilagojeni izobraževalni program z enakovrednim

izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami, zato je poročilo pripravljeno za prva tri leta izvajanja programa.

1.1.1 Trajanje posodabljanja

Po 2. členu Pravilnika o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela (Ur. l. RS, št. 7/14 in 27/17) posodabljanje vzgojno-izobraževalnega dela vključuje uvajanje, spremljanje in evalvacijo.

Spremljali bomo izvajanje programa s prvo generacijo vpisanih otrok v vseh treh izobraževalnih zavodih, ki izvajajo ta program, od prvega do devetega razreda.

1.1.2 Vzgojno-izobraževalne organizacije, v katerih potekata uvajanje in spremljanje, in način izbiranja vzgojno-izobraževalnih organizacij

Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, Center za komunikacijo, sluh in govor Portorož ter Center za sluh in govor Maribor že vrsto let izvajajo dva ločena prilagojena izobraževalna programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom. Gre za prilagojeni izobraževalni program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z govorno-jezikovnimi motnjami ter prilagojeni izobraževalni program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za gluhe in naglušne otroke. Oba programa izvajajo ločeno, kar pomeni, da so otroci z govornimi in jezikovnimi motnjami razporejeni v ločene razrede posebej, gluhi in naglušni pa prav tako. Veliko otrok, ki so bili v preteklosti usmerjeni v prilagojeni izobraževalni program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z govorno-jezikovnimi motnjami, je bilo opredeljenih tudi kot otroci z avtističnimi motnjami, zato se je pokazala potreba po novem prilagojenem izobraževalnem programu osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami, v katerem bi se izobraževali otroci z avtističnimi motnjami v ustreznem učnem okolju. Posamezni strokovni delavci omenjenih vzgojno-izobraževalnih zavodov so pri oblikovanju novega prilagojenega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami intenzivno sodelovali, saj so s svojimi izkušnjami, kako vzgajati in izobraževati otroke z avtističnimi motnjami, bistveno prispevali tudi h kakovosti programa.

Uvajanje in spremljanje novega prilagojenega izobraževalnega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami tako poteka v teh vzgojno-izobraževalnih zavodih skladno s sklepom ministrice za izobraževanje, znanost in šport, ki je 20. 2. 2015 na podlagi drugega odstavka 16. člena Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Ur. l. RS, št. 16/07-UPB5, 36/08,58/09, 64/09, 65/09, 20/11, 40/12-ZUJF in 57/12-ZPCP-2D) izdala sklepe o določitvi izvajalcev prilagojenega izobraževalnega programa za osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami. S temi sklepi je določila izvajalce: Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, Center za komunikacijo, sluh in govor Portorož ter Center za sluh in govor Maribor.

Našteti izobraževalni zavodi so začeli v skladu s sklepi izvajati navedeni izobraževalni program v šolskem letu 2015/16 v prvem razredu.

Posodabljanje zajema uvajanje, spremljanje in evalvacijo novega javno veljavnega vzgojno-izobraževalnega programa, ki ga je sprejel Strokovni svet RS za splošno izobraževanje dne 27. 3. 2014 v skladu s 25. členom Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Ur. l. RS, št. 16/07-UPB, 118/06-ZUOPP-A, 36/08, 58/09, 64/09-popr., 65/09-popr. in 20/11, 40/12-ZUJF in 57/12-ZPCP-2D). Strokovni svet je predlagal spremljavo izvajanja. Ker gre pri posodabljanju tega programa predvsem za uvajanje in spremljanje in ne za izboljšave in evalvacijo, bomo v nadaljevanju predstavili merljive cilje spremljave in kriterije za ugotavljanje teh ciljev.

1.2 Opredelitev ciljev izboljšav in kriterijev za ugotavljanje doseganja teh ciljev

Globalne cilje ter raziskovalna vprašanja spremljave iz *Načrta uvajanja, spremljanja in evalvacije programa* (glej prilogo 7) smo preoblikovali v dvanajst raziskovalno operativnih ciljev. Iz priloge 7 je razvidno, da je spremljanje programa skladno z načrtom uvajanja, spremljanja in evalvacije programa.

Cilji

- 1. Ugotoviti, v kolikšni meri učitelji zagotavljajo ustrezno učno okolje skladno s programom**
(Kazalnik: Rezultat na opazovalni lestvici učno okolje. Kriterij: Večina opazovanih elementov na lestvici učno okolje se izvaja skladno s programom.)
- 2. Ugotoviti, v kolikšni meri so pristopi in načini poučevanja, ki jih uporabljajo učitelji, skladni s programom**
(Kazalnik: Rezultat na opazovalni lestvici pristopi in načini poučevanja. Kriterij: Večina opazovanih elementov na lestvici pristopi in načini opazovanja se izvaja skladno s programom.)
- 3. Ugotoviti, v kolikšni meri učitelji učijo komunikacijske veščine skladno s programom**
(Kazalnik: Rezultat na opazovalni lestvici komunikacijske veščine. Kriterij: Večina opazovanih elementov na lestvici komunikacijske veščine se izvaja skladno s programom.)
- 4. Ugotoviti, v kolikšni meri učitelji učijo socialne veščine skladno s programom**
(Kazalnik: Rezultat na opazovalni lestvici socialne veščine. Kriterij: Večina opazovanih elementov na lestvici socialne veščine se izvaja skladno s programom.)
- 5. Ugotoviti, v kolikšni meri učitelji izvajajo podaljšano bivanje skladno s programom**
(Kazalnik: Rezultat na lestvici podaljšano bivanje. Kriterij: Večina opazovanih elementov na lestvici podaljšano bivanje se izvaja skladno s programom.)

6. Ugotoviti, ali strokovni delavci v individualiziranem programu načrtujejo aktivnosti za uravnavanje vedenja

(Kazalnik: Vsebina individualiziranih programov otrok z avtističnimi motnjami. Kriterij: V individualiziranem programu vsakega učenca so zapisane aktivnosti za uravnavanje vedenja.)

7. Ugotoviti, v kolikšni meri učenci napredujejo na učnem področju ter na področjih socialnih in komunikacijskih veščin

(Kazalnik: Evalvacije napredka posameznega učenca. Kriterij: Večina učencev izkazuje napredek na učnem področju ter na področjih socialnih in komunikacijskih veščin.)

8. Ugotoviti, v kolikšni meri učitelji uporabljajo prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja za otroke z avtističnimi motnjami

(Kazalnik: Rezultat na vprašalniku za razrednike. Kriterij: Učitelji v večini primerov prilagodijo preverjanje in ocenjevanje znanja.)

9. Ugotoviti, kakšna so mnenja razrednikov o programu in njihove izkušnje z njim

(Kazalnik: Mnenja in izkušnje razrednikov. Kriterij: Večinoma pozitivna mnenja in izkušnje razrednikov.)

10. Ugotoviti, kakšna so mnenja ravnateljev o programu, ki se izvaja v zavodu, ki ga vodijo, in njihove izkušnje z njim

(Kazalnik: Mnenja in izkušnje ravnateljev. Kriterij: Večinoma pozitivna mnenja in izkušnje ravnateljev.)

11. Ugotoviti, kakšna so mnenja staršev otrok o programu, v katerega so vključeni njihovi otroci, in njihove izkušnje z njim

(Kazalnik: Mnenja in izkušnje staršev. Kriterij: Večinoma pozitivna mnenja in izkušnje.)

12. Ugotoviti, ali učenci z avtističnimi motnjami v prilagojenem programu z enakovrednim izobrazbenim standardom dosegajo primerljive standarde znanja pri nacionalnem preverjanju znanja v 6. in 9. razredu kot učenci v drugih prilagojenih programih z enakovrednim izobrazbenim standardom

(Kazalnik: Skupno povprečje odstotnih točk iz preverjanih predmetov pri nacionalnem preverjanju znanja v 6. in 9. razredu. Kriterij: Primerljivo povprečje odstotnih točk.)

2 Metode dela

2.1 Metode zbiranja podatkov

Pri raziskovanju smo uporabili naslednji metodi zbiranja podatkov:

- 1 opazovanje (opazovalne lestvice),
 - 2 spraševanje (vprašalniki, polstrukturirani intervju, obrazec za evalvacijo napredka učenca).
- Cilji od 1 do 5: opazovalne lestvice od 1 do 4 (priloga 1) in polstrukturirani intervju (priloga 6). Opazovanje sta opravljala trikrat letno dva opazovalca, ki sta po končanem opazovanju uskladila ocene. Ob tem je bil opravljen polstrukturirani intervju s timom strokovnih delavcev ob vsakem obisku o izvajanju programa ter preverjanje nekaterih postavk iz opazovalnih lestvic (katere dejavnosti so bile namenjene preventivi pri preprečevanju nezaželenega vedenja ter katere rutinske dejavnosti dnevno izvajajo in kako).
 - Cilj 6: analiza individualiziranih programov otrok, vključenih v spremljavo, z vidika načrtovanja aktivnosti za uravnavanje vedenja. Analiza je bila opravljena ob vsakem obisku.
 - Cilj 7: obrazec za evalvacijo napredka posameznega učenca na učnem področju ter področju socialnih in komunikacijskih veščin (priloga 5). Podatke iz obrazca za evalvacijo napredka učenca prvič pridobimo po treh letih izvajanja programa, drugič po petih letih izvajanja programa, tretjič po sedmih letih izvajanja programa ter četrtič po devetih letih izvajanja programa.
 - Cilja 8 in 9: anketni vprašalnik o mnenjih in izkušnjah pri izvajanju prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami za razrednike o izvajanju prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja (priloga 2). Vprašalnik smo uporabili ob koncu vsakega šolskega leta.
 - Cilj 10: anketni vprašalnik o mnenjih in izkušnjah pri izvajanju prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami za ravnatelje (priloga 3). Vprašalnik smo uporabili ob koncu vsakega šolskega leta.
 - Cilj 11: anketni vprašalnik o mnenjih in izkušnjah pri izvajanju prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami za starše (priloga 4). Vprašalnik smo uporabili ob koncu vsakega šolskega leta.
 - Cilj 12: dosežki učencev v prilagojenih programih z enakovrednim izobrazbenim standardom v 6. in 9. razredu, pridobljeni na Državnem izpitnem centru.

2.2 Metodologija zbiranja in analize podatkov

Pri raziskovanju smo izvedli kvantitativno in kvalitativno analizo podatkov.

Udeleženci spremljanja so bili otroci, ki so bili v šolskih letih od 2015/16 do 2017/18 usmerjeni v prilagojeni izobraževalni program z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami. Poleg otrok so bili udeleženci spremljanja tudi strokovni delavci, ki so izvajali vzgojno-izobraževalno delo v novem programu, vodstveni delavci in starši otrok, vključenih v program.

Opazovanje vzgojno-izobraževalnega procesa je potekalo skladno s predvidenimi opazovalnimi dnevi. Realizirali smo vse obiske v vsakem šolskem letu, zato je realizacija opazovanja 100-odstotna.

Opis vzorca

Opazovali smo izvajanje vzgojno-izobraževalnega procesa v šolskem letu 2015/16 v prvem razredu, v šolskem letu 2016/17 v drugem razredu ter v šolskem letu 2017/18 v tretjem razredu prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami. V vsakem vzgojno-izobraževalnem zavodu smo opazovali en oddelk posameznega razreda. V opazovanih oddelkih so bili vključeni učenci, ki so bili v šolskem letu 2015/16 usmerjeni v prvi razred. V posameznih letih se je število otrok v oddelkih spreminjalo, saj so se jim pridružili na novo usmerjeni otroci v posamezni razred ter oddelke zapustili otroci, ki so bili preusmerjeni v drug program. V Centru za komunikacijo, sluh in govor Portorož ter v Centru za sluh in govor Maribor so v drugem in tretjem razredu izvajali kombinirani pouk, medtem ko so v Zavodu za gluhe in naglušne v drugem razredu oblikovali dva oddelka, saj se je povečevalo število otrok, ki so bili usmerjeni v program. Spremljavo smo drugo leto izvajali v tistem oddelku, v katerem je bilo vključenih več otrok, ki so bili v program usmerjeni že v šolskem letu 2015/16. V tretjem razredu pa so otroke, ki so bili usmerjeni v prvi razred v šolskem letu 2015/16, spet združili v isti oddelk in spremljava je potekalo tretje leto v tem oddelku.

Tako smo vsako leto opazovali izvajanje vzgojno-izobraževalnega procesa v oddelkih, v katerih so bili vključeni otroci, ki so bili usmerjeni v program v šolskem letu 2015/16 v prvi razred, v šolskih letih 2016/17 in 2017/18 pa so se jim pridružili še otroci, ki so bili dodatno usmerjeni v program v isti ali nižji razred. Dva otroka pa sta se preusmerila v drug program. V Zavodu za gluhe in naglušne je bilo tako v šolskem letu 2015/16, torej v prvem razredu, pet učencev ($N = 5$), v Centru za komunikacijo, sluh in govor Portorož trije učenci ($N = 3$) ter v Centru za sluh in govor Maribor dva učenca ($N = 2$). Skupaj 10 otrok ($N = 10$).

Po treh letih izvajanja programa smo pri otrocih, ki so bili v programu večino časa, preverjali napredek na določenih področjih razvoja. Preverili smo napredek pri 9 otrocih, od tega jih je bilo 8 vključenih v program tri leta, eden pa dve leti. To znaša 100 odstotkov vseh otrok, vključenih večino časa v program.

V šolskem letu 2016/17 so bili v opazovanem oddelku v Centru za sluh in govor Maribor poleg dveh otrok drugega razreda usmerjeni še trije otroci prvega razreda ($N = 5$), v Centru za komunikacijo, sluh in govor Portorož pa je bil poleg treh otrok drugega razreda usmerjen še en otrok prvega razreda

(N = 4). Število otrok v drugem razredu v Zavodu za gluhe in naglušne je v opazovanem oddelku ostalo enako (N = 5). Tako je bilo v opazovanih oddelkih v šolskem letu 2016/17 skupaj 14 otrok.

V šolskem letu 2017/18 je bilo število otrok glede na prejšnje šolsko leto nespremenjeno (N = 14).

Poleg otrok so bili udeleženci spremljanja tudi strokovni delavci in ravnatelji v vzgojno-izobraževalnih zavodih, ki so izvajajo program. V vsakem šolskem letu so vprašalnik izpolnili trije razredniki (N = 3) in trije ravnatelji (N = 3), torej vsako leto po en razrednik in en ravnatelj iz vsakega vzgojno-izobraževalnega zavoda. Drugo leto smo v Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana spremljavo v delu, ki se nanaša na anketiranje razrednika, izvajali samo v enem oddelku, in sicer v tistem, v katerem je bila vključena večina otrok, ki so bili usmerjeni v program že v šolskem letu 2015/16. Anketni vprašalnik so tako izpolnili trije razredniki in trije ravnatelji v vseh treh letih, kar predstavlja 75-odstotno stopnjo odgovora v primeru razrednikov v drugem letu spremljave in 100-odstotno stopnjo odgovora v primeru razrednikov v prvem in drugem letu spremljave ter v primeru ravnateljev v vseh treh letih spremljave.

Udeleženci spremljanja so bili tudi starši usmerjenih otrok v program. V šolskem letu 2015/16 je bilo v program vključenih 10 otrok, vprašalnik je izpolnilo 10 staršev (N = 10). Anketni vprašalnik so izpolnili vsi v spremljavo vključeni starši, kar predstavlja 100-odstotno stopnjo odgovora.

V šolskem letu 2016/17 je bilo v opazovanih oddelkih vključenih 14 otrok v program, vprašalnik je izpolnilo 14 staršev (N = 14). Anketni vprašalnik so izpolnili vsi v spremljavo vključeni starši, kar predstavlja 100-odstotno stopnjo odgovora.

V šolskem letu 2017/18 je bilo v opazovanih oddelkih vključenih 14 otrok, 10 staršev otrok, ki so v programu že vsa tri leta, pa je izpolnilo vprašalnik (N = 10). V tretjem letu spremljave smo tako pri anketiranju staršev dosegli 71,43-odstotno stopnjo odgovora.

Potek spremljanja

- Vsako leto so bili pri spremljavi opravljeni najmanj trije obiski z najmanj dvema opazovalcema. Opazovanje so izvajale svetovalke za razredni pouk in svetovalke za otroke s posebnimi potrebami Zavoda RS za šolstvo, in sicer po dve na posamezni obisk v posameznem vzgojno-izobraževalnem zavodu. Obiski so zajeli celodnevno opazovanje od 7.30 do 14. ure, in sicer opazovanje pouka v učilnici in drugih dejavnosti zunaj učilnice. Opazovanje je zajemalo nekatere dejavnosti obveznega programa, razširjenega programa in tudi preostali čas. Tako smo opazovali jutranje varstvo, odmore, čas malice in kosila, podaljšano bivanje. Po celodnevnom opazovanju je sledil intervju s strokovno skupino, pri čemer smo preverili nekatere elemente z opazovalne lestvice (preventivno izvajanje dejavnosti za preprečevanje nezaželenega vedenja pri pouku in v času podaljšanega bivanja ter izvajanje dejavnosti za ustvarjanje varnega in predvidljivega okolja). Pred izvajanjem opazovanja smo z izvajalci opazovanja opravili priprave na opazovanje. Opazovanje vzgojno-izobraževalnega procesa je potekalo skladno s predvidenimi opazovalnimi dnevi. Realizirali smo vse obiske v vsakem šolskem letu, zato je realizacija opazovanja 100-odstotna.

- S strokovnimi delavci smo v prvem letu spremljave izpeljali tri skupna srečanja (načrtovanje v začetku spremljanja, vmesna evalvacija spremljave med letom in evalvacija spremljave ob koncu vsakega šolskega leta). Drugo in tretje leto spremljave smo organizirali dve skupni srečanja, na katerih smo predstavili izsledke spremljave ter se dogovarjali za potrebne oblike sodelovanja.
- Strokovnim delavcem smo zagotavljali podporo pri izvajanju programa. Organizirali smo izobraževanje in usposabljanje na teme preverjanje in ocenjevanje znanja, oblikovanje individualiziranega programa, učenje komunikacijskih in socialnih veščin ter izvajanja podaljšanega bivanja.

3 Rezultati in interpretacija

3.1 Rezultati po posameznih ciljnih spremljave

Cilj 1: Ugotoviti, v kolikšni meri učitelji zagotavljajo ustrezno učno okolje, skladno s programom

Tabela 1 prikazuje združene rezultate iz opazovalnih lestvic po elementih za področje učnega okolja od šestih opazovalk, ki so trikrat letno po dve skupaj opazovale vzgojno-izobraževalni proces v posameznem vzgojno-izobraževalnem zavodu v šolskih letih 2015/16 in 2016/17. Za šolsko leto 2017/18 so rezultati prikazani ločeno zaradi vmesne manjše spremembe metodologije.

Tabela 1: Prikaz podatkov, pridobljenih iz opazovalne lestvice UČNO OKOLJE v šolskih letih 2015/16 in 2016/17 skupaj

UČNO OKOLJE – elementi	Ni bilo moč opaziti / Brez odgovora*		Nikoli*		Redko		Pogosto		Skupaj	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Jutranje varstvo je organizirano v skladu z načeli dela z učenci z AM (predvidljivost dogajanja, stalnost strokovnih delavcev, struktura dejavnosti, prilagojen prostor, omejitev motečih dražljajev, možnost umika).	6	30,0	0	0,0	7	35,0	7	35,0	20	100,0
Odmor je ustrezno organiziran (struktura, predvidljivost, spremstvo, možnost umika, omejitev motečih dražljajev).	0	0,0	0	0,0	3	15,0	17	85,0	20	100,0
Prehodi med dejavnostmi so napovedani.	0	0,0	0	0,0	2	10,0	18	90,0	20	100,0
Prilagoditve pri športu so organizirane (spremstvo, možnost umika od motečih dražljajev, prilagoditve pri vsebini).	4	20,0	0	0,0	5	25,0	11	55,0	20	100,0
V razredu je pri pouku poskrbljeno za omejitev zunanjih dražljajev (pregrade, umik ...).	0	0,0	0	0,0	7	35,0	13	65,0	20	100,0
V razredu je prilagojen prostor za izvajanje raznolikih dejavnosti (kotički za posamezne dejavnosti).	0	0,0	0	0,0	5	25,0	15	75,0	20	100,0
V učnem okolju (razred, telovadnica, hodniki ...) so vizualne opore za organizacijo v prostoru.	0	0,0	0	0,0	1	5,0	19	95,0	20	100,0
Učitelj izvaja rutine za vzpostavitev varnega, predvidljivega okolja.	0	0,0	0	0,0	3	15,0	17	85,0	20	100,0
Učitelj v individualiziranem programu načrtuje preventivne dejavnosti za uravnavanje učenčevega vedenja pri pouku.	0	0,0	5	25,0	5	25,0	10	50,0	20	100,0
Učitelj pri pouku preventivno izvaja dejavnosti za preprečevanje neželenega vedenja učencev.	0	0,0	0	0,0	8	40,0	12	60,0	20	100,0
Učitelj pri pouku organizira različne dejavnosti za sprostitev učencev.	0	0,0	0	0,0	5	25,0	15	75,0	20	100,0
Učno okolje – skupaj	10	4,5	5	2,3	51	23,2	154	70,0	220	100,0

* Kategorija »Ni bilo moč opazovati« pomeni, da elementa opazovanja ni bilo možno opazovati, ker ga šola ni izvajala (npr. šport, jutranje varstvo ...). Kategorija »Nikoli« pa pomeni, da vsebinskega izvajanja posameznega elementa ocenjevalci pri opazovanju niso nikoli opazili (npr. učitelj bi lahko napovedal prehode med dejavnostmi pa tega nikoli ni naredil).

Iz tabele 1 je razvidno, da so bili v šolskih letih 2015/16 in 2016/17 vsi elementi s področja učnega okolja razen enega v največji meri ocenjeni kot pogosto izvajani, torej z najvišjo oceno. Iz tega lahko sklepamo, da se je velika večina opazovanih elementov na lestvici učno okolje v šolskih letih 2015/16 in 2016/17 izvajala skladno s programom.

Prav tako je iz tabele 1 razvidno, da se je večina elementov pogosto izvajala v več kot 50 odstotkih. Element *Jutranje varstvo je organizirano v skladu z načeli dela z učenci z AM (predvidljivost dogajanja, stalnost strokovnih delavcev, struktura dejavnosti, prilagojen prostor, omejitev motečih dražljajev, možnost umika)* je bil v 35 odstotkih ocenjen kot pogosto izvajan ter v 35 odstotkih kot redko izvajan, s tem da elementa niso izvajali v 30 odstotkih. Izvajanje vseh elementov s področja učnega okolja skupaj je bilo ocenjeno z najvišjo oceno pogosto v 70 odstotkih.

Tabela 2 prikazuje združene rezultate iz opazovalnih lestvic po elementih za področje učnega okolja od šestih opazovalk, ki so trikrat letno po dve skupaj opazovale vzgojno-izobraževalni proces v posameznem vzgojno-izobraževalnem zavodu v šolskem letu 2017/18.

Tabela 2: Prikaz podatkov, pridobljenih iz opazovalne lestvice UČNO OKOLJE v šolskem letu 2017/18

UČNO OKOLJE – elementi	Ni bilo moč opaziti / Brez odgovora	Nikoli	Redko	Pogosto	Skupaj
	n	n	n	n	n
Jutranje varstvo poteka v prostoru, kjer so mogoče omejitve motečih dražljajev in je možnost umika.	3	0	2	7	12
Jutranje varstvo je organizirano tako, da sta jasno razvidna potek in vrstni red dejavnosti.	3	0	4	5	12
Za dejavnosti in učne pripomočke je v jutranjem varstvu točno in jasno določen prostor.	3	0	3	6	12
V času odmora so jasno opredeljene dejavnosti, njihov potek in vrstni red.	0	0	2	10	12
V času odmora je možnost omejitve motečih dražljajev in umika.	0	0	1	11	12
Prehodi med dejavnostmi so napovedani.	1	0	3	8	12
Razvidne so posamezne prilagoditve pri športu (npr. spremstvo, možnost umika od motečih dražljajev, prilagoditve vsebine).	6	0	0	6	12
V učilnici je pri pouku poskrbljeno za omejitev zunanjih dražljajev (pregrade, umik...).	0	1	2	9	12
V učilnici je prilagojen prostor za izvajanje raznolikih dejavnosti (kotički za posamezne dejavnosti).	0	3	4	5	12
V učnem okolju (učilnica, telovadnica, hodniki ...) so vizualne opore za organizacijo v prostoru.	0	3	0	9	12
Učitelj izvaja rutine za vzpostavitev varnega, predvidljivega okolja.	0	1	2	9	12
Učitelj v individualiziranem programu načrtuje preventivne dejavnosti za uravnavanje učenčevega vedenja.	4	0	2	6	12
Učitelj pri pouku preventivno izvaja dejavnosti za preprečevanje neželene vedenja učencev.	4	0	0	8	12
Učitelj pri pouku organizira različne dejavnosti za sprostitve učencev.	1	2	2	7	12
Učno okolje – skupaj	25 (14,9%)	10 (6,0%)	27 (16, 1%)	106 (63,1%)	168 (100%)

Iz tabele 2 je razvidno, da so bili v šolskem letu 2017/18 vsi elementi s področja učnega okolja v največji meri ocenjeni kot pogosto izvajani, torej z najvišjo oceno. Iz tega lahko sklepamo, da se je večina opazovanih elementov na lestvici učno okolje v šolskem letu 2017/18 izvajala skladno s programom.

Prav tako je iz tabele 2 razvidno, da se je večina elementov pogosto izvajala v več kot polovica primerih, samo v dveh primerih je bil ta delež manjši od polovice. Gre za elementa *Jutranje varstvo je organizirano tako, da sta jasno razvidna potek in vrstni red dejavnosti* in *V učilnici je prilagojen prostor za izvajanje raznolikih dejavnosti (kotički za posamezne dejavnosti)*. Izvajanje vseh elementov s področja učnega okolja skupaj je bilo ocenjeno z najvišjo oceno pogosto v 106 primerih, kar predstavlja večino primerov.

Povzetek in analiza odgovorov v polstrukturiranem intervjuju na vprašanja o izvajanju rutin in preventivnih dejavnosti za preprečevanje nezaželenega vedenja pri pouku v šolskem letu 2017/18 (priloga 8)

Učitelji pri pouku za preprečevanje nezaželenega vedenja uporabljajo v večini primerov strukturirane dejavnosti, pregrade za omejitev dražljajev, jasne dogovore, doslednost, umirjen način komunikacije, zagotavljanje možnosti umika in sprostitev, spodbujanje učencev k uporabi strategij, ki so se jih učili, ter vizualne opore.

Za vzpostavitev varnega in predvidljivega okolja učitelji vzpostavljajo rutine, ki jih opišejo kot: napoved dejavnosti, dogovorjena struktura, ponavljanje dogovorjenih dejavnosti, urniki, tabla za umirjanje, pregrade, kotički, jutranji krog, skupno izvajanje dejavnosti, stalnost kadra in možnost umika.

Iz odgovorov v intervjujih lahko ugotovimo, da učitelji pri pouku izvajajo številne dejavnosti za preprečevanje nezaželenega vedenja in prav tako rutine za vzpostavitev varnega in predvidljivega okolja.

Skupne ugotovitve pri cilju 1

Iz rezultatov na lestvici učno okolje v šolskih letih 2015/16, 2016/17 in 2017/18 lahko ugotovimo, da se večina opazovanih elementov na lestvici učno okolje izvaja skladno s programom in da je prvi cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave dosežen.

Ob tem pa iz odgovorov v polstrukturiranem intervjuju iz šolskega leta 2017/18 lahko ugotovimo, da učitelji pri pouku izvajajo številne dejavnosti za preprečevanje nezaželenega vedenja in prav tako rutine za vzpostavitev varnega in predvidljivega okolja.

Cilj 2: Ugotoviti, v kolikšni meri so pristopi in načini poučevanja, ki jih uporabljajo učitelji, skladni s programom

Tabela 3 prikazuje združene rezultate iz opazovalnih lestvic po elementih za področje pristopi in načini poučevanja od šestih opazovalk, ki so trikrat letno po dve skupaj opazovale vzgojno-izobraževalni proces v posameznem vzgojno-izobraževalnem zavodu v šolskih letih 2015/16 in

2016/17. Za šolsko leto 2017/18 so rezultati prikazani ločeno zaradi vmesne manjše spremembe metodologije.

Tabela 3: Prikaz podatkov, pridobljenih iz opazovalne lestvice PRISTOPI IN NAČINI POUČEVANJA v šolskih letih 2015/16 in 2016/17 skupaj

PRISTOPI IN NAČINI POUČEVANJA – elementi	Ni bilo moč opaziti / Brez odgovora		Nikoli		Redko		Pogosto		Skupaj	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Pri obravnavi učne snovi je prisotna multisenzorna podpora (vizualna, slušna ...).	0	0,0	2	10,0	3	15,0	15	75,0	20	100,0
Učitelj daje jasna, kratka navodila, podprta z vizualnimi pripomočki.	0	0,0	0	0,0	5	25,0	15	75,0	20	100,0
Učitelj sproti preverja razumevanje navodil in obravnavane učne snovi.	0	0,0	0	0,0	10	50,0	10	50,0	20	100,0
Pristopi poučevanja so personalizirani.	1	5,0	6	30,0	8	40,0	5	25,0	20	100,0
Učitelj zagotovi dovolj časa učencem za usvajanje in izkazovanje znanja.	0	0,0	0	0,0	6	30,0	14	70,0	20	100,0
Obravnava učne snovi je podprta z raznovrstnimi didaktičnimi pripomočki.	0	0,0	2	10,0	4	20,0	14	70,0	20	100,0
Učitelj krepi želeno vedenje (opazovanje učenca, preverjanje počutja, povratna informacija, pomiritev, preusmeritev, nagrajevanje, omejevanje ...).	0	0,0	0	0,0	3	15,0	17	85,0	20	100,0
Učitelj spodbuja uporabo naučenih komunikacijskih veščin učencev v vsakdanji komunikaciji.	1	5,0	2	10,0	3	15,0	14	70,0	20	100,0
Učitelj spodbuja uporabo naučenih socialnih veščin učencev v vsakdanji komunikaciji.	1	5,0	1	5,0	7	35,0	11	55,0	20	100,0
Pristopi in načini poučevanja – skupaj	3	1,7	13	7,2	49	27,2	115	63,9	180	100,0

Iz tabele 3 je razvidno, da so bili v šolskih letih 2015/16 in 2016/17 vsi elementi s področja pristopov in načinov poučevanja razen enega v največji meri ocenjeni kot pogosto izvajani, torej z najvišjo oceno. Iz tega lahko sklepamo, da se je večina opazovanih elementov na lestvici pristopi in načini poučevanja v šolskih letih 2015/16 in 2016/17 izvajala skladno s programom.

Prav tako je iz tabele 3 razvidno, da se je večina elementov pogosto izvajala v več kot 50 odstotkih. Element *Pristopi poučevanja so personalizirani* je bil v 25 odstotkih ocenjen kot pogosto izvajan ter v 40 odstotkih kot redko izvajan, s tem da elementa niso izvajali v 5 odstotkih. Izvajanje vseh elementov s področja učnega okolja skupaj je bilo ocenjeno z najvišjo oceno pogosto v 63,9 odstotka.

Tabela 4 prikazuje združene rezultate iz opazovalnih lestvic po elementih za področje pristopov in načinov poučevanja od šestih opazovalk, ki so trikrat letno po dve skupaj opazovale vzgojno-izobraževalni proces v posameznem vzgojno-izobraževalnem zavodu v šolskem letu 2017/18.

Tabela 4: Prikaz podatkov, pridobljenih iz opazovalne lestvice PRISTOPI IN NAČINI POUČEVANJA v šolskem letu 2017/18

PRISTOPI IN NAČINI POUČEVANJA – elementi	Ni bilo moč opaziti / Brez odgovora	Nikoli	Redko	Pogosto	Skupaj
	n	n	n	n	n
Pri obravnavi učne snovi je prisotna veččutna podpora (vizualna, slušna ...).	0	1	4	7	12
Učitelj daje jasna, kratka navodila, podprta z vizualnimi pripomočki.	0	3	2	7	12
Učitelj sproti preverja razumevanje navodil.	0	3	1	8	12
Učitelj sproti preverja razumevanje obravnavane učne snovi.	0	2	5	5	12
Pristopi poučevanja so osredotočeni na posameznega učenca in njegove individualne potrebe.	0	3	6	3	12
Učitelj zagotovi dovolj časa učencem za usvajanje in izkazovanje znanja.	0	1	2	9	12
Obravnava učne snovi je podprta z raznovrstnimi didaktičnimi pripomočki.	0	0	5	7	12
Učitelj krepi želeno vedenje, s tem ko preverja počutje in pomirja učence.	0	3	0	9	12
Učitelj krepi želeno vedenje, s tem ko sporoča ustrezne povratne informacije in preusmerja vedenje.	0	2	1	9	12
Učitelj krepi želeno vedenje, s tem ko nagrajuje želeno in omejuje nezaželeno vedenje.	1	1	1	9	12
Učitelj spodbuja uporabo naučenih komunikacijskih veščin učencev v vsakdanji komunikaciji.	0	0	5	7	12
Učitelj spodbuja uporabo naučenih socialnih veščin učencev v vsakdanji komunikaciji.	0	0	5	7	12
Pristopi in načini poučevanja – skupaj	1 (0,7%)	19 (13,2%)	37 (25,7%)	87 (60,4%)	144 (100%)

Iz tabele 4 je razvidno, da je bila v šolskem letu 2017/18 večina elementov s področja pristopov in načinov poučevanja v največji meri ocenjena kot pogosto izvajana, torej z najvišjo oceno. Iz tega lahko sklepamo, da se je v šolskem letu 2017/18 večina opazovanih elementov na lestvici pristopi in načini opazovanja izvajala skladno s programom.

Prav tako je iz tabele 4 razvidno, da je bil v enem primeru le en element – *Učitelj sproti preverja razumevanje obravnavane učne snovi* – ocenjen z najvišjo oceno, torej pogosto v enaki meri kot z oceno redko. V enem primeru je bil en element – *Pristopi poučevanja so osredotočeni na posameznega učenca in na njegove individualne potrebe* – ocenjen kot redko izvajan v največji meri, in sicer v polovični meri, medtem ko je bil v treh primerih ocenjen, da se ni izvajal nikoli, in v 3 primerih, da se je izvajal pogosto. Izvajanje vseh elementov s področja pristopov in načinov poučevanja skupaj je bilo ocenjeno z najvišjo oceno pogosto v 87 primerih, kar predstavlja več kot polovico primerov.

Skupne ugotovitve pri cilju 2

Iz rezultatov na lestvici pristopi in načini poučevanja v šolskih letih 2015/16, 2016/17 in 2017/18 lahko ugotovimo, da se večina opazovanih elementov na lestvici pristopi in načini poučevanja izvaja skladno s programom in da je drugi cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave dosežen.

Cilj 3: Ugotoviti, v kolikšni meri učitelji učijo komunikacijske veščine skladno s programom

Tabela 5 prikazuje združene rezultate iz opazovalnih lestvic po elementih za področje komunikacijskih veščin od šestih opazovalk, ki so trikrat letno po dve skupaj opazovale vzgojno-izobraževalni proces v posameznem vzgojno-izobraževalnem zavodu v šolskih letih 2015/16 in 2016/17. Za šolsko leto 2017/18 so rezultati prikazani ločeno zaradi vmesne manjše spremembe metodologije.

Tabela 5: Prikaz podatkov, pridobljenih iz opazovalne lestvice KOMUNIKACIJSKE VEŠČINE v šolskih letih 2015/16 in 2016/17 skupaj

KOMUNIKACIJSKE VEŠČINE – elementi	Ni bilo moč opaziti / Brez odgovora	Nikoli	Redko	Pogosto	Skupaj
	n	n	n	n	n
Učitelj prilagaja učenje komunikacijskih veščin posameznemu učencu.	1	0	3	10	14
Učitelj uporablja različne didaktične pripomočke pri učenju komunikacijskih veščin.	1	0	3	10	14
Učitelj se pri učenju komunikacijskih veščin povezuje z drugimi predmeti.	1	0	1	12	14
Učitelj uvaja dejavnosti za razvoj spretnosti učencev v skladu s programom (zaznavanje, motorika, govor, pogovor, jezik, povezovanje delov v celoto, skupna pozornost ...).	0	0	1	13	14
Učitelj strukturirano poučuje komunikacijske veščine.	0	1	3	10	14
Učitelj spodbuja uporabo naučenih komunikacijskih veščin učencev v vsakdanji komunikaciji.	0	1	2	11	14
Spodbuja učence k očesnemu stiku.	0	0	1	13	14
Učitelj skrbi za vzpostavljjanje in vzdrževanje odnosa z učencem.	0	0	1	13	14
Učitelj skrbi za vzpostavljjanje in vzdrževanje odnosa med učenci.	0	0	4	10	14
Komunikacijske veščine – skupaj	3 (2,4%)	2 (1,6%)	19 (15,1%)	102 (81,0%)	126 (100%)

Iz tabele 5 je razvidno, da so bili v šolskih letih 2015/16 in 2016/17 vsi elementi s področja komunikacijskih veščin v največji meri ocenjeni kot pogosto izvajani, torej z najvišjo oceno. Iz tega lahko sklepamo, da se je večina opazovanih elementov v šolskih letih 2015/16 in 2016/17 na lestvici komunikacijske veščine izvajala skladno s programom.

Prav tako je iz tabele 5 razvidno, da je bilo izvajanje vseh elementov s področja komunikacijskih veščin skupaj ocenjeno z najvišjo oceno pogosto v 102 primerih, kar pomeni v veliki meri.

Tabela 6 prikazuje združene rezultate iz opazovalnih lestvic po elementih za področje komunikacijskih veščin od šestih opazovalk, ki so trikrat letno po dve skupaj opazovale vzgojno-izobraževalni proces v posameznem vzgojno-izobraževalnem zavodu v šolskem letu 2017/18.

Tabela 6: Prikaz podatkov, pridobljenih iz opazovalne lestvice KOMUNIKACIJSKE VEŠČINE v šolskem letu 2017/18

	Ni bilo moč opaziti / Brez odgovora	Nikoli	Redko	Pogosto	Skupaj
--	-------------------------------------	--------	-------	---------	--------

KOMUNIKACIJSKE VEŠČINE – elementi	n	n	n	n	n
Učitelj prilagaja učenje komunikacijskih veščin posameznemu učencu.	0	3	0	8	11
Učitelj uporablja različne didaktične pripomočke pri učenju komunikacijskih veščin.	0	2	1	8	11
Učitelj učenje komunikacijskih veščin povezuje z vsebinami drugih predmetov, ki se poučujejo v tem razredu.	2	5	0	4	11
Učitelj izvaja dejavnosti za razvoj komunikacijskih veščin v skladu s programom (npr. zaznavanje, motorika, govor, pogovor, jezik, povezovanje delov v celoto, skupna pozornost).	1	0	4	6	11
Učitelj strukturirano poučuje komunikacijske veščine.	0	3	0	8	11
Učitelj spodbuja uporabo naučenih komunikacijskih veščin učencev v vsakdanji komunikaciji.	0	1	2	8	11
Učitelj spodbuja učence k očesnemu stiku.	0	2	3	6	11
Učitelj preverja počutje in se odziva na potrebe vsakega učenca.	3	0	0	8	11
Učitelj spodbuja učence k socialni interakciji med njimi.	0	2	1	8	11
Komunikacijske veščine – skupaj	6 (6,1%)	18 (18,2%)	11 (11,1%)	64 (64,6%)	99 (100%)

Iz tabele 6 je razvidno, da je bila v šolskem letu 2017/18 večina elementov s področja komunikacijskih veščin v največji meri ocenjena kot pogosto izvajana, torej z najvišjo oceno. Iz tega lahko sklepamo, da se je v šolskem letu 2017/18 večina opazovanih elementov na lestvici komunikacijske veščine izvajala skladno s programom.

Prav tako je iz tabele 6 razvidno, da je bil v enem primeru le en element – *Učitelj učenje komunikacijskih veščin povezuje z vsebinami drugih predmetov, ki se poučujejo v tem razredu* – ocenjen kot nikoli izvajan v največji meri, in sicer v petih primerih, medtem ko je bil v štirih primerih ocenjen, da se izvaja pogosto. Izvajanje vseh elementov s področja komunikacijskih veščin skupaj je bilo ocenjeno z najvišjo oceno pogosto v 64 primerih, kar predstavlja več kot polovica primerov.

Skupne ugotovitve pri cilju 3

Iz rezultatov na lestvici komunikacijske veščine v šolskih letih 2015/16, 2016/17 in 2017/18 lahko ugotovimo, da se večina opazovanih elementov na lestvici komunikacijske veščine izvaja skladno s programom in da je tretji cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave dosežen.

Cilj 4: Ugotoviti, v kolikšni meri učitelji učijo socialne veščine skladno s programom

Tabela 7 prikazuje združene rezultate iz opazovalnih lestvic po elementih za področje socialnih veščin od šestih opazovalk, ki so trikrat letno po dve skupaj opazovale vzgojno-izobraževalni proces v posameznem vzgojno-izobraževalnem zavodu v šolskih letih 2015/16 in 2016/17. Za šolsko leto 2017/18 so rezultati prikazani ločeno zaradi vmesne manjše spremembe metodologije.

Tabela 7: Prikaz podatkov, pridobljenih iz opazovalne lestvice SOCIALNE VEŠČINE v šolskih letih 2015/16 in 2016/17 skupaj

SOCIALNE VEŠČINE – elementi	Ni bilo moč opaziti / Brez odgovora	Nikoli	Redko	Pogosto	Skupaj
	n	n	n	n	n
Učitelj prilagaja učenje socialnih veščin posameznemu učencu.	0	0	5	6	11
Učitelj uporablja didaktične pripomočke pri učenju socialnih veščin.	0	0	3	8	11
Učitelj se pri učenju socialnih veščin povezuje z drugimi predmeti.	0	0	6	5	11
Učitelj uvaja dejavnosti za razvoj veščin učencev v skladu s programom (čustveno opismenjevanje, skrb zase, delovanje v šolskem in ožjem okolju, vsakodnevne veščine, socialna interakcija, socialno sprejemljivo vedenje, spolna vzgoja ...).	0	1	3	7	11
Učitelj strukturirano poučuje socialne veščine.	0	1	4	6	11
Učitelj spodbuja uporabo naučenih socialnih veščin učencev v vsakdanji komunikaciji.	2	1	3	5	11
Učitelj skrbi za vzpostavljanje in vzdrževanje odnosa z učencem.	0	0	3	8	11
Učitelj skrbi za vzpostavljanje in vzdrževanje odnosa med učenci.	3	1	2	5	11
Socialne veščine – skupaj	5 (5,7%)	4 (4%)	29 (33 %)	50 (56,8%)	88 (100%)

Iz tabele 7 je razvidno, da je bilo v šolskih letih 2015/16 in 2016/17 večina elementov s področja socialnih veščin v največji meri ocenjena kot pogosto izvajana, torej z najvišjo oceno. Iz tega lahko sklepamo, da se je v šolskih letih 2015/16 in 2016/17 večina opazovanih elementov na lestvici socialne veščine izvajala skladno s programom.

Iz tabele 7 je prav tako razvidno, da je bil v enem primeru le en element – *Učitelj se pri učenju socialnih veščin povezuje z drugimi predmeti* – ocenjen kot redko izvajan v največji meri, in sicer v šestih primerih, medtem ko je v petih primerih ocenjen, da se izvaja pogosto. Dva elementa – *Učitelj spodbuja uporabo naučenih socialnih veščin učencev v vsakdanji komunikaciji* in *Učitelj skrbi za vzpostavljanje in vzdrževanje odnosa med učenci* – sta bila ocenjena kot pogosto izvajana v največji meri, vendar ne več kot v petih primerih. Izvajanje vseh elementov s področja socialnih veščin skupaj je bilo ocenjeno z najvišjo oceno pogosto v 50 primerih, kar predstavlja malo več kot polovico primerov.

Tabela 8 prikazuje združene rezultate iz opazovalnih lestvic po elementih za področje socialnih veščin od šestih opazovalk, ki so trikrat letno po dve skupaj opazovale vzgojno-izobraževalni proces v posameznem vzgojno-izobraževalnem zavodu v šolskem letu 2017/18.

Tabela 8: Prikaz podatkov, pridobljenih iz opazovalne lestvice SOCIALNE VEŠČINE v šolskem letu 2017/18

SOCIALNE VEŠČINE – elementi	Ni bilo moč opaziti / Brez odgovora	Nikoli	Redko	Pogosto	Skupaj
	n	n	n	n	n
Učitelj prilagaja učenje socialnih veščin posameznemu učencu.	3	1	2	3	9
Učitelj uporablja didaktične pripomočke pri učenju socialnih veščin.	2	0	0	7	9
Učitelj učenje socialnih veščin povezuje z vsebinami drugih predmetov, ki se poučujejo v tem razredu.	1	0	6	2	9
Učitelj izvaja dejavnosti za razvoj socialnih veščin učencev v skladu s programom (npr. čustveno opismenjevanje, skrb zase, delovanje v šolskem in ožjem okolju, vsakodnevne veščine, socialna interakcija, socialno sprejemljivo vedenje, spolna vzgoja).	1	0	3	5	9
Učitelj strukturirano poučuje socialne veščine.	1	1	2	5	9
Učitelj spodbuja uporabo naučenih socialnih veščin učencev v vsakdanji komunikaciji.	1	1	2	5	9
Učitelj preverja počutje in se odziva na potrebe vsakega učenca.	1	1	2	5	9
Učitelj spodbuja učence k socialni interakciji med njimi.	1	3	0	5	9
Socialne veščine – skupaj	11 (15,3%)	7 (9,7%)	17 (32,6%)	37 (51,4%)	72 (100%)

Iz tabele 8 je razvidno, da je bila v šolskem letu 2017/18 večina elementov s področja socialnih veščin v največji meri ocenjena kot pogosto izvajana, torej z najvišjo oceno. Iz tega lahko sklepamo, da se je v šolskem letu 2017/18 večina opazovanih elementov na lestvici socialne veščine izvajala skladno s programom.

Iz tabele 8 je prav tako razvidno, da je bil v enem primeru le en element – *Učitelj učenje socialnih veščin povezuje z vsebinami drugih predmetov, ki se poučujejo v tem razredu* – ocenjen kot redko izvajan v največji meri, in sicer v šestih primerih, medtem ko je v dveh primerih ocenjen, da se izvaja pogosto. En element – *Učitelj prilagaja učenje socialnih veščin posameznemu učencu* – je ocenjen sicer z najvišjo oceno pogosto, vendar samo v treh primerih, medtem ko kar v treh primerih tega elementa ni bilo moč opaziti. Izvajanje vseh elementov s področja socialnih veščin skupaj je bilo ocenjeno z najvišjo oceno pogosto v 37 primerih, kar predstavlja v polovico primerov.

Skupne ugotovitve pri cilju 4

Iz rezultatov na lestvici socialne veščine v šolskih letih 2015/16, 2016/17 in 2017/18 lahko ugotovimo, da se večina opazovanih elementov na lestvici socialne veščine izvaja skladno s programom in da je četrti cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave dosežen.

Cilj 5: Ugotoviti, v kolikšni meri učitelji izvajajo podaljšano bivanje skladno s programom

Tabela 9 prikazuje združene rezultate iz opazovalnih lestvic po elementih za področje podaljšanega bivanja od šestih opazovalk, ki so trikrat letno po dve skupaj opazovale vzgojno-izobraževalni proces v posameznem vzgojno-izobraževalnem zavodu v šolskih letih 2015/16 in 2016/17. Za šolsko leto 2017/18 so rezultati prikazani ločeno zaradi vmesne manjše spremembe metodologije.

Tabela 9: Prikaz podatkov, pridobljenih iz opazovalne lestvice PODALJŠANO BIVANJE v šolskih letih 2015/16 in 2016/17 skupaj

PODALJŠANO BIVANJE – elementi	Ni bilo moč opaziti / Brez odgovora		Nikoli		Redko		Pogosto		Skupaj	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Podaljšano bivanje je organizirano v skladu z načeli dela z učenci z AM (predvidljivost dogajanja, stalnost strokovnih delavcev, struktura dejavnosti, prilagojen prostor, omejitev motečih dražljajev, možnost umika).	1	5,0	1	5,0	9	45,0	9	45,0	20	100,0
Kosilo poteka v mirnem okolju v manjši skupini ali individualno, stran od gneče in hrupa.	2	10,0	0	0,0	4	20,0	14	70,0	20	100,0
Učitelj oblikuje rutine za vzpostavitev varnega, predvidljivega okolja.	0	0,0	2	10,0	8	40,0	10	50,0	20	100,0
Učitelj z učenci uri komunikacijske in socialne veščine (npr. vključevanje v skupinske dejavnosti z drugimi otroki, podpora pri vključevanju ...).	2	10,0	4	20,0	3	15,0	11	55,0	20	100,0
Samostojno učenje poteka v manjši skupini ali individualno v mirnem strukturiranem okolju.	4	20,0	4	20,0	9	45,0	3	15,0	20	100,0
Učitelj izvaja druge dejavnosti iz vsakodnevnega življenja (npr. gojenje zelenjave na vrtu, priprava manjših in preprostih obrokov hrane, izdelovanje uporabnih izdelkov, likovno ustvarjanje).	14	70,0	1	5,0	5	25,0	0	0,0	20	100,0
Učitelj v individualiziranem programu načrtuje preventivne dejavnosti za uravnavanje učenčevega vedenja v podaljšanem bivanju.	3	15,0	6	30,0	4	20,0	7	35,0	20	100,0
Učitelj preventivno izvaja dejavnosti za preprečevanje neželenega vedenja učencev.	4	20,0	2	10,0	5	25,0	9	45,0	20	100,0
Učitelj krepi zeleno vedenje (opazovanje učenca, preverjanje počutja, povratna informacija, pomiritev, preusmeritev, nagrajevanje, omejevanje ...).	1	5,0	3	15,0	5	25,0	11	55,0	20	100,0
Podaljšano bivanje – skupaj	31	17,2	23	12,8	52	28,9	74	41,1	180	100,0

Iz tabele 9 je razvidno, da je bila v šolskih letih 2015/16 in 2016/17 večina elementov s področja podaljšanega bivanja v največji meri ocenjena kot pogosto izvajana, torej z najvišjo oceno. Iz tega lahko sklepamo, da se je v šolskih letih 2015/16 in 2016/17 večina opazovanih elementov na lestvici podaljšano bivanje izvajala skladno s programom.

Iz tabele 9 je prav tako razvidno, da sta bila dva elementa – *Učitelj izvaja druge dejavnosti iz vsakodnevnega življenja, skladno s programom (npr. gojenje zelenjave na vrtu, priprava manjših in preprostih obrokov hrane, izdelovanje uporabnih izdelkov, likovno ustvarjanje ...)* in *Samostojno učenje poteka v manjši skupini ali individualno v mirnem strukturiranem okolju* – ocenjena kot pogosto izvajana v najmanjši meri, in sicer prvi v 0,0 in drugi v 15,0 odstotka. En element – *Podaljšano bivanje je organizirano v skladu z načeli dela z učenci z AM (predvidljivost dogajanja, stalnost strokovnih delavcev, struktura dejavnosti, prilagojen prostor, omejitev motečih dražljajev,*

možnost umika) – je ocenjen z najvišjo oceno v 45,0 odstotka, prav tako pa je v 45,0 odstotka ocenjen z oceno redko izvajan. Izvajanje vseh elementov s področja podaljšanega bivanja skupaj je bilo ocenjeno z najvišjo oceno pogosto v 41,1 odstotka, z oceno redko pa v 28,9 odstotka.

Tabela 10 prikazuje združene rezultate iz opazovalnih lestvic po elementih za področje podaljšanega bivanja od šestih opazovalk, ki so trikrat letno po dve skupaj opazovale vzgojno-izobraževalni proces v posameznem vzgojno-izobraževalnem zavodu v šolskem letu 2017/18.

Tabela 10: Prikaz podatkov, dobljenih iz opazovalne lestvice PODALJŠANO BIVANJE v šolskem letu 2017/18

PODALJŠANO BIVANJE – elementi	Ni bilo moč opaziti / Brez odgovora	Nikoli	Redko	Pogosto	Skupaj
	n	n	n	n	n
V podaljšanem bivanju je razvidna stalnost strokovnih delavcev.	0	2	0	9	11
Podaljšano bivanje je organizirano tako, da sta jasno razvidna potek in vrstni red dejavnosti.	0	3	2	6	11
Podaljšano bivanje poteka v prostoru, kjer so mogoče omejitve motečih dražljajev in je možnost umika.	0	0	2	9	11
Za dejavnosti in učne pripomočke je v podaljšanem bivanju točno in jasno določen prostor.	1	0	0	10	11
Učitelj oblikuje rutine za vzpostavitev varnega, predvidljivega okolja.	0	0	4	7	11
Učitelj z učenci uri komunikacijske in socialne veščine (npr. vključevanje v skupinske dejavnosti z drugimi otroki, podpora pri vključevanju ...).	4	1	2	4	11
Samostojno učenje poteka v manjši skupini ali individualno, v mirnem, strukturiranem okolju.	4	0	0	7	11
Učitelj izvaja druge dejavnosti iz vsakodnevnega življenja skladno s programom (npr. gojenje zelenjave na vrtu, priprava manjših in preprostih obrokov hrane, izdelovanje uporabnih izdelkov, likovno ustvarjanje).	6	3	0	2	11
Učitelj v individualiziranem programu načrtuje preventivne dejavnosti za uravnavanje učenčevega vedenja v podaljšanem bivanju.	5	0	4	2	11
Učitelj preventivno izvaja dejavnosti za preprečevanje neželenega vedenja učencev.	2	0	1	8	11
Učitelj krepi želeno vedenje, s tem ko preverja počutje in pomirja učence.	2	0	1	8	11
Učitelj krepi želeno vedenje, s tem ko sporoča ustrezne povratne informacije in preusmerja vedenje.	2	0	0	9	11
Učitelj krepi želeno vedenje, s tem ko nagrajuje želeno in omejuje nezaželeno vedenje.	3	0	0	8	11
Podaljšano bivanje – skupaj	29 (20,3%)	9 (6,3%)	16 (11,2%)	89 (62,2%)	143 (100%)

Iz tabele 10 je razvidno, da je bila v šolskem letu 2017/18 večina elementov s področja podaljšanega bivanja v največji meri ocenjena kot pogosto izvajana, torej z najvišjo oceno. Iz tega lahko sklepamo, da se je v šolskem letu 2017/18 večina opazovanih elementov na lestvici podaljšano bivanje izvajala skladno s programom.

Iz tabele 10 je prav tako razvidno, da sta bila dva elementa – *Učitelj izvaja druge dejavnosti iz vsakodnevnega življenja, skladno s programom (npr. gojenje zelenjave na vrtu, priprava manjših in preprostih obrokov hrane, izdelovanje uporabnih izdelkov, likovno ustvarjanje ...)* in *Učitelj v individualiziranem programu načrtuje preventivne dejavnosti za uravnavanje učenčevega vedenja v podaljšanem bivanju* – ocenjena kot pogosto izvajana v najmanjši meri, in sicer v dveh primerih, in v največji meri ocenjena kot ni bilo moč opaziti. Prvi element v šestih primerih, drugi pa v petih primerih. Izvajanje vseh elementov s področja podaljšanega bivanja skupaj je bilo ocenjeno z najvišjo oceno pogosto v 89 primerih, kar je več kot polovica primerov.

Povzetek in analiza odgovorov v polstrukturiranem intervjuju na vprašanja o izvajanju rutin in preventivnih dejavnosti za preprečevanje nezaželenega vedenja v podaljšanem bivanju v šolskem letu 2017/18 (priloga 8)

Učitelji v podaljšanem bivanju za preprečevanje nezaželenega vedenja uporabljajo različne socialne in skupinske igre, spodbujajo izražanje počutja, skrbijo za strukturo in predvidljivost, prilagajajo način komunikacije, pripravijo več dejavnosti, ki jih ponudijo glede na počutje učencev, uporabljajo iste stvari kot pri pouku, vizualna pomagala, beleženje vedenja v zvezek.

Za vzpostavitev varnega in predvidljivega okolja in izvajanje rutin v podaljšanem bivanju uporabljajo strukturo, red, predvidljivost, zagotovitev odmaknjenega prostora, vizualne opore, jasni dogovori ter iste stvari kot pri pouku.

Iz odgovorov lahko sklepamo, da učitelji v podaljšanem bivanju uporabljajo zelo podobne dejavnosti in strategije za preprečevanje nezaželenega vedenja in vzpostavitev varnega in predvidljivega okolja kot pri pouku. Več uporabljajo socialnih in skupinskih iger, bolj se lahko prilagodijo učencem glede na njihovo počutje, s tem da izberejo različne dejavnosti.

Skupne ugotovitve pri cilju 5

Iz rezultatov na lestvici podaljšano bivanje v šolskih letih 2015/16, 2016/17 in 2017/18 lahko ugotovimo, da se večina opazovanih elementov na lestvici podaljšano bivanje izvaja skladno s programom in da je peti cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave dosežen. Ob tem bi izpostavili, da je v primerjavi z opazovanimi elementi pri pouku v podaljšanem bivanju manj elementov, ki se pojavijo pogosto.

Ob tem pa iz odgovorov v polstrukturiranem intervjuju iz šolskega leta 2017/18 lahko sklepamo, da učitelji v podaljšanem bivanju uporabljajo zelo podobne dejavnosti in strategije za preprečevanje nezaželenega vedenja in vzpostavitev varnega in predvidljivega okolja kot pri pouku. Več uporabljajo socialnih in skupinskih iger, bolj se lahko prilagodijo učencem glede na njihovo počutje, s tem da izberejo različne dejavnosti.

Cilj 6: Ugotoviti, ali strokovni delavci v individualiziranem programu načrtujejo aktivnosti za uravnavanje vedenja

V tabelah 11, 12 in 13 so prikazane ocene svetovalk, ki so pregledovale individualizirane programe *z vidika zapisanih aktivnosti za uravnavanje vedenja skladno z načrtom spremljave za posamezno šolsko leto*. Izvajanje podaljšanega bivanja za otroke z avtističnimi motnjami je v programu posebej poudarjeno, zato je pomembno, da strokovni delavci posebej načrtujejo tudi dejavnosti za uravnavanje vedenja v podaljšanem bivanju. Pri pregledovanju individualiziranih programov so se svetovalke osredotočale na načrtovane dejavnosti za uravnavanje vedenja pri pouku in posebej pri podaljšanem bivanju, ki so opredeljene v individualiziranih programih.

Pregledale so vse individualizirane programe od vseh vključenih otrok v posameznem šolskem letu v vseh treh zavodih. V šolskem letu 2015/16 so pregledale 10 individualiziranih programov (N = 10), v šolskih letih 2016/17 in 2017/18 pa 14 individualiziranih programov. Realizirali smo pregled vseh individualiziranih programov v vsakem šolskem letu, zato je realizacija 100-odstotna.

Tabela 11: Pregled rezultatov analize individualiziranih programov z vidika zapisanih aktivnosti za uravnavanje vedenja v šolskem letu 2015/16

	V individualiziranem programu vsakega učenca so zapisane aktivnosti za uravnavanje vedenja – šolsko leto 2015/16			
Vzgojno-izobraževalni zavod	Da	Ne	Delno	Komentar
Center za sluh in govor Maribor		X		Pri pouku uporabljajo strategije, vendar niso bile zapisane v IP pri posameznem učencu. V podaljšanem bivanju niso načrtovali tovrstnih aktivnosti, na kar smo jih opozorili.
Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana			X	Načrtovali so cilje za uravnavanje vedenja pri pouku, ne pa tudi v jutranjem varstvu in podaljšanem bivanju. Niso zapisane aktivnosti za doseganje načrtovanih ciljev.
Center za komunikacijo, sluh in govor Portorož		X		V pogovoru smo jih opozorili na to.

Tabela 12: Pregled rezultatov analize individualiziranih programov z vidika zapisanih aktivnosti za uravnavanje vedenja v šolskem letu 2016/17

	V individualiziranem programu vsakega učenca so zapisane aktivnosti za uravnavanje vedenja – šolsko leto 2016/17			
Vzgojno-izobraževalni zavod	Da	Ne	Delno	Komentar
Center za sluh in govor Maribor			X	Upoštevali so pripombe in so tudi v IP načrtovali aktivnosti za preprečevanje neželenega vedenja delno v podaljšanem bivanju.
Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana			X	Načrtovali so cilje za uravnavanje vedenja pri pouku, ne pa tudi v jutranjem varstvu in podaljšanem bivanju. Niso zapisane aktivnosti za doseganje načrtovanih ciljev. Pri pouku so delno uresničevali načrtovane cilje.
Center za komunikacijo, sluh in govor Portorož			X	Upoštevali so naše pripombe in so načrtovali aktivnosti za uravnavanje vedenja pri pouku. V podaljšanem bivanju pa jih niso posebej načrtovali.

Tabela 13: Pregled rezultatov analize individualiziranih programov z vidika zapisanih aktivnosti za uravnavanje vedenja v šolskem letu 2017/18

	V individualiziranem programu vsakega učenca so zapisane aktivnosti za uravnavanje vedenja – šolsko leto 2017/18			
Vzgojno-izobraževalni zavod	Da	Ne	Delno	Komentar
Center za sluh in govor Maribor			X	Pri pouku in v podaljšanem bivanju delno uporabljajo strategije; v IP so pomanjkljivo zapisane; na to smo jih opozorili.
Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana			X	Načrtovali so cilje za uravnavanje vedenja pri pouku, ne pa tudi v jutranjem varstvu in podaljšanem bivanju. Niso zapisane aktivnosti za doseganje načrtovanih ciljev. Pri pouku so delno uresničevali načrtovane cilje.
Center za komunikacijo, sluh in govor Portorož			X	Načrtovali so aktivnosti za uravnavanje vedenja pri pouku. Posebej pa niso načrtovali aktivnosti za uravnavanje vedenja v podaljšanem bivanju.

Iz tabel 11, 12 in 13 je razvidno, da so svetovalke ocenile, da učitelji v individualiziranem programu načrtujejo aktivnosti za uravnavanje vedenja. V večini primerov sicer načrtujejo aktivnosti za uravnavanje vedenja pri pouku, medtem ko pri podaljšanem bivanju teh aktivnosti večinoma ne načrtujejo posebej. Prav tako je iz tabel razvidno, da so učitelji bolj pogosto v individualiziranem programu načrtovali dejavnosti za uravnavanje vedenja, potem ko so od izvajalcev spremljave dobili

povratno informacijo o pomenu in pomembnosti načrtovanja aktivnosti za uravnavanje vedenja v individualiziranem programu.

Ugotovitve pri cilju 6

Iz rezultatov pregleda analize individualiziranih programov je razvidno, da učitelji v individualiziranem programu sicer načrtujejo aktivnosti za uravnavanje vedenja, vendar pretežno pri pouku, medtem ko v podaljšanem bivanju večinoma aktivnosti za uravnavanje vedenja niso posebej opredeljene. Prav tako smo pri cilju 5 ugotovili, da je v primerjavi z opazovanimi elementi pri pouku v podaljšanem bivanju manj elementov, ki se pojavijo pogosto. Tako ugotavljamo, da šesti cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave za enkrat še ni dosežen v celoti.

Cilj 7: Ugotoviti, v kolikšni meri učenci napredujejo na učnem področju ter na področjih socialnih in komunikacijskih veščin

Učitelji so po treh letih izvajanja programa izpolnjevali obrazec za evalvacijo napredka za posamezna učenca na učnem področju ter na področjih komunikacijskih in socialnih veščin (priloga 5). Trije učitelji so izpolnili devet obrazcev za devet otrok. Število otrok, vključenih večino časa v program, se je po treh letih izvajanja programa zmanjšalo, in sicer z 10 na 9 zaradi preusmeritve dveh otrok v drug program, medtem ko se je en otrok vključil v program v šolskem letu 2016/17. Poleg vprašanj o vrednotenju napredka so učitelji odgovarjali na vprašanja, katerim ciljem so sledili na področjih komunikacijskih in socialnih veščin.

V tabeli 14 so tako prikazani odgovori učiteljev po treh letih vključitve v program na vprašanje, katere cilje so si glede na potrebe otrok, vključenih v program, postavili na področju komunikacijskih veščin.

Tabela 14: Prikaz odgovorov na vprašanje: Katerim ciljem ste sledili na področju komunikacijskih veščin za učenca?

Odgovori učiteljev na vprašanje, katerim ciljem so sledili na področju komunikacijskih veščin	Število
Čustveno opismenjevanje, skrb zase, učenje vsakdanjih veščin, učenje družbeno sprejemljivega vedenja, odpravljanje neželenega vedenja, avtomatizacija naučenih veščin.	1
Čustveno opismenjevanje, skrb zase, učenje vsakodnevnih veščin, učenje sprejemljivega vedenja, odpravljanje neželenega vedenja, avtomatizacija naučenih veščin. Menim, da je ti dve področji nemogoče ločiti, saj se nenehno prepletata.	1
Se odzove na ime, ko v mislih odtava, vzpostavi očesni kontakt, odgovori na preprosta vprašanja, vpraša, ko kaj potrebuje, ohrani skupno pozornost.	1
Senzomotorična kontrola, jezikovne spretnosti, opisovanje dogodkov, skupna pozornost, strategije za reševanje sporov z vrstniki.	1
Vzpostavi očesni kontakt, ohranja skupno pozornost, razvija jezikovne spretnosti, opisuje dogodke, vzdržuje temo pogovora, razume navodila, ne da bi vprašal po dodatnem odgovoru.	1
Zaznavne, motorične, govorne, jezikovne in kognitivne spretnosti.	4

Iz tabele 14 je razvidno, katerim ciljem so učitelji sledili na področju komunikacijskih veščin. Pri štirih otrocih so sledili ciljem na področju učenja spretnosti, kot so zaznavne, motorične, govorne in

jezikovne spretnosti. Pri dveh otrocih so sledili ciljem s področij čustvenega opismenjevanja, učenja vsakdanjih veščin, skrbi zase, odpravljanja nezaželenega vedenja, avtomatizacije naučenih veščin in ohranjanja skupne pozornosti. Pri posameznem otroku pa so sledili tudi ciljem, kot so vzpostavitev očesnega kontakta, opisovanje dogodkov, reševanje sporov z vrstniki, odgovoriti na preprosta vprašanja, se odzvati na ime, ko v mislih odtava, postaviti vprašanje, ko kaj potrebuje, in tako dalje. V tabeli 15 je predstavljen napredek na področju komunikacijskih veščin po treh letih vključitve v program, in sicer napredek pri postavljenih ciljih, ki so prikazani v tabeli 14.

Tabela 15: Prikaz rezultatov evalvacije napredka za posameznega učenca na področju komunikacijskih veščin po treh letih vključitve v program

Stopnja napredka	Število otrok
Ni napredka	0
Delni napredek	3
Je napredek	6
Skupaj	9

Iz tabele 15 je razvidno, da je na področju komunikacijskih veščin pri treh otrocih viden delni napredek, medtem ko je pri šestih otrocih viden napredek. Pri vseh otrocih je tako po treh letih vključitve v program na področju komunikacijskih veščin napredek viden. Pri nobenem otroku pa niso opazili, da ne bi napredoval.

V tabeli 16 so prikazani odgovori učiteljev po treh letih vključitve v program na vprašanje, katere cilje so si glede na potrebe otrok, vključenih v program, postavili na področju socialnih veščin.

Tabela 16: Prikaz odgovorov na vprašanje: katerim ciljem ste sledili na področju socialnih veščin za učenca?

Odgovori učiteljev na vprašanje, katerim ciljem so sledili na področju komunikacijskih veščin	Število
Čustvenega opismenjevanja, skrbi zase, učenje veščin v šolskem in ožjem okolju ter vsakodnevnih veščin, socialne interakcije, socialno sprejemljivega vedenja in odpravljanje motečega vedenja.	4
Izražanje in ubesedenje čustev, skrb za osebno higieno, vzpostavljjanje odnosa z vrstniki, vstopanje v skupno igro, izraziti svoje želje na sprejemljiv način.	1
Krepitev močnih področij, učenje in uporaba pravil, spopadanje z lastnimi omejitvami in omejitvami iz okolja, učenje izražanja čustev, vljudno sporazumevanje, vzdrževanje očesnega kontakta.	1
Krepitev otrokovih močnih področij, učenje pravil, učenje spopadanja z lastnimi strahovi in omejitvami, učenje reševanja konfliktov, učenje izražanja čustev, učenje vzdrževanja očesnega kontakta.	1
Obvladovanje čustev, skrb za zdravje, vedenje v nestrukturiranih situacijah, spoznati lastno identiteto, prilagoditi lastne interese skupini, izraziti želje na socialno sprejemljiv način, naučiti se strategij za obvladovanje vedenja.	1
Spoznavanje lastne identitete, vstopanje v odnose na ustrezen način, izraziti lastne interese.	1

Iz tabele 16 je razvidno, da so učitelji pri učenju socialnih veščin zasledovali naslednje cilje: pri štirih otrocih so zasledovali cilje s področja čustvenega opismenjevanja, skrbi zase, učenje veščin v šolskem in ožjem okolju ter vsakodnevnih veščin, socialne interakcije, socialno sprejemljivega vedenja in odpravljanje motečega vedenja. Pri dveh otrocih so zasledovali cilje, kot so krepitev močnih področij, učenje in uporaba pravil, spopadanje z lastnimi omejitvami in omejitvami iz okolja, učenje izražanja čustev, vljudno sporazumevanje, vzdrževanje očesnega kontakta, spoznavanje lastne identitete, Pri

posameznem otroku pa izražanje in ubesedenje čustev, skrb za osebno higieno, vzpostavljanje odnosa z vrstniki, vstopanje v skupno igro, izraziti svoje želje na sprejemljiv način, obvladovanje čustev, skrb za zdravje, vedenje v nestrukturiranih situacijah, prilagoditi lastne interese skupini, izraziti želje na socialno sprejemljiv način, naučiti se strategij za obvladovanje vedenja. V nadaljevanju v tabeli 17 je predstavljen napredek na področju socialnih veščin po treh letih vključitve v program, in sicer napredek pri postavljenih ciljih, ki so prikazani v tabeli 16.

Tabela 17: Prikaz rezultatov evalvacije napredka za posameznega učenca na področju socialnih veščin po treh letih vključitve v program

Stopnja napredka	Število
Ni napredka	0
Delni napredek	4
Je napredek	5
Skupaj	9

Iz tabele 17 je razvidno, da je na področju socialnih veščin pri štirih otrocih viden delni napredek, medtem ko je pri petih otrocih viden napredek. Pri vseh otrocih je tako po treh letih vključitve v program na področju socialnih veščin napredek viden. Pri nobenem otroku pa niso opazili, da ne bi napredoval.

V tabeli 18 je prikazan napredek otrok na učnem področju po treh letih vključitve v program.

Tabela 18: Prikaz rezultatov evalvacije napredka za posameznega učenca na učnem področju po treh letih vključitve v program

Stopnja napredka	Število
Ni napredka	0
Delni napredek	2
Je napredek	7
Skupaj	9

Iz tabele 18 je razvidno, da je na učnem področju pri dveh otrocih viden delni napredek, medtem ko je pri sedmih otrocih viden napredek. Pri vseh otrocih je tako po treh letih vključitve v program na učnem področju napredek viden. Pri nobenem otroku pa niso opazili, da ne bi napredoval.

V tabeli 19 je prikazan napredek otrok po treh letih vključitve v program na tistih področjih, za katera učitelji ocenjujejo, da so pomembna.

Tabela 19: Prikaz rezultatov evalvacije napredka za posameznega učenca na drugih področjih, ki jih učitelji ocenjujejo kot pomembna

Stopnja napredka	Število
------------------	---------

Ni napredka	0
Delni napredek	2
Je napredek	7
Skupaj	9

Iz tabele 19 je razvidno, da je na drugih področjih, ki jih učitelji ocenjujejo kot pomembna, pri dveh otrocih viden delni napredek, medtem ko je pri sedmih otrocih viden napredek. Pri vseh otrocih je tako po treh letih vključitve v program na drugih področjih, ki jih učitelji ocenjujejo kot pomembna, napredek viden. Pri nobenem otroku pa niso opazili, da ne bi napredoval.

V tabeli 20 so prikazani odgovori učiteljev po treh letih vključitve v program na vprašanje, na katerih področjih bi po njihovem mnenju otrok še lahko napredoval.

Tabela 20: Prikaz odgovorov na vprašanje: Katera so tista področja, na katerih bi po vašem mnenju učenec še lahko napredoval?

Odgovori učiteljev na vprašanje, katera so tista področja, na katerih bi otrok še lahko napredoval	Število
Otrok potrebuje nenehen individualni nadzor pri šolskem delu, še vedno je precej nesamostojen in navajen na nenehno spodbujanje.	1
Področje socialnih veščin, prilagajanje na vseh področjih, izražanje želja na socialno sprejemljiv način.	1
Predvsem na področju socialnih, pa tudi komunikacijskih veščin.	1
Predvsem pri izražanju svojih občutkov in postavljanju zase v interakciji s sošolci.	1
Prostor za napredek je prav na vseh področjih.	4
Sprejemanje poraza, sprejemanje družbeno sprejemljivega vedenja, neželeno vedenje med poukom.	1

Iz tabele 20 je razvidno, da učitelji ocenjujejo, da je pri štirih otrocih napredek možen na vseh področjih, pri dveh otrocih na področju socialnih veščin, pri posameznih otrocih pa je napredek možen še na področjih sprejemanja poraza, sprejemanja družbeno sprejemljivega vedenja, neželenega vedenja med poukom, pri izražanju svojih občutkov in postavljanju zase v interakciji s sošolci, komunikacijskih veščinah, prilagajanju na vseh področjih, izražanju želja na socialno sprejemljiv način in na področju samostojnosti.

Skupne ugotovitve pri cilju 7

Iz zgornjih rezultatov lahko sklepamo, da večina učencev v programu izkazuje napredek na učnem področju ter na področjih socialnih in komunikacijskih veščin. Med učenci ni nikogar, ki ne bi napredoval. Učenci najbolj napredujejo na učnem področju in manj na področjih komunikacijskih in socialnih veščin. Tako ugotavljamo, da je sedmi cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave dosežen. Ob tem je treba poudariti, da sta bila dva učenca preusmerjena v drug program, saj je bil ta zanju prezahteven. Prav tako iz odgovorov v intervjujih lahko ugotovimo, da učitelji pri pouku izvajajo številne dejavnosti za preprečevanje nezaželenega vedenja in prav tako rutine za vzpostavitev varnega in predvidljivega okolja iz česar lahko sklepamo, da je potreba po uravnavanju nezaželenega vedenja veliko in kljub napredku otrok še veliko izzivov.

Cilj 8: Ugotoviti, v kolikšni meri učitelji uporabljajo prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja za otroke z avtističnimi motnjami

Rezultat na vprašalniku za razrednike z vidika uporabe prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja v šolskih letih 2015/16 in 2016/17

V šolskih letih 2015/16 in 2016/17 smo vprašalnike za razrednike obdelali s kvalitativno analizo, saj smo v prvem in drugem letu spremljanja aplicirali vprašalnik za razrednike, ki je vseboval veliko vprašanj odprtega tipa (priloga 9).

Iz prikaza rezultatov na vprašalniku za razrednike v šolskem letu 2015/16 (priloga 10) je razvidno, da so bili izpolnjeni trije vprašalniki, sodelovali so vsi trije vzgojno-izobraževalni zavodi, ki izvajajo program. Vprašalnik sta izpolnili dve učiteljici razrednega pouka ter specialna in rehabilitacijska pedagoginja. Vprašalnik je obsegal trinajst vprašanj, s katerimi smo želeli med drugim pridobiti informacije o uporabi ter ustreznosti prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja.

Odgovore na vprašanja smo združili v posamezna področja in tako navajamo rezultate glede na cilj 8, in sicer za področje uporabe in ustreznosti prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja.

- Iz programa so uvedli prostorske, časovne in druge prilagoditve. Tako uporabljajo motivatorje, vizualne podpore; vzpostavili so rutino, prilagojeno komunikacijo, učence učijo skupne pozornosti, sproti preverjajo razumevanje, otroke sistematično pripravljajo na dneve dejavnosti in posebne dogodke.
- Ena od razredničark meni, da so prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja ustrezne, da jih uporablja in pri izvajanju prilagoditev ni težav.
- Druga razredničarka navaja, da so potrebne številne prilagoditve za preverjanje in ocenjevanje znanja za otroke z avtističnimi motnjami in da bi jih bilo treba dodati v program. Predlaga tudi nabor konkretnjših prilagoditev, namenjenih ocenjevanju in preverjanju znanja in si želi izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavcev na tem področju.
- Pri preverjanju in ocenjevanju znanja ena od razredničark izrazi potrebo po prilagoditvi ocenjevanja, ko učenec znanja ne pokaže takrat (tudi ne v istem dnevu), ko preverjajo in ocenjujejo, naslednji dan pa v drugih okoliščinah pokaže, da to zna. Podobno je, ko uporabljajo prilagoditev vizualnih podpor, ko želijo, da učenci kaj naštejejo. Pri tem se pojavi vprašanje, ali je učenec cilj dosegel tudi v primeru, da si pri naštevanju pomaga z vizualnimi podporami.

Iz prikaza rezultatov na vprašalniku za razrednike v šolskem letu 2016/17 (priloga 11) je razvidno, da so bili izpolnjeni štirje vprašalniki, sodelovali so vsi trije vzgojno-izobraževalni zavodi, ki izvajajo program. Vprašalnik sta izpolnili dve učiteljici razrednega pouka, specialna in rehabilitacijska pedagoginja ter učiteljica razrednega pouka in hkrati specialna in rehabilitacijska pedagoginja. Vprašalnik je zajemal trinajst vprašanj, s katerimi smo želeli med drugim pridobiti informacije o uporabi ter ustreznosti prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja.

Odgovore na vprašanja smo združili v posamezna področja in tako navajamo rezultate glede na cilj 8, in sicer za področje uporabe in ustreznosti prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja.

- Kot uvedene prilagoditve navajajo podaljšan čas pisanja testov, prostor za umik, povečano pisavo, branje navodil, slikovno podporo, urnik TEACCH.
- Glede na to, da so učenci opisno ocenjeni, tri razredničarke menijo, da so prilagoditve ustrezne. Ena razredničarka poroča, da so se pri zagotavljanju prilagoditev preverjanja in ocenjevanja pokazale težave pri zagotavljanju umirjenega okolja, kot težavo navaja samostojnost učencev ter težje izvajanje individualnega preverjanja in ocenjevanja znanja zaradi pomanjkanja drugega strokovnega delavca.

Iz rezultatov na vprašalniku za razrednike za šolsko leto 2015/16 in 2016/17 je razvidno, da razredniki večinoma uporabljajo številne prilagoditve na področju preverjanja in ocenjevanja znanja. V šolskem letu 2015/16 so imeli nekaj vprašanj in pomislekov. Želeli so več izobraževanj in podpore na tem področju. V šolskem letu 2016/17 pa v enem primeru poročajo, da imajo pri uporabi prilagoditev nekaj težav normativne in kadrovske narave.

Rezultat na vprašalniku za razrednike z vidika uporabe prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja v šolskem letu 2017/18

V tretjem letu spremljave smo skladno z naknadno sprejetim načrtom vprašalnike preoblikovali in postavili vprašanja bolj zaprtega tipa (priloga 2), zato je prikaz rezultatov vprašalnika v tabelarni obliki.

Iz rezultatov na vprašalniku za razrednike v šolskem letu 2017/18 (priloga 12) je razvidno, da so vprašalnik izpolnjevale tri razredničarke iz vseh treh zavodov, ki izvajajo program. Vprašalnik sta izpolnili dve specialni in rehabilitacijski pedagoginji ter učiteljica razrednega pouka.

V tabeli 21 so prikazani odgovori razrednikov na vprašanje o uporabi prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja v šolskem letu 2017/18.

Tabela 21: Prikaz odgovorov na vprašanje v šolskem letu 2017/18: V kolikšni meri uporabljate prilagoditve preverjanja in ocenjevanja znanja za otroke z avtističnimi motnjami?

Odgovori razrednikov na vprašanje, v kolikšni meri uporabljajo prilagoditve pri ocenjevanju znanja	Število
Preverjanje in ocenjevanje vedno prilagodim otrokom.	2
Preverjanje in ocenjevanje v večini primerov prilagodim otrokom.	1
Preverjanje in ocenjevanje včasih prilagodim otrokom.	0
Preverjanja in ocenjevanja nikoli ne prilagodim otrokom.	0

Iz tabele 21 je razvidno, da dve razredničarki vedno prilagodita preverjanje in ocenjevanje otroku, medtem ko ju ena prilagodi v večini primerov. Iz tega lahko sklepamo, da so razredničarke v šolskem letu 2017/18 v večini primerov prilagodili preverjanje in ocenjevanje znanja.

V tabeli 22 so prikazana pojasnila razredničark v šolskem letu 2017/18, v katerih primerih ne uporabijo prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja.

Tabela 22: Prikaz odgovorov na vprašanje v šolskem letu 2017/18: Prosimo, pojasnite, v katerih primerih ne uporabite prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja.

Odgovori razrednikov na vprašanje, kdaj pri ocenjevanju ne uporabijo prilagoditve	Število
V primeru, kadar znanje ocenim v okoliščinah, ki mi to omogočajo, čeprav je to že samo po sebi prilagoditev.	1
V primeru, ko presodimo, da bi učenec zmogel pokazati znanje tudi brez prilagoditve.	1

Iz tabele 22 je razvidno, da ena razredničarka prilagoditve ne uporabi takrat, ko oceni, da učenec zmore pokazati znanje brez prilagoditve. Druga razredničarka pa uporabi različne prilagoditve glede na okoliščine. Tretja razredničarka ni odgovorila na vprašanje. Iz tega lahko sklepamo, da so razredničarke v šolskem letu 2017/18 v večini primerov uporabile prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja.

V tabeli 23 so prikazane ocene razredničark v šolskem letu 2017/18 o ustreznosti prilagoditve v programu pri preverjanju in ocenjevanju.

Tabela 23: Prikaz odgovorov na vprašanje v šolskem letu 2017/18: Kako ocenjujete ustreznost prilagoditev v programu pri preverjanju in ocenjevanju znanja?

Odgovori razrednikov na vprašanje, kako ocenjujejo ustreznost prilagoditev pri ocenjevanju znanja	Število
Prilagoditve v programu za področje preverjanja in ocenjevanja znanja so popolnoma ustrezne.	1
Prilagoditve v programu za področje preverjanja in ocenjevanja znanja so večinoma ustrezne.	1
Prilagoditve v programu za področje preverjanja in ocenjevanja znanja niso niti ustrezne niti neustrezne.	0
Prilagoditve v programu za področje preverjanja in ocenjevanja znanja večinoma niso ustrezne.	0
Prilagoditve v programu za področje preverjanja in ocenjevanja znanja so popolnoma neustrezne.	1

Iz tabele 23 je razvidno, da dve razredničarki mislita, da so prilagoditve na področju preverjanja in ocenjevanja znanja popolnoma in večinoma ustrezne, medtem ko ena razredničarka misli, da so popolnoma neustrezne. Iz tega lahko sklepamo, da gre za zelo nasprotujoča si mnenja razredničark, vendar lahko sklepamo, da so v glavnem ustrezne. Ob tem dodajamo, da je zaradi nasprotujočih si mnenj potrebno v prihodnje z usposabljanji strokovnih delavcev preveriti, kje prihaja do težav in nuditi ustrezno podporo.

V tabeli 24 so prikazani odgovori razredničark o težavah, na katere so naleteli pri izvajanju programa v šolskem letu 2017/18.

Tabela 24: Prikaz odgovorov na vprašanje v šolskem letu 2017/18: Na katere težave ste naleteli pri izvajanju prilagoditev preverjanja in ocenjevanja znanja učencev z avtističnimi motnjami?

Odgovori razrednikov na vprašanje o težavah pri izvajanju programa	Število
Nisem naletela na težave na tem področju.	1
Predvideli in napovedali smo ocenjevanje na določene datume, potem pa je učenec ta dan prišel razdražen in vznemirjen zaradi različnih dejavnikov. Spraševali smo se, ali ga vseeno ocenimo na ta dan ali prestavimo.	1
Pomanjkanje prostora in strokovnega kadra.	1

Iz tabele 24 je razvidno, da v šolskem letu 2017/18 pri izvajanju prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja ena razredničarka ni naletela na težave, druga poroča o pomanjkanju prostora in strokovnega kadra, medtem ko tretja izrazi pomislek, ali ocenjevanje prestaviti zaradi vznemirjenosti otroka. Iz tega lahko sklepamo, da v večini primerov ne gre za težave, ki so povezane s programom, ampak za kadrovske in prostorske težave ter težave pri razumevanju prilagoditev. V enem primeru se kaže potreba po dodatnem usposabljanju in podpori za delo z otroki z avtističnimi motnjami.

Skupne ugotovitve pri cilju 8

Iz zgornjih rezultatov lahko sklepamo, da učitelji v večini primerov prilagodijo preverjanje in ocenjevanje znanja. Tako ugotavljamo, da je osmi cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave dosežen.

Ob tem so izpostavili normativne in kadrovske težave ter nekaj strokovnih dilem, ki smo jih z izobraževanjem po prvem letu izvajanja programa skupaj razreševali na srečanju. Po dodatnem izobraževanju in podpori pa potreba ostaja pri eni učiteljici na področju izvajanja prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja tudi po treh letih izvajanja programa. Nasprotujoča si mnenja učiteljic nam namreč sporočajo, da nekatere težave pri prilagajanju kljub prilagajanju preverjanja in ocenjevanja znanja ostajajo, zato bomo temu v prihodnje posvetili posebno pozornost.

Cilj 9: Ugotoviti, kakšna so mnenja in izkušnje razrednikov s programom

Rezultat na vprašalniku za razrednike z vidika mnenj in izkušenj v šolskih letih 2015/16 in 2016/17

V šolskem letu 2015/16 in 2016/17 smo vprašalnike za razrednike obdelali s kvalitativno analizo, saj smo v prvem in drugem letu spremljanja aplicirali vprašalnik za razrednike, ki je vseboval veliko vprašanj odprtega tipa (priloga 9).

Iz prikaza rezultatov na vprašalniku za razrednike v šolskem letu 2015/16 (priloga 10) je razvidno, da so bili izpolnjeni trije vprašalniki, sodelovali so vsi trije vzgojno-izobraževalni zavodi, ki izvajajo program. Vprašalnik sta izpolnili dve učiteljici razrednega pouka ter specialna in rehabilitacijska pedagoginja.

Iz prikaza rezultatov na vprašalniku za razrednike v šolskem letu 2016/17 (priloga 11) je razvidno, da so bili izpolnjeni štirje vprašalniki, sodelovali so vsi trije vzgojno-izobraževalni zavodi, ki izvajajo program. Vprašalnik sta izpolnili dve učiteljici razrednega pouka, specialna in rehabilitacijska pedagoginja ter učiteljica razrednega pouka in hkrati specialna in rehabilitacijska pedagoginja.

Vprašalnik je v obeh šolskih letih je zajemal trinajst vprašanj, s katerimi smo želeli od razrednikov pridobiti mnenja in izkušnje s programom. Želeli smo pridobiti mnenja in izkušnje o prednostih in slabostih programa ter ustreznosti prilagoditev pri izvajanju programa. Zanimala so nas tudi mnenja in izkušnje pri uvajanju elementov s področja komunikacijskih in socialnih veščin.

Odgovore na vprašanja smo združili v področja:

- prednosti programa pri zagotavljanju ustreznih rešitev, podpore, realizacije ciljev, prilagoditev in možnosti načrtovanja vzgojno-izobraževalnega procesa;
- slabosti programa pri zagotavljanju ustreznih rešitev, podpore, realizacije ciljev, prilagoditev in možnosti načrtovanja vzgojno-izobraževalnega procesa;
- uvedeni elementi in težave pri izvajanju komunikacijskih in socialnih veščin;
- ustreznost prilagoditev in morebitne težave v programu za področje preverjanja in ocenjevanja znanja;
- opažanja in predlogi v povezavi z izvajanjem programa.

Prednosti programa pri zagotavljanju ustreznih rešitev, podpore, realizacije ciljev, prilagoditev in možnosti načrtovanja vzgojno-izobraževalnega procesa

Šolsko leto 2015/16

- Razredničarke vseh treh zavodov navajajo, da program prinaša ustrezne rešitve in podporo za vzgojo in izobraževanje otrok z avtističnimi motnjami.
- Dve razredničarki menita, da program omogoča realizacijo ciljev učnih načrtov ob upoštevanju vseh prilagoditev in majhnem številu otrok, ena pa meni, da vseh ciljev ni mogoče realizirati zaradi časovnega podaljšanja usvajanja posamezne snovi, težave so tudi zaradi prostorskega prilagajanja in nedoseganja minimalnih standardov znanja.
- Program pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa pomaga tako, da lahko upoštevajo vse individualne posebnosti in potrebe učencev in s tem dosežejo njihov maksimalni napredek. Iz programa so uvedli prostorske, časovne in druge prilagoditve. Tako uporabljajo motivatorje in vizualne podpore, vzpostavili so rutino, prilagojeno komunikacijo, učence učijo skupne pozornosti, sproti preverjajo razumevanje, otroke sistematično pripravljajo na dneve dejavnosti in posebne dogodke.

Šolsko leto 2016/17

- Dve razredničarki navajata, da program prinaša ustrezne rešitve in podporo za vzgojo in izobraževanje otrok z avtističnimi motnjami.
- Vse razredničarke menijo, da program zagotavlja ustrezno podporo za načrtovanje in izvajanje vzgojno-izobraževalnega procesa.
- Prilagoditve programa omogočajo realizacijo ciljev v učnem načrtu, tako da omogočajo več časa in lažjo organizacijo dela (urniki, vizualne podpore idr.).
- Dve razredničarki navajata, da je program dobro teoretično zasnovan, vendar imajo v praksi včasih težave pri izvajanju ustrezne podpore za vzgojo in izobraževanje otrok z avtističnimi motnjami, ker program ni zavezujoč.
- Pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa program pomaga s smernicami pri načrtovanju komunikacijskih in socialnih veščin. Nekoliko manj je te pomoči tam, kjer izvajajo kombinirani pouk.
- Kot uvedene prilagoditve navajajo podaljšan čas pisanja testov, prostor za umik, povečano pisavo, branje navodil, slikovno podporo, urnik TEACCH.

Slabosti programa pri zagotavljanju ustreznih rešitev, podpore, realizacije ciljev, prilagoditev in možnosti načrtovanja vzgojno-izobraževalnega procesa

Šolsko leto 2015/16

Pri uresničevanju programa so naleteli na težave, kot so prostorska stiska, preveliko število otrok v oddelku podaljšanega bivanja in jutranjega varstva, premalo ur, ko sta v razredu sočasno prisotni obe učiteljici. Kot vzrok za težave navajajo težje primanjkljaje otrok z avtističnimi motnjami (npr. nekatera vprašanja težko pokažejo s sliko, učenec pa ne želi sodelovati v pogovoru).

Šolsko leto 2016/17

Razredničarke navajajo težave zaradi prostorskih možnosti v smislu premajhnih in neustreznih prostorov, motečih dejavnikov, kot je hrup, in nezmožnosti vedno zagotoviti mirno okolje zaradi kombiniranega pouka in prevelikega normativa v podaljšanem bivanju.

Uvedeni elementi in težave pri izvajanju komunikacijskih in socialnih veščin

Šolsko leto 2015/16

- Elemente iz področja komunikacijskih in socialnih veščin so poskušali vpeljati tudi v druge predmete in dejavnosti, v katere so se vključevali učenci. Uvedli so jih v program dejavnosti za doseganje ciljev, ki zajemajo zaznavne sposobnosti, motorične spretnosti in govorne spretnosti. Učence so učili opisovati in obnavljati dogodke. Učili so jih skupne pozornosti in povezovanja delov v celoto. Čas so namenili učenju in vzdrževanju teme pogovora.
- Veliko časa so namenili čustvenemu opismenjevanju in učenju skrbi zase. Posebno pozornost so namenili reakcijam učencev na spremembe in vedenju, ko je čas manj strukturiran (odmori, dnevi dejavnosti). Učence so učili spoznavati lastno identiteto in delovati v skupini.
- Ena od razredničark je odgovorila, da pri izvajanju komunikacijskih in socialnih veščin ni bilo težav, da je večina vsebin sovpadala z vsebinami pri drugih predmetih, tako da so lahko vsebine dobro medpredmetno povezali.
- Izrazili so neusklajena mnenja, kako izvajati specialnopedagoške dejavnosti; nekatere razredničarke ne vidijo težav, druge pa – predvsem v tem, da se veliko vsebin prepleta z drugimi predmeti, na urniku pa so umeščene dejavnosti posebej.

Šolsko leto 2016/17

- Razredničarke vseh treh zavodov navajajo, da so uvedli vse elemente ali večino elementov iz programa komunikacijskih in socialnih veščin, ki so jih izvajali vse leto.
- Ena razredničarka opozori na pomanjkanje drugega strokovnega delavca in nizko raven senzorične in senzomotorične integracije ter individualnih razlik v komunikaciji pri posameznih učencih.

Ustreznost prilagoditev in morebitne težave v programu za področje preverjanja in ocenjevanja znanja

Šolsko leto 2015/16

- Ena razredničarka meni, da so prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja ustrezne, da pri izvajanju prilagoditev ni težav.
- Ena razredničarka navaja, da posamezne prilagoditve za preverjanje in ocenjevanje še manjkajo, pa bi bile smiselne.
- Predlagajo tudi nabor konkretnjših prilagoditev, namenjenih ocenjevanju in preverjanju znanja.
- Navajajo nekaj strokovnih dilem pri preverjanju in ocenjevanju znanja, kot npr. učenec znanja ne pokaže takrat, ko preverjajo in ocenjujejo, v drugačnih okoliščinah kasneje pa pokaže, da to zna, in vprašanje je, ali je učenec cilj dosegel tudi v primeru, da si pri odgovoru pomaga z vizualnimi podporami.

Šolsko leto 2016/17

- Tri razredničarke menijo, da so prilagoditve ustrezne.
- Ena razredničarka poroča, da so se pri zagotavljanju prilagoditev preverjanja in ocenjevanja pokazale težave pri zagotavljanju umirjenega okolja, kot težavo navaja tudi samostojnost učencev ter težje izvajanje individualnega preverjanja in ocenjevanja znanja zaradi pomanjkanja drugega strokovnega delavca.

Opazanja in predlogi v povezavi z izvajanjem programa

Šolsko leto 2015/16

- Ena od razredničark je zapisala, da bi si želela več sistematičnih izobraževanj za strokovne delavce za poučevanje v tem programu.
- Prav tako so vprašani izrazili željo za nižji normativ v oddelkih podaljšanega bivanja in jutranjega varstva ter sočasno stalna prisotnost dveh strokovnih delavk vsaj v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju.
- Izražajo mnenje, da so nekateri otroci usmerjeni neustrezno.
- Ena razredničarka predlaga oblikovanje prilagojenega učnega načrta za posebni program za otroke z avtističnimi motnjami.
- Glede na število specialnih predmetov predlagajo krajše ure pouka vsaj v nižjih razredih (npr. 35 minut), saj je pozornost otrok kratkotrajnejša.
- Predlagajo tudi normativ štirje učenci na oddelek, saj je sicer veliko hrupa, ki ga učenci z avtističnimi motnjami večinoma ne prenašajo dobro.

Šolsko leto 2016/17

- Dve razredničarki navajata potrebo po sodelovanju med ustanovami in izobraževanju, kar bi zagotovilo večjo strokovnost.
- Ponavljajo potrebo po vključevanju drugega strokovnega delavca v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju, ohranitvi normativov v razredu ter znižanje normativov v jutranjem varstvu in podaljšanem bivanju.
- Ena razredničarka poroča o potrebi zmanjšanja števila ur tedenske obveze za učence.

Iz rezultatov na vprašalniku za razrednike v šolskih letih 2015/16 in 2016/17 je razvidno, da razredničarke:

- v veliki večini menijo, da program prinaša ustrezne rešitve in podporo za vzgojo in izobraževanje otrok z avtističnimi motnjami;
- večinoma menijo, da program zagotavlja ustrezno podporo za načrtovanje in izvajanje vzgojno-izobraževalnega procesa;
- večinoma menijo, da program pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa pomaga in daje smernice, da lahko upoštevajo vse individualne posebnosti in potrebe učencev ter tako dosežejo njihov maksimalni napredek (npr. kako izvajati komunikacijske in socialne veščine).

Ob tem poročajo o težavah na področjih normativov in standardov ter kadrovskih pogojev, kot npr. preveč otrok v jutranjem varstvu in podaljšanem bivanju, premalo ur za drugega strokovnega delavca v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju in preveč ur tedenske obveze za učence.

Izrazili so različna mnenja, kako izvajati specialnopedagoške dejavnosti; nekateri nimajo težav, drugi jih imajo.

Želijo si izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev, predvsem na področju izvajanja specialnopedagoških dejavnosti in izvajanja prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja ter povezovanja z drugimi ustanovami.

Rezultat na vprašalniku za razrednike z vidika mnenj in izkušenj v šolskem letu 2017/18

V tretjem letu spremljave smo skladno z naknadno sprejetim načrtom vprašalnike preoblikovali in postavili vprašanja bolj zaprtega tipa (priloga 2), zato je prikaz rezultatov vprašalnika v tabelarni obliki.

Iz rezultatov na vprašalniku za razrednike v šolskem letu 2017/18 (priloga 12) je razvidno, da so vprašalnik izpolnjevale tri razredničarke iz vseh treh zavodov, ki izvajajo program. Vprašalnik sta izpolnili dve specialni in rehabilitacijski pedagoginji ter ena učiteljica razrednega pouka. Za pridobitev podatkov o mnenjih in izkušnjah razrednikov bomo predstavili samo tiste rezultate na vprašalniku, ki prinašajo odgovore na vprašanja o mnenju o programu in izkušnjah z njim skladno s ciljem 9.

V tabeli 25 so prikazani odgovori razrednikov o oceni programa in rešitvah za otroke z avtističnimi motnjami v šolskem letu 2017/18.

Tabela 25: Prikaz odgovorov na vprašanje v šolskem letu 2017/18: Kako ocenjujete prilagojeni program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju program) in ustreznost strokovnih rešitev za vzgojo in izobraževanje otrok z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju AM) v tem razredu?

Odgovori razrednikov o oceni programa	Število
---------------------------------------	---------

Program popolnoma zadosti potrebam otrok z AM.	1
Program pretežno zadosti potrebam otrok z AM.	1
Program niti zadosti niti ne zadosti potrebam otrok z AM.	0
Program pretežno ne zadosti potrebam otrok z AM.	1
Program sploh ne zadosti potrebam otrok z AM.	0

Iz tabele 25 je razvidno, da sta dve razredničarki v šolskem letu 2017/18 izrazili pozitivno mnenje v zvezi s programom (program popolnoma zadosti in pretežno zadosti potrebam otrok z avtističnimi motnjami), medtem ko je ena razredničarka izrazila mnenje, da program ne zadosti potrebam otrok. Iz tega sklepamo, da razredniki večinoma pozitivno presojujejo program glede na zadostitev potreb otrok z avtističnimi motnjami.

V tabeli 26 so prikazani odgovori razrednikov o podpori, ki jim jo nudi program pri načrtovanju in izvajanju vzgojno-izobraževalnega procesa v šolskem letu 2017/18.

Tabela 26: Prikaz odgovorov na vprašanje v šolskem letu 2017/18: V kolikšni meri vam program nudi ustrezno podporo za načrtovanje in izvajanje vzgojno-izobraževalnega procesa?

Odgovori razrednikov o podpori, ki jo nudi program	Število
Program nudi popolnoma ustrezno podporo.	1
Program nudi precej ustrezno podporo.	1
Program niti nudi ustrezno podporo niti ne nudi ustrezne podpore.	0
Program v veliki meri ne nudi ustrezne podpore.	1
Program sploh ne nudi ustrezne podpore.	0

Iz tabele 26 je razvidno, da sta dve razredničarki v šolskem letu 2017/18 izrazili pozitivno mnenje v zvezi s programom (program nudi popolnoma in precej ustrezno podporo pri načrtovanju in izvajanju vzgojno-izobraževalnega procesa), medtem ko je ena razredničarka izrazila mnenje, da program v veliki meri ne nudi ustrezne podpore pri načrtovanju in izvajanju vzgojno-izobraževalnega procesa. Iz tega sklepamo, da razredniki večinoma pozitivno presojujejo program glede na podporo, ki jo program nudi pri načrtovanju in izvajanju vzgojno-izobraževalnega procesa.

V tabeli 27 so prikazani odgovori razrednikov o podpori, ki jim jo nudi program pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa v šolskem letu 2017/18.

Tabela 27: Prikaz odgovorov na vprašanje v šolskem letu 2017/18: Kako vam je program pomagal pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa?

Odgovori razrednikov o podpori, ki jo nudi program pri načrtovanju dela	Število
S programom sem pridobila osnovne smernice za načrtovanje.	1
Predvsem z velikim številom prilagoditev.	1

Lažje smo upoštevali vse individualne posebnosti posameznih učencev v času pouka zaradi manjšega števila učencev.	1
---	---

Iz tabele 27 je razvidno, da so vse razredničarke v šolskem letu 2017/18 izrazile konkretno pomoč, ki jim jo je nudil program pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa. Navajale so konkretne primere, kako jim je program pomagal, da so lahko načrtovale svoje delo. Iz tega lahko sklepamo, da jim je bil program v pomoč in so lahko uporabile nekatere konkretne usmeritve pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa.

V tabeli 28 so prikazani odgovori razrednikov na vprašanje, v kolikšni meri prilagoditve omogočajo realizacijo učnih ciljev učnih načrtov v šolskem letu 2017/18.

Tabela 28: Prikaz odgovorov na vprašanje v šolskem letu 2017/18: V kolikšni meri vam prilagoditve v programu omogočajo realizacijo ciljev učnih načrtov?

Odgovori razrednikov o ustreznih prilagoditvah za realizacijo ciljev	Število
Prilagoditve v programu popolnoma omogočajo realizacijo ciljev.	1
Prilagoditve v programu večinoma omogočajo realizacijo ciljev.	1
Prilagoditve v programu niti omogočajo niti ne omogočajo realizacije ciljev.	1
Prilagoditve v programu večinoma ne omogočajo realizacije ciljev.	0
Prilagoditve v programu sploh ne omogočajo realizacije ciljev.	0

Iz tabele 28 je razvidno, da sta dve razredničarki v šolskem letu 2017/18 izrazili pozitivno mnenje v zvezi s programom (prilagoditve v programu popolnoma in v večini omogočajo realizacijo ciljev), medtem ko je ena razredničarka izrazila mnenje, da prilagoditve v programu niti omogočajo niti ne omogočajo realizacije ciljev. Iz tega lahko sklepamo, da razredniki večinoma pozitivno presojujejo program glede na prilagoditve v programu, ki omogočajo realizacijo ciljev učnih načrtov.

V tabeli 29 so prikazani odgovori razrednikov na vprašanje o težavah, ki jih imajo pri uresničevanju programa v šolskem letu 2017/18.

Tabela 29: Prikaz odgovorov na vprašanje v šolskem letu 2017/18: Na kakšne težave ste naleteli pri uresničevanju programa?

Odgovori razrednikov o težavah pri uresničevanju programa	Število
Program je pogosto preobsežen za učence z motnjo avtističnega spektra. Največkrat je njegovo izvajanje v veliki meri odvisno od učiteljeve iznajdljivosti, vživljanja v posameznega učenca, od njegove potrpežljivosti in čutnosti, preizkušanja metod in tehnik ter uvajanja novih, ki bodo v korist otroku in njegovem napredku.	1
Največ težav je bilo zaradi vedenjske problematike. Veliko učnih ur nismo mogli izpeljati, ker je bilo prisotno izzivanje in burni odzivi na izzivanje.	1
Prostorska stiska (ni ustreznega prostora za umirjanje), preveliko število otrok v podaljšanem bivanju in jutranjem varstvu, pomanjkanje strokovnega kadra, primarna motnja nekaterih učencev v teh oddelkih ni AM.	1

Iz tabele 29 je razvidno, da samo ena razredničarka v šolskem letu 2017/18 poroča o težavah s programom, in sicer meni, da je preobsežen in da je izvajanje odvisno od učiteljeve iznajdljivosti. Drugi dve razredničarki poročata, da je bilo več težav zaradi vedenjske problematike otrok, prostorske stiske, prevelikega števila otrok v jutranjem varstvu in podaljšanem bivanju, pomanjkanja strokovnega kadra in značilnosti otrok z avtističnimi motnjami. Iz tega lahko sklepamo, da razredniki v večini nimajo težav s programom, imajo pa težave s normativnimi in kadrovskimi ter prostorskimi pogoji, ki niso predmet programa.

V tabeli 30 so prikazana opažanja razrednikov v povezavi z izvajanjem programa v šolskem letu 2017/18.

Tabela 30: Prikaz odgovorov na vprašanje v šolskem letu 2017/18: Če bi nam radi sporočili še kakšna opažanja ali predloge v povezavi z izvajanjem programa, jih, prosim, zapišite (npr. normativi, izobraževanje ...).

Opažanja razrednikov o izvajanju programa	Število
Premalo praktičnega izobraževanja, možnost drugega strokovnega delavca v oddelku, preobsežni učni načrt.	1
Predlagamo konstantnost dveh učiteljev v razredu, še posebej v kombinaciji oddelkov. Morda bi bilo smiselno oblikovati oddelke brez kombinacij. Zmanjšati število učnih ur v predmetniku (otroci bodo imeli 30 ur na teden).	1
Želeli bi si več sodelovanja z drugimi ustanovami, ki tudi izvajajo program. Nujne so spremembe na področju znižanja normativa v podaljšanem bivanju in jutranjem varstvu. Zelo dobrodošla bi bila stalna prisotnost dveh strokovnih delavk vsaj v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju.	1

Iz tabele 30 je razvidno, da vse razredničarke v šolskem letu 2017/18 predlagajo daljšo prisotnost drugega strokovnega delavca v razredu. Ena predlaga drugačne kadrovske in normativne rešitve v jutranjem varstvu in podaljšanem bivanju, medtem ko posamezne razredničarke menijo, da je premalo praktičnega izobraževanja, da je učni načrt preobsežen, da bi si želeli več sodelovanja z drugimi ustanovami in da bi bil potreben premislek o oblikovanju oddelkov brez kombinacij. Iz tega lahko sklepamo, da imajo razredničarke največ težav in predlogov na področju kadrovskih in normativnih pogojev in manj na področju programa. Iz tega sklepamo, da imajo o programu na splošno večinoma pozitivna mnenja in dobre izkušnje z njim.

Iz rezultatov na vprašalniku za razrednike v šolskem letu 2017/18 je razvidno, da razredničarke:

- večinoma pozitivno presoja program glede na zadostitev potreb otrok z avtističnimi motnjami;
- večinoma pozitivno presoja program glede na podporo, ki jo zagotavlja program pri načrtovanju in izvajanju vzgojno-izobraževalnega procesa;
- večinoma presoja, da jim je bil program v pomoč in so lahko uporabile nekatere konkretne usmeritve pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa;
- večinoma pozitivno presoja program glede na prilagoditve v njem, ki omogočajo realizacijo ciljev učnih načrtov;
- v večini nimajo težav s programom, imajo pa težave z normativnimi in kadrovskimi ter prostorskimi pogoji, ki niso predmet programa;
- izražajo večinoma pozitivna mnenja in izkušnje do programa na splošno.

Ob tem razredničarke v šolskem letu 2017/18 poročajo o težavah:

- premalo praktičnega izobraževanja za strokovne delavce,
- učni načrt je preobsežen,
- vedenjska problematika otrok,
- prostorske stiske,
- preveliko število otrok v jutranjem varstvu in podaljšanem bivanju,
- pomanjkanje strokovnega kadra,
- individualne značilnosti otrok z avtističnimi motnjami.

Ob tem razredničarke v šolskem letu 2017/18 navajajo predloge:

- daljša prisotnost drugega strokovnega delavca v razredu,
- drugačne kadrovske in normativne rešitve v jutranjem varstvu in podaljšanem bivanju,
- več sodelovanja z drugimi ustanovami in premislek o oblikovanju oddelkov brez kombinacij,
- več praktičnega izobraževanja.

Skupne ugotovitve pri cilju 9

Iz rezultatov na vprašalniku za razrednike lahko sklepamo, da imajo razredničarke večinoma pozitivna mnenja o programu in izkušnje z njim. Tako ugotavljamo, da je deveti cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave dosežen. Ob tem razredničarke poročajo o nekaterih težavah in predlogih, in sicer: izrazile so različna mnenja, kako izvajati specialnopedagoške dejavnosti, nekatere nimajo težav, druge jih imajo; želijo si izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev, predvsem na področjih izvajanja specialnopedagoških dejavnosti in izvajanja prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja ter povezovanja z drugimi ustanovami.

Ob tem razredničarke po treh letih izvajanja programa poročajo o težavah:

- premalo praktičnega izobraževanja za strokovne delavce,
- premalo ur za drugega strokovnega delavca v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju,;
- učni načrt je preobsežen,
- preveliko število ur tedenske obveze za učence,
- vedenjska problematika otrok,
- prostorske stiske,
- prevelik število otrok v jutranjem varstvu in podaljšanem bivanju,
- pomanjkanje strokovnega kadra,
- individualne značilnosti otrok z avtističnimi motnjami,
- dileme, kako izvajati specialnopedagoške dejavnosti glede na umestitev v urnik.

Ob tem razredničarke po treh letih izvajanja programa navajajo predloge:

- daljša prisotnost drugega strokovnega delavca v razredu,
- drugačne kadrovske in normativne rešitve v jutranjem varstvu in podaljšanem bivanju,
- več sodelovanja z drugimi ustanovami in premislek o oblikovanju oddelkov brez kombinacij,
- več praktičnega izobraževanja ter izobraževanja predvsem na področjih izvajanja specialnopedagoških dejavnosti in izvajanja prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja.

Cilj 10: Ugotoviti, kakšna so mnenja ravnateljev o programu, ki se izvaja v zavodu, ki ga vodijo, in njihove izkušnje z njim

Rezultat na vprašalniku za ravnatelje z vidika mnenj in izkušenj v zvezi s programom v šolskih letih 2015/16 in 2016/17

V šolskih letih 2015/16 in 2016/17 smo vprašalnice za ravnatelje obdelali s kvalitativno analizo, saj smo v prvem in drugem letu spremljanja aplicirali vprašalnik za razrednike, ki je vseboval veliko vprašanj odprtega tipa (priloga 13).

Iz prikaza rezultatov na vprašalnikih za ravnatelje v šolskih letih 2015/16 (priloga 14) in 2016/17 (priloga 15) je razvidno, da so bili izpolnjeni trije vprašalniki, sodelovali so vsi trije vzgojno-izobraževalni zavodi, ki izvajajo program. Vprašalnik so izpolnili trije ravnatelji.

Vprašalnik je zajemal devet vprašanj, s katerimi smo želeli pridobiti informacije o mnenjih o programu in izkušnjah z njim, in sicer z vidika sprememb, prednosti in slabosti, s katerimi so se srečevali ravnatelji pri uvajanju programa.

Odgovore na vprašanja smo združili v področja:

- **ustreznost materialnih pogojev in strokovna usposobljenost kadrov,**
- **opažanje specifik pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa, spremljanje in podpora strokovnim delavcem ter sodelovanje s starši,**
- **prednosti in slabosti programa ter podpora Zavoda RS za šolstvo pri izvajanju programa.**

Ustreznost materialnih pogojev in strokovna usposobljenost kadrov

Šolsko leto 2015/16

- V vseh treh zavodih/centrih ravnatelji navajajo, da so v okviru danih možnosti zagotovili ustrezne prostorske in materialne pogoje za uspešno izvajanje programa.
- Ugotavljajo, da bi potrebovali več učilnic, predvsem zaradi večanja števila oddelkov oz. števila učencev v oddelkih v prihodnjih letih (v enem primeru že v prihodnjem letu načrtujejo novogradnjo).
- Kadrovske so dobro pokrite.
- Menijo, da bi njihovi strokovni delavci potrebovali še dodatna usposabljanja s specifičnih področij dela za otroke z motnjo avtističnega spektra.
- Predlagajo tudi spoznavanje podobnih praks dela v tujini oziroma izmenjavo strokovnih izkušenj o različnih pristopih dela na tem področju.

Šolsko leto 2016/17

- Vsi ravnatelji navajajo, da nimajo ustreznih prostorskih pogojev za izvajanje programa za otroke z motnjo avtističnega spektra.

- Dodatna pojasnila: en ravnatelj je pojasnil, da se njihov center nahaja v stari zgradbi, v kateri so prostori zelo majhni; glede na to, da se je število učencev povečalo, je težko zagotoviti miren kotiček v učilnici. Trudijo se zmanjšati moteče dražljaje, kolikor je mogoče. Jedilnica je v kleti, kjer zelo odmeva. Druga ravnateljica navaja prostorsko stisko celotnega zavoda, ki jo bodo poskušali rešiti z novogradnjo. Tretji ravnateljica pa pojasnjuje, da bi potrebovali še dodatne prostore za umik učencev.
- Glede ustreznosti kadrovskih pogojev vsi trije ravnatelji navajajo, da imajo ustrezen strokovni kader za izvajanje programa.

Opažanje specifik pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa, spremljanje in podpora strokovnim delavcem in sodelovanje s starši

Šolsko leto 2015/16

- Vsi ravnatelji navajajo, da je uvajanje programa v vseh treh zavodih prineslo precej sprememb tako na področju organizacije vzgojno-izobraževalnega dela kot tudi pri sodelovanju s strokovnimi delavci in starši.
- Opozorili so na velike razlike v osnovnih značilnostih in intenziteti motenj pri učencih z avtizmom. Potrebno je več fleksibilnosti in sprotnega prilagajanja pri organizaciji in načrtovanju učnega dela.
- Opažajo, da strokovni delavci pogosteje in bolj sistematično načrtujejo prilagoditve, sprotne evalvacije, pripravo individualiziranega programa in urnika.
- V enem od zavodov ugotavljajo, da se spremembe v načinu dela v oddelku za otroke z avtističnimi motnjami v pozitivnem odražajo na delu vsega centra.
- Vsi trije ravnatelji navajajo, da imajo sprotne pogovore in refleksije s strokovnimi delavci o delu in problematiki v oddelkih.
- Pogostejši so sestanki širših strokovnih timov.
- Izvajajo redne hospitacije.
- Poudarjajo, da se hitreje odzivajo na potrebe strokovnih delavcev.
- Omogočajo jim udeležbo na strokovnih usposabljanjih.
- Sodelovanje s starši v vseh treh zavodih poteka uspešno in korektno.

Šolsko leto 2016/17

- V vseh treh zavodih je izvajanje programa prineslo precej specifik tako na področju organizacije vzgojno-izobraževalnega dela kot tudi pri sodelovanju s strokovnimi delavci in starši.
- Število učencev se povečalo, nekatere individualne razlike in posebnosti pri učencih so se poglobile; ravnatelji opozarjajo na potrebo po vse večji individualizaciji.
- En ravnatelj je navedel, da posebno pozornost namenjajo strukturi oblikovanja oddelkov predvsem pri jutranjem varstvu in podaljšanem bivanju. Pokazala se je potreba po spremljevalcih.

- Ena ravnateljica je izpostavila, da bi bil že v postopkih usmerjanja nujen pregled otroka pri psihologu, sicer pa je pri njih načrtovanje obravnave učenca timsko, sodelujejo tako učitelji kot logoped in psiholog.
- Vsi trije ravnatelji navajajo, da pouk redno spremljajo v okviru hospitacij, sprotnih pogovorov, s timskimi sestanki.
- Ravnatelji so kot pomembna navedli pregled in analizo sklepov, načrtov in priporočil iz preteklega šolskega leta, na podlagi katerih skušajo čim bolj uspešno načrtovati delo v prihodnje.
- Zelo pomembna se jim zdi odprta komunikacija s sodelavci. Upoštevajo njihove predloge glede dodatnih dejavnosti in terapij za učence. Skupaj iščejo rešitve in sproti rešujejo nastale probleme.
- Zaposlenim omogočajo izobraževanja tako s področja dela z učenci z avtističnimi motnjami kot širših vzgojno-izobraževalnih področij.
- S starši sodelujejo primerno, trudijo se za strokovno korektno in odprto komunikacijo z njimi. Starši potrebujejo veliko sodelovanja s šolo, pogovorov o sprejemanju otrokovih posebnosti. Ugotavljajo, da težave nastopijo takrat, ko pride do različnih pogledov glede napredovanja otroka.

Prednosti in slabosti programa ter podpora Zavoda RS za šolstvo pri izvajanju programa

Šolsko leto 2015/16

- Ravnatelji menijo, da je program dobro zastavljen, in pozitivno ocenjujejo uvajanje dveh novih predmetov – socialno učenje in komunikacijske veščine.
- Kot slabost posebej omenjajo normativne ureditve.
- Glede na povečano število učencev v oddelkih podaljšanega bivanja in jutranjega varstva predlagajo zmanjšanje normativa v teh oddelkih.
- Poudarjajo, da bi bilo nujno glede na zahtevnost dela z učenci z avtistično motnjo zagotoviti dva strokovna delavca, če je v oddelku več kot pet otrok.
- Podporo Zavoda RS za šolstvo bi potrebovali pri usposabljanju strokovnih delavcev, predvsem s področja socialnih in komunikacijskih veščin.
- Predlagajo izobraževanje na temo supervizije.
- Izrazili so tudi željo po sodelovanju pri strokovnih utemeljitvah v okviru predloga za oblikovanje ustrežnejših standardov in normativov.

Šolsko leto 2016/17

- Vsi ravnatelji navajajo, da so vseh treh zavodih program realizirali v celoti. Menijo, da jim je v drugem letu izvajanja programa lažje, saj je razumevanje za specifiko otrok večje.
- Ravnatelji poročajo o boljšem timskem sodelovanju strokovnih timov, o večjem razumevanju specifike učencev in o napredku učencev.
- Vsi tudi navajajo, da bi lažje izvajali program ob ustreznih prostorskih pogojih in urejenih standardih in normativih.
- Kot slabost so posebej poudarili zahtevnost življenja in dela v takšnem oddelku.

- Področja, na katerih bi potrebovali več podpore Zavoda RS za šolstvo in sodelovanja z njim, so pomoč pri vzpostavitvi mreže šol, ki bi izvajala program za otroke z avtizmom, in pomoč pri organizaciji aktiva učiteljev, ki poučujejo v oddelkih.
- Navajajo tudi željo po podpori in fleksibilnosti pri urejanju standardov in normativov.
- Poudarjajo pomen stalnega drugega učitelja v programu ter supervizije za strokovne delavce.

Iz rezultatov na vprašalniku za ravnatelje v šolskih letih 2015/16 in 2016/17 je z vidika mnenj in izkušenj ravnateljev v zvezi s programom razvidno:

- v vseh treh zavodih so uspešno načrtovali organizacijo vzgojno-izobraževalnega procesa z vidika kadrov in materialnih pogojev;
- uvajanje oddelkov za otroke z avtistično motnjo je prineslo pozitivne spremembe v življenje in delo vseh zavodov, tako na področju organizacije kot tudi v komunikaciji in sodelovanju med strokovnimi delavci in starši;
- da so v vseh treh zavodih na podlagi izkušenj iz prvega leta uspešno načrtovali organizacijo vzgojno-izobraževalnega procesa tako z vidika kadrov kot materialnih pogojev;
- da se na strokovno problematiko odzivajo sproti s pogostimi sestanki, hospitacijami in evalvacijami;
- da pozitivno ocenjujejo vse boljše ujemanje in timsko sodelovanje strokovnih timov ter boljše razumevanje specifičnosti učencev in opažajo napredek učencev.

Ob tem vsi opozarjajo na prostorske težave, ki jih skušajo čim bolj uspešno premostiti, da lahko zagotovijo optimalne vzgojno-izobraževalne pogoje za delo z učenci z avtističnimi motnjami. Težave vidijo v prevelikem številu učencev v oddelkih podaljšanega bivanja in jutranjega varstva, zaradi česar težje izvajajo specialnometodične oblike dela za učence z avtizmom.

Predlagajo povečanje števila strokovnih delavcev v oddelkih, v katerih je več kot pet učencev, in zmanjšanje normativ v podaljšanem bivanju ter jutranjem varstvu. Želijo si več sodelovanja z zavodom za šolstvo (pomoč pri urejanju normativov, vzpostavitev aktiva in sodelovanja med ustanovami idr.) in na področju izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev (npr. supervizija, socialne in komunikacijske veščine).

Rezultat na vprašalniku za ravnatelje z vidika mnenj o programu in izkušenj v zvezi z njim v šolskem letu 2017/18

V tretjem letu spremljave smo skladno z naknadno sprejetim načrtom vprašalnike preoblikovali in postavili vprašanja bolj zaprtega tipa (priloga 3), zato je prikaz rezultatov vprašalnika v tabelarni obliki.

Iz rezultatov na vprašalniku za ravnatelje v šolskem letu 2017/18 (priloga 16) je razvidno, da so vprašalnik izpolnjevali trije ravnatelji iz vseh treh zavodov, ki izvajajo program. Za pridobitev podatkov o mnenjih in izkušnjah ravnateljev bomo predstavili samo tiste rezultate na vprašalniku, ki prinašajo odgovore na vprašanja, kakšno je njihovo mnenje o programu in izkušnje z njim skladno s ciljem 10.

V tabeli 31 so prikazani odgovori ravnateljev na vprašanje o zagotovljenih prostorskih pogojih v šolskem letu 2017/18.

Tabela 31: Prikaz odgovorov na vprašanje v šolskem letu 2017/18: Katere prostorske pogoje imate zagotovljene za uresničevanje prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju program)?

Odgovori ravnateljev o zagotovljenih prostorskih pogojih	Število
Učilnico, ki omogoča zmanjševanje motečih dražljajev kot so hrup, odmev, močna svetloba, izraziti vonji.	2
Prostor za umik v učilnici ali zunaj nje.	1
Telovadnico, ki omogoča zmanjševanje motečih dražljajev, kot so hrup, odmev, močna svetloba, izraziti vonji.	1
Jedilnico, ki omogoča zmanjševanje motečih dražljajev, kot so hrup, odmev, močna svetloba, izraziti vonji.	1

Iz tabele 31 je razvidno, da dva ravnatelja v šolskem letu 2017/18 poročata, da imajo učilnico, ki omogoča zmanjševanje motečih dražljajev, posamezni ravnatelji pa poročajo, da imajo prostor za umik v učilnici ali zunaj nje ter telovadnico in jedilnico, ki sta prilagojeni in omogočata zmanjševanje motečih dražljajev. Iz tega lahko sklepamo, da imajo zagotovljene nekatere prostorske pogoje za uresničevanje programa.

V tabeli 32 so prikazane navedbe ravnateljev o pomanjkljivih prostorskih pogojih in načinih odpravljanja v šolskem letu 2017/18.

Tabela 32: Prikaz odgovorov na vprašanje v šolskem letu 2017/18: Če menite, da nimate zagotovljenih ustreznih pogojev, prosim, navedite pomanjkljivosti in kako jih poskušate odpraviti.

Navedbe ravnateljev o pomanjkljivih prostorskih pogojih in načinih odpravljanja pomanjkljivosti	Število
Izvajanje programa poteka v stari zgradbi, ki ni namensko grajena za delo z otroki z avtističnimi motnjami – najtežje je v jedilnici, kjer zelo odmeva. Vsi prostori so zasedeni z rednim programom osnovne šole; prostor za umik težko zagotovimo, se pa trudimo.	1
Prostor za umik je zelo asketski, dobro bi ga bilo še urediti.	1
Gradimo in obnavljamo šolo.	1

Iz tabele 32 je razvidno, da so v šolskem letu 2017/18 ravnatelji menili, da stavba ni ustrezna (v enem primeru), saj je stara in v jedilnici odmeva, v drugem primeru imajo prostor za umik, vendar bi ga bilo treba še urediti, medtem ko v tretjem primeru gradijo novo šolo ter obnavljajo staro. Iz tega lahko sklepamo, da ravnatelji menijo, da imajo slabe prostorske pogoje.

V tabelah 33 in 34 so prikazani odgovori ravnateljev o ustrezni strokovni opremljenosti učiteljev v šolskem letu 2017/18.

Tabela 33: Prikaz odgovorov na vprašanje v šolskem letu 2017/18: Ali so učitelji strokovno ustrezno usposobljeni za delo z otroki z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju otroci z AM)?

Strokovna usposobljenost učiteljev za delo z otroki z AM	Število
Da	3
Ne	0

Tabela 34: Prikaz odgovorov na vprašanje v šolskem letu 2017/18: Če ste izbrali odgovor ne, utemeljite svoj odgovor ter zapišite svoje predloge za rešitve.

	Število
Odgovor je sicer DA, vendar so pri delu z AM pomembna znanja, ki jih imajo logopedi	1

Iz tabel 33 in 34 je razvidno, da vsi ravnatelji v šolskem letu 2017/18 menijo, da so njihovi učitelji ustrezno strokovno usposobljeni. Kljub temu pa en ravnatelj sporoča, da so pri delu z otroki z avtističnimi motnjami pomembna znanja, ki jih imajo logopedi. Iz tega lahko sklepamo, da je mnenje ravnateljev o usposobljenosti učiteljev pozitivno.

V tabeli 35 so prikazani odgovori ravnateljev na vprašanje, kako ocenjujejo sodelovanje s starši in strokovnimi delavci v šolskem letu 2017/18.

Tabela 35: Prikaz odgovorov na vprašanje v šolskem letu 2017/18: Kako ocenjujete sodelovanje staršev z vami in ostalimi strokovnimi delavci?

Odgovori ravnateljev o sodelovanju s starši in sodelavci	Število
Sodelovanje s starši je odlično.	1
Sodelovanje s starši je dobro.	2
Sodelovanje s starši ni niti dobro niti slabo.	0
Sodelovanje s starši je slabo.	0
Sodelovanje s starši je zelo slabo.	0

Iz tabele 35 je razvidno, da v šolskem letu 2017/18 en ravnatelj meni, da je sodelovanje s starši odlično, medtem ko dva menita, da je dobro. Iz tega lahko sklepamo, da ravnatelji sodelovanje staršev z njimi in drugimi strokovnimi delavci ocenjujejo kot pozitivno.

V tabeli 36 so prikazani odgovori ravnateljev na vprašanje, kako ocenjujejo realizacijo programa v šolskem letu 2017/18.

Tabela 36: Prikaz odgovorov na vprašanje v šolskem letu 2017/18: Kako ocenjujete realizacijo programa v tem šolskem letu?

Odgovori ravnateljev o realizaciji programa	Število
Program smo v celoti realizirali.	2
Program smo pretežno realizirali.	1
Program smo realizirali približno v polovičnem obsegu.	0
Program smo realizirali v zelo majhnem obsegu.	0
Programa nismo realizirali v nobenem elementu.	0

Iz tabele 36 je razvidno, da v šolskem letu 2017/18 dva ravnatelja menita, da so program v celoti realizirali, medtem ko eden meni, da so ga realizirali pretežno. Iz tega lahko sklepamo, da ravnatelji realizacijo programa ocenjujejo pozitivno.

V tabeli 37 so prikazane navedbe ravnateljev o prednostih programa v šolskem letu 2017/18.

Tabela 37: Prikaz odgovorov na vprašanje v šolskem letu 2017/18: Navedite, prosim, prednosti programa.

Navedbe ravnateljev o prednostih programa	Število
Manjše število učencev v skupini, njim prilagojene specialnopedagoške dejavnosti.	1
Opredelitev ciljne skupine, nova predmeta – socialno učenje, komunikacijske veščine.	1
Natančno opredeljene posebnosti.	1

Iz tabele 37 je razvidno, da v šolskem letu 2017/18 dva ravnatelja menita, da so prednosti programa njim prilagojene specialnopedagoške dejavnosti, socialne in komunikacijske veščine, eden meni, da je prednost v manjšem številu učencev, medtem ko eden meni, da je prednost programa v natančno opredeljenih posebnostih. Iz tega lahko sklepamo, da ravnatelji program v večini ocenjujejo pozitivno.

V tabeli 37 so prikazane navedbe ravnateljev o slabostih programa v šolskem letu 2017/18.

Tabela 38: Prikaz odgovorov na vprašanje v šolskem letu 2017/18: Navedite, prosim, slabosti programa.

Navedbe ravnateljev o slabostih programa	Število
Ni dodatnega učitelja vsaj za prvo vzgojno-izobraževalno obdobje, ni zmanjšane normativ za skupine oddelkov podaljšane bivanja, program ne predvideva otrok v jutranjem varstvu od 2. 1. dalje, čeprav so ti otroci še posebej nesamostojni.	1
Homogenost otrok v skupini – upoštevajoč motnjo.	1

Iz tabele 38 je razvidno, da v šolskem letu 2017/18 en ravnatelj meni, da je slabost programa v tem, da ni dodatnega učitelja vsaj v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju, da ni zmanjšan normativ v podaljšanem bivanju in da program ne predvideva otrok v jutranjem varstvu, čeprav ti otroci niso samostojni; drug ravnatelj meni, da je slabost v homogenosti otrok v skupini, tretji pa na vprašanje ni odgovoril. Iz tega lahko sklepamo, da ravnatelji o slabostih programa niso dali mnenja, zato predvidevamo, da imajo na splošno večinoma pozitivna mnenja o programu in izkušnje z njim. Največ težav imajo na področjih normativov, organizacije in števila strokovnih delavcev v oddelku, kar pa ni predmet programa.

V tabeli 39 so prikazane navedbe ravnateljev o področjih podpore Zavoda RS za šolstvo v šolskem letu 2017/18.

Tabela 39: Prikaz odgovorov na vprašanje v šolskem letu 2017/18: Navedite področja, na katerih bi potrebovali podporo Zavoda RS za šolstvo.

Navedbe ravnateljev o področjih podpore Zavoda RS za šolstvo	Število
Uvedbo aktiva učiteljev v prilagojenem programu z enotnim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami – vsi trije zavodi.	1
Metodično-didaktična supervizija, podpora pri reševanju sistemskih sprememb – sočasnost dveh strokovnih delavcev.	1

Iz tabele 39 je razvidno, da v šolskem letu 2017/18 en ravnatelj meni, da bi potrebovali podporo pri uvedbi aktivna učiteljev, ki izvajajo program, drugi pa meni, da bi potrebovali podporo pri izvedbi metodično-didaktične supervizije in pri reševanju sistemskih vprašanj, kot npr. sočasnost dveh strokovnih delavcev. Iz tega lahko sklepamo, da si ravnatelji želijo sodelovanja z Zavodom RS za šolstvo in želijo strokovno podporo in podporo pri sistemskih spremembah za lažje izvajanje programa.

Iz rezultatov na vprašalniku za ravnatelje v šolskem letu 2017/18 je razvidno:

- ravnatelji menijo, da imajo zagotovljene nekatere prostorske pogoje za uresničevanje programa;
- ravnatelji menijo, da imajo slabe prostorske pogoje;
- mnenje ravnateljev o usposobljenosti učiteljev je pozitivno;
- mnenje ravnateljev o sodelovanju staršev z njimi in drugimi strokovnimi delavci je pozitivno;
- mnenje ravnateljev o realizaciji programa je pozitivno;
- ravnatelji ocenjujejo program v večini pozitivno;
- ravnatelji o slabostih programa niso dali mnenja, zato predvidevamo, da imajo na splošno večinoma pozitivna mnenja o programu in izkušnje z njim, medtem ko omenjajo težave na področjih normativov, organizacije in števila strokovnih delavcev v oddelku, kar ni predmet programa;
- ravnatelji si želijo sodelovanja z Zavodom RS za šolstvo v smislu strokovne podpore (supervizija) in podpore pri sistemskih spremembah za lažje izvajanje programa (sočasnost dveh strokovnih delavcev v oddelku).

Skupne ugotovitve pri cilju 10

Iz rezultatov na vprašalniku za ravnatelje lahko sklepamo, da imajo ravnatelji večinoma pozitivna mnenja o programu in izkušnje z njim. Tako ugotavljamo, da je deseti cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave dosežen. Ob tem ravnatelji poročajo o nekaterih težavah in predlogih, in sicer vsi omenjajo prostorske težave, ki jih skušajo čim bolj uspešno premostiti, da lahko zagotovijo optimalne vzgojno-izobraževalne pogoje za delo z učenci z avtističnimi motnjami. Težave vidijo v prevelikem številu učencev v oddelkih podaljšanega bivanja in jutranjega varstva, zaradi česar težje izvajajo specialnometodične oblike dela za učence z avtizmom.

Predlagajo povečanje števila strokovnih delavcev v oddelkih, v katerih je več kot pet učencev, in zmanjšanje normativ v podaljšanem bivanju ter jutranjem varstvu. Želijo si več sodelovanja z zavodom za šolstvo (pomoč pri urejanju normativov, vzpostavitev aktivna, sodelovanja med ustanovami idr.) in na področju izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev (npr. supervizija, socialne in komunikacijske veščine).

Cilj 11: Ugotoviti, kakšna so mnenja staršev otrok o programu, v katerega so vključeni njihovi otroci, in izkušnje z njim

Rezultat na vprašalniku za starše z vidika mnenj in izkušenj v zvezi s programom v šolskih letih 2015/16 in 2016/17

V šolskih letih 2015/16 in 2016/17 smo vprašalnike za starše obdelali s kvantitativno in kvalitativno analizo. V prvem in drugem letu spremljanja smo aplicirali vprašalnik za starše (priloga 17), ki se je nekoliko razlikoval od vprašalnika, ki smo ga uporabili v šolskem letu 2017/18 (priloga 4) in je bil skladen z naknadno sprejetim načrtom spremljave. Razlika med vprašalniki se je nanašala predvsem na ponujeno večstopenjsko lestvico odgovorov v šolskem letu 2017/18.

Iz prikaza rezultatov na vprašalnikih za starše v šolskem letu 2015/16 (priloga 18) in 2016/17 (priloga 19) je razvidno, da so v vprašalnik izpolnili vsi starši vseh otrok, ki so vključeni v program, v vseh treh vzgojno-izobraževalnih zavodih, ki izvajajo program. V šolskem letu 2015/16 je vprašalnik izpolnilo 10 staršev, v šolskem letu 2016/17 pa 14 staršev. V šolskem letu 2016/17 so se v drugi razred vključili še drugi otroci, ki v prvem razredu niso bili vključeni v program. Tako so vprašalnik za starše izpolnili tudi starši na novo vključenih otrok.

Vprašalnik je zajemal osem vprašanj, s katerimi smo želeli od staršev pridobiti informacije o mnenjih o programu in izkušnjah z njim.

Rezultat na vprašalniku za starše z vidika mnenj in izkušenj v zvezi s programom v šolskih letih 2015/16 in 2016/17

V tabeli 40 so prikazane navedbe staršev o sodelovanju s šolo in napredku otrok, ki ga opažajo pri svojem otroku v šolskem letu 2015/16.

Tabela 40: Prikaz ocene staršev o sodelovanju s šolo in o napredku otrok v šolskem letu 2015/16

Odgovori staršev o sodelovanju in napredku otrok	Da		Delno		Ne		Skupaj	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Strokovni delavci šole/zavoda so me ob začetku šolskega leta seznanili z izvajanjem novega prilagojenega programa za otroke z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju program).	10	100,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
Strokovni delavci šole/zavoda so me ob začetku šolskega leta seznanili z vlogo ter pomenom priprave individualiziranega programa za mojega otroka.	10	100,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
Šola/zavod je prisluhnila mojim informacijam glede posebnih otrokovih potreb/navad (čustvenih, vedenjskih, komunikacijskih, prehranjevalnih idr.).	10	100,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
Imel/a sem možnost sprotne sodelovanja s šolo/zavodom pri šolanju mojega otroka.	10	100,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
Pri načrtovanju individualiziranega programa so me strokovni delavci povabili k sodelovanju.	8	80,0	1	10,0	1	10,0	10	100,0
Pri svojem otroku opažam napredek pri socialnih in komunikacijskih veščinah	9	90,0	0	0,0	1	10,0	10	100,0
V primeru odprtih vprašanj se imam možnost posvetovati s strokovnimi delavci zavoda/šole.	9	90,0	0	0,0	0	0,0	9	90,0
Pri šolanju svojega otroka sem bil/a deležna zadostne podpore šole/zavoda.	9	90,0	1	10,0	0	0,0	10	100,0

Iz tabele 40 je razvidno, da v šolskem letu 2015/16 vsi starši zelo visoko ocenjujejo postavke, o katerih so bili vprašani. Vsi so bili seznanjeni z novim programom in individualiziranim programom za njihovega otroka, šola je prisluhnila njihovim informacijam, imeli so možnost sprotne sodelovanja. Osem staršev je bilo povabljenih k sodelovanju pri pripravi individualiziranih programov, medtem ko devet staršev meni, da pri otroku opazajo napredek na področju socialnih in komunikacijskih veščin, da se imajo možnost posvetovati s šolo in da so dobili zadostno podporo šole. Iz tega lahko sklepamo, da je imela velika večina staršev v šolskem letu 2015/16 pozitivne izkušnje s programom, v katerega je vključen njihov otrok, in mnenja o njem.

V tabeli 41 so prikazane navedbe staršev o sodelovanju s šolo in napredku otrok, ki ga opazajo pri svojem otroku v šolskem letu 2016/17.

Tabela 41: Prikaz ocene staršev o sodelovanju s šolo in napredku otrok v šolskem letu 2016/17

Odgovori staršev o sodelovanju in napredku otrok	Da		Delno		Ne		Skupaj	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Strokovni delavci šole/zavoda so me ob začetku šolskega leta seznanili z vlogo in pomenom priprave individualiziranega programa za mojega otroka.	14	100,0	0	0,0	0	0,0	14	100,0
Šola/ zavod je prisluhnila mojim informacijam glede posebnih otrokovih potreb/navad (čustvenih, vedenjskih, komunikacijskih, prehranjevalnih idr.).	12	85,7	2	14,3	0	0,0	14	100,0
Pri načrtovanju individualiziranega programa so me strokovni delavci povabili k sodelovanju.	13	92,9	1	7,1	0	0,0	14	100,0
Imel/a sem možnost sprotne sodelovanja s šolo/zavodom pri šolanju mojega otroka.	12	85,7	1	7,1	1	7,1	14	100,0
Pri svojem otroku opazam napredek pri socialnih in komunikacijskih veščinah	13	92,9	1	7,1	0	0,0	14	100,0
Pri šolanju svojega otroka sem bil/a deležna zadostne podpore šole/zavoda.	12	92,3	1	7,7	0	0,0	13	100,0
Kako ste v tem šolskem letu zadovoljni z izpeljavo programa?	10	71,4	4	28,6	0	0,0	14	100,0

Iz tabele 41 je razvidno, da v šolskem letu 2016/17 vsi starši visoko ocenjujejo postavke, o katerih so bili vprašani. Vsi so bili seznanjeni z novim programom in individualiziranim programom za njihovega otroka, pri dvanajstih od štirinajstih je šola prisluhnila njihovim informacijam, prav tako je dvanajst staršev imelo možnost sprotne sodelovanja in so bili deležni zadostne podpore. Trinajst staršev je bilo povabljenih k pripravi individualiziranega programa, in prav tako trinajst staršev opazja napredek na področju komunikacijskih in socialnih veščin. Deset staršev od štirinajstih izraža zadovoljstvo s programom, medtem ko štirje izražajo delno zadovoljstvo. Iz tega lahko sklepamo, da je imela velika večina staršev v šolskem letu 2016/17 pozitivne izkušnje s programom, v katerega je vključen njihov otrok, in mnenja o njem.

Iz rezultatov na vprašalniku za starše v šolskih letih 2015/16 in 2016/17 je z vidika mnenj in izkušenj staršev v zvezi s programom razvidno:

- večinoma so bili starši seznanjeni z novim programom in individualiziranim programom za njihovega otroka;

- večinoma je šola prisluhnila informacijam staršev o otroku;
- večinoma so imeli možnost sprotne sodelovanja in večina je bila povabljen k sodelovanju pri pripravi individualiziranih programov;
- večina staršev opaža napredek na področju socialnih in komunikacijskih veščin;
- večina staršev je imela možnost posvetovanja s šolo in večinoma so bili deležni zadostne podpore šole;
- večina staršev izraža splošno zadovoljstvo s programom.

Rezultat na vprašalniku za starše z vidika mnenj in izkušenj v zvezi s programom v šolskem letu 2017/18

Iz prikaza rezultatov na vprašalniku za starše v šolskem letu 2017/18 (priloga 20) je razvidno, da so vprašalnik izpolnili vsi starši vseh otrok, ki so vključeni v program od prvega razreda dalje, v vseh treh vzgojno-izobraževalnih zavodih, ki izvajajo program. V šolskem letu 2017/18 je vprašalnik izpolnilo 10 staršev.

Vprašalnik je zajemal devet vprašanj, s katerimi smo želeli pridobiti informacije staršev o mnenjih o programu in izkušnjah z njim.

V tabelah 42 in 43 so prikazani odgovori staršev v šolskem letu 2017/18 v zvezi s seznanitvijo strokovnih delavcev o uresničevanju novega programa in katere informacije o programu bi starši še potrebovali.

Tabela 42: Prikaz odgovorov staršev v šolskem letu 2017/18 na trditev: Strokovni delavci šole/zavoda so me ob začetku šolskega leta seznanili z uresničevanjem novega prilagojenega programa za otroke z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju program).

Odgovori staršev	Število
Sploh se ne strinjam.	1
Se ne strinjam.	1
Niti – niti.	0
Se strinjam.	2
Popolnoma se strinjam.	6
Skupaj	10

Tabela 43: Prikaz odgovorov staršev v šolskem letu 2017/18 o pojasnilu: V primeru, da menite, da niste bili dovolj informirani, prosimo, navedite, katere informacije bi še potrebovali.

Odgovori staršev o nezadostni informiranosti	Število
Informacijo, katero prilagoditev lahko dobi, glede na dokaj izraženo disleksijo. Več seznanjanja z vsebino programa.	1
Tega nihče ni omenjal.	1

Iz tabel 42 in 43 je razvidno, da je bilo v šolskem letu 2017/18 osem od desetih staršev seznanjenih z uresničevanjem novega programa, dva pa nista bila. Eden od staršev je pojasnil, da tega nihče ni omenjal, medtem ko drugi poroča, da bi potreboval še informacije o prilagoditvah za disleksijo in več

seznanjanja o sami vsebini programa. Iz tega lahko sklepamo, da je bila večina staršev seznanjena z uresničevanjem programa.

V tabelah 44 in 45 so prikazani odgovori staršev v šolskem letu 2017/18 v zvezi s seznanitvijo strokovnih delavcev o vlogi in pomenu individualiziranega programa in katere informacije o individualiziranem programu bi starši še potrebovali.

Tabela 44: Prikaz odgovorov staršev v šolskem letu 2017/18 na trditev: Strokovni delavci šole/zavoda so me ob začetku šolskega leta seznanili z vlogo ter pomenom priprave individualiziranega programa za mojega otroka.

Odgovori staršev	Število
Sploh se ne strinjam.	0
Se ne strinjam.	1
Niti – niti.	0
Se strinjam.	1
Popolnoma se strinjam.	8
Skupaj	10

Tabela 45: Prikaz odgovorov staršev v šolskem letu 2017/18 o pojasnilu: V primeru, da menite, da niste bili dovolj seznanjeni, prosimo, navedite, katere informacije bi še potrebovali.

Odgovori staršev o potrebi po dodatnih informacijah	Število
Potrebujemo informacijo o tem, katere prilagoditve so mogoče in ali so uspešne, ter alternative.	1

Iz tabel 44 in 45 je razvidno, da je bilo v šolskem letu 2017/18 s pomenom priprave individualiziranega programa za njihovega otroka seznanjenih devet od desetih staršev, eden pa ni bil. Eden od staršev je pojasnil, da potrebuje še informacijo o tem, katere prilagoditve so uspešne, in katere alternative obstajajo. Iz tega lahko sklepamo, da je bila večina staršev seznanjena s pomenom priprave individualiziranega programa za njihovega otroka.

V tabelah 46 in 47 so prikazani odgovori staršev v šolskem letu 2017/18 v zvezi s trditvijo Šola/zavod je prisluhnila mojim informacijam o otrokovih posebnih potrebah/navadah (čustvenih, vedenjskih, komunikacijskih, prehranjevalnih idr.), in kje so v zvezi s tem zaznali težave.

Tabela 46: Prikaz odgovorov staršev v šolskem letu 2017/18 v zvezi s trditvijo: Šola/zavod je prisluhnila mojim informacijam o otrokovih posebnih potrebah/navadah (čustvenih, vedenjskih, komunikacijskih, prehranjevalnih idr.).

Odgovori staršev	Število
Sploh se ne strinjam.	0
Se ne strinjam.	1

Niti – niti.	1
Se strinjam.	1
Popolnoma se strinjam.	7
Skupaj	10

Tabela 47: Prikaz odgovorov staršev v šolskem letu 2017/18 o pojasnilu, kje so zaznali težave v zvezi s trditvijo v tabeli 46

Odgovori staršev v zvezi s tem, kje so zaznali težave pri sporočanju o posebnih potrebah otroka	Število
Občutek imamo, da so bile informacije o otroku in družini včasih obrnjene tudi proti otroku in družini. S tem se je oblikovala določena stopnja nezaupanja. Še posebej pa ne vemo, kako se spopadati z otrokovo disleksijo.	1
Šola diete ne jemlje dovolj resno, učiteljice iz oddelka podaljšanega bivanja so izrazile mnenje, da če se dieta občasno »prekrši«, ni nič narobe.	1

Iz tabel 46 in 47 je razvidno, da je v šolskem letu 2017/18 osem od desetih staršev ocenilo, da je šola prisluhnila njihovim informacijam o otrokovih posebnih potrebah/navadah (čustvenih, vedenjskih, komunikacijskih, prehranjevalnih idr.), eden od staršev se ni mogel opredeliti, eden pa je ocenil, da mu šola v zvezi s tem ni prisluhnila. Eden od staršev je pojasnil, da so bile informacije o otroku in družini včasih obrnjene tudi proti otroku in družini in da se je s tem oblikovala določena stopnja nezaupanja. Eden od staršev pa je pojasnil, da šola njihove informacije o otrokovi dieti ne jemlje dovolj resno. Iz tega lahko sklepamo, da so šole večinoma prisluhnille informacijam o otrokovih posebnih potrebah/navadah (čustvenih, vedenjskih, komunikacijskih, prehranjevalnih idr.).

V tabelah 48 in 49 so prikazani odgovori staršev v šolskem letu 2017/18 v zvezi s trditvijo o možnosti sprotne sodelovanja s šolo/zavodom pri šolanju njihovega otroka in kje so v zvezi s tem zaznali težave.

Tabela 48: Prikaz odgovorov staršev v šolskem letu 2017/18 v zvezi s trditvijo: Imel/a sem možnost sprotne sodelovanja s šolo/zavodom pri šolanju mojega otroka.

Odgovori staršev	Število
Sploh se ne strinjam.	0
Se ne strinjam.	1
Niti – niti.	1
Se strinjam.	1
Popolnoma se strinjam.	7
Skupaj	10

Tabela 49: Prikaz odgovorov staršev v šolskem letu 2017/18 o pojasnilu, kje so zaznali težave v zvezi s trditvijo v tabeli 48

Odgovori staršev v zvezi s tem, kje so zaznali težave pri sprotne sodelovanju s šolo	Število
Ker ne uporabljajo učbenikov, ni pregleda nad učno vsebino. Učenci dobijo učne liste, ki jih lepijo v zvezek po obdelani snovi, pogosto enkrat na teden ali še bolj redko. Zaradi tega težko sproti dela doma. Tudi ni jasno, v kakšno širino gredo pri snovi, to se vidi šele iz testov.	1

Iz tabel 48 in 49 je razvidno, da je v šolskem letu 2017/18 osem od desetih staršev ocenilo, da so imeli možnost sprotne sodelovanja s šolo, eden od staršev se ni mogel opredeliti, eden pa je ocenil, da te možnosti ni imel. Eden od staršev je pojasnil, da ni pregleda nad učno vsebino, ker ne uporabljajo učbenikov. Učenci dobijo učne liste, ki jih lepijo v zvezek po obdelani snovi, pogosto enkrat na teden ali še bolj redko. Zaradi tega težko sproti dela doma. Tudi ni jasno, v kakšno širino gredo pri snovi, to se vidi šele iz testov. Iz tega lahko sklepamo, da starši večinoma ocenjujejo, da so imeli možnost sprotne sodelovanja s šolo.

V tabelah 50 in 51 so prikazani odgovori staršev v šolskem letu 2017/18 v zvezi s sodelovanjem pri načrtovanju individualiziranega programa in o tem, na kakšen način sodelujejo in kaj bi si pri načrtovanju še želeli.

Tabela 50: Prikaz odgovorov staršev v šolskem letu 2017/18 v zvezi s trditvijo: Pri načrtovanju individualiziranega programa so me strokovni delavci povabili k sodelovanju.

Odgovori staršev	Število
Sploh se ne strinjam.	0
Se ne strinjam.	1
Niti – niti.	1
Se strinjam	2
Popolnoma se strinjam.	6
Skupaj	10

Tabela 51: Prikaz odgovorov staršev v šolskem letu 2017/18 o pojasnilu, na kakšen način in v kolikšni meri sodelujejo pri načrtovanju individualiziranega programa in kaj bi si še želeli

Odgovori staršev, kako sodelujejo pri načrtovanju in kaj bi si še želeli	Število
Premalo pojasnila o individualiziranem programu! Starši nismo pedagoški uslužbenci!	1
Sodelujemo večkrat letno in po potrebi.	1
Je že bil izdelan, dobili smo ga samo na vpogled.	1

Iz tabel 50 in 51 je razvidno, da je v šolskem letu 2017/18 osem od desetih staršev ocenilo, da so bili povabljeni k načrtovanju individualiziranega programa, eden od staršev se ni mogel opredeliti, eden pa je ocenil, da te možnosti ni imel. Eden od staršev je navedel, da so dobili premalo pojasnil in da niso pedagoški uslužbenci, eden, da sodelujejo večkrat letno in po potrebi, ter eden, da je bil individualizirani program že izdelan in da so ga dobili samo na vpogled. Iz tega lahko sklepamo, da starši večinoma ocenjujejo, da so bili povabljeni k načrtovanju individualiziranega programa.

V tabelah 52 in 53 so prikazani odgovori staršev v šolskem letu 2017/18 v zvezi z njihovimi opažanji o napredku otrok ter opredelitvami, kako se napredek kaže.

Tabela 52: Prikaz odgovorov staršev v šolskem letu 2017/18 v zvezi s trditvijo: Pri svojem otroku opazam napredek pri učenju socialnih in komunikacijskih veščin.

Odgovori staršev	Število
Sploh se ne strinjam.	0
Se ne strinjam.	0
Niti – niti.	2
Se strinjam.	2
Popolnoma se strinjam.	6
Skupaj	10

Tabela 53: Prikaz odgovorov staršev v šolskem letu 2017/18 o pozivu, naj opredelijo konkretne situacije, kje se kaže napredek

Odgovori staršev v zvezi z opredelitvami izkazovanja napredka pri otrocih	Število
S sošolci se bolj vključuje v igro. Po mini počitnicah so s sošolci še bolj povezani.	1
Pridobitev občutka za čas, delovne navade ...	1
Premalo časa je bilo namenjeno učenju socialnih in komunikacijskih veščin! Lansko leto je bilo boljše.	1
Pri učenju nimamo težav. Težava je bolj pri vedenju oz. izbruhu jeze.	1
Glede na to, da ne vemo, kaj točno so v šoli delali pri učenju teh vsebin, ter glede na to, da doma zelo veliko delamo z otrokom, tudi pri učenju teh veščin, uspeh težko pripišemo šoli.	1

Iz tabel 52 in 53 je razvidno, da je v šolskem letu 2017/18 osem od desetih staršev ocenilo, da pri svojem otroku opazajo napredek pri socialnih in komunikacijskih veščinah, medtem ko se dva v zvezi s tem nista mogla opredeliti. Posamezni starši so opredeljevali konkretne situacije, v katerih se kaže napredek (npr. s sošolci se bolj vključuje v igro; pridobitev občutka za čas, delovne navade) Eden od staršev je pojasnil, da je bilo učenju teh veščin namenjeno premalo časa, drugi pa, da zasluge za napredek težko pripišejo šoli. Iz tega lahko sklepamo, da starši večinoma ocenjujejo, da otroci napredujejo na področju komunikacijskih in socialnih veščin.

V tabelah 54 in 55 so prikazani odgovori staršev v šolskem letu 2017/18 v zvezi s tem, ali jih je šola dovolj podprla pri šolanju otroka, in kje bi še potrebovali pomoč.

Tabela 54: Prikaz odgovorov staršev v šolskem letu 2017/18 v zvezi s trditvijo: Šola/zavod me je dovolj podprla pri šolanju mojega otroka.

Odgovori staršev	Število
Sploh se ne strinjam.	0
Se ne strinjam.	1
Niti – niti.	1
Se strinjam.	3
Popolnoma se strinjam.	5
Skupaj	10

Tabela 55: Prikaz odgovorov staršev v šolskem letu 2017/18 o pozivu, naj se opredelijo, katero podporo bi še potrebovali

Odgovori staršev v zvezi s tem, kje bi pomoč pri šolanju otroka še potrebovali	Število
Menim, da bi potrebovali otroci še dodatno specialnopedagoško obravnavo; enkrat tedensko ali še manj je premalo, da bi s sodobnimi terapevtskimi pristopi (BrainGym ipd.) dosegli večji napredek. Specialna pedagoginja bi morala biti primerno izobražena, v Sloveniji imamo podiplomsko izobraževanje o avtizmu.	1
Ustrezno in dobronamerno ter konstruktivno sodelovanje s usposobljenimi specialnimi pedagogi zaradi učnih težav.	1
Jasno predstavo, kako se dela v šoli, katere metode so uspešne, navodila ali priporočila za delo doma.	1

Iz tabel 54 in 55 je razvidno, da je v šolskem letu 2017/18 osem od desetih staršev ocenilo, da jih je šola dovolj podprla pri šolanju njihovega otroka, eden se v zvezi s tem ni mogel opredeliti, eden pa je izrazil, da ni dobil zadostne podpore. Posamezni starši so opredeljevali, kaj bi še potrebovali, in sicer je eden navedel, da bi potrebovali otroci še dodatno specialnopedagoško obravnavo, da bi morala biti specialna pedagoginja primerno izobražena, eden je izrazil, da bi potrebovali ustrezno in dobronamerno ter konstruktivno sodelovanje s usposobljenimi specialnimi pedagogi zaradi učnih težav, in eden, da bi potrebovali jasno predstavo, kako se dela v šoli, katere metode so uspešne in navodila ali priporočila za delo doma. Iz tega lahko sklepamo, da starši večinoma ocenjujejo, da so dobili dovolj zadostne podpore pri šolanju svojega otroka.

V tabelah 56, 57 in 58 so prikazani odgovori staršev v šolskem letu 2017/18 v zvezi z zadovoljstvom s programom in opredelitvami, s čim konkretno so bili zadovoljni in s čim niso bili zadovoljni.

Tabela 56: Prikaz odgovorov staršev v šolskem letu 2017/18 v zvezi s trditvijo: V tem šolskem letu smo bili zadovoljni z izpeljavo programa.

Odgovori staršev	Število
Sploh se ne strinjam.	0
Se ne strinjam.	0
Niti–niti.	2
Se strinjam.	0
Popolnoma se strinjam.	8
Skupaj	10

Tabela 57: Prikaz odgovorov staršev v šolskem letu 2017/18 o pozivu, naj navedejo, s čim so bili zadovoljni

Odgovori staršev na vprašanje, s čim so bili zadovoljni pri izpeljavi programa	Število
S sodelovanjem z učiteljicami, navdušena sem nad tem, da v otroku poiščejo potencial in na tem gradijo. Pomagajo, pokažejo in iščejo rešitve.	1
Z medsebojno izmenjavo informacij.	1
Učiteljica v podaljšanem bivanju se kljub velikemu številu otrok trudi z našim sinom in ga spodbuja na pozitiven način.	1
Zadovoljni smo bili z dnevnikom, tako da smo vsak dan in vsako šolsko uro sproti obveščeni glede vedenja in vzrokov izbruha jeze.	1
Zadovoljni smo bili pri vidnem napredku na vseh področjih. Izjemno strokovno osebje šole, ki vedno motivira otroke za nadaljnje delo in učenje.	1

Tabela 58: Prikaz odgovorov staršev v šolskem letu 2017/18 o pozivu, naj navedejo, s čim niso bili zadovoljni

Odgovori staršev na vprašanje, s čim niso bili zadovoljni pri izpeljavi programa	Število
Premalo specialnopedagoških obravnav.	1
Premalo gibanja v naravi oz. na igrišču.	1
Z dosegom učnega programa (preveliko). Z izvedbo podaljšanega bivanja – premalo učiteljev oz. se prepogosto menjajo. Tudi zato prihaja do neprimernih interakcij med učenci.	1
Nobenih roditeljskih sestankov za izmenjavo mnenj, izkušenj, dobre prakse. Še vedno se ne dela dovolj pri otrokovih močnih področjih. Program otroke, ki imajo težavo z govorom, spravlja z govornimi nastopi v še večjo stisko.	1

Iz tabel 56, 57 in 58 je razvidno, da je bilo v šolskem letu 2017/18 osem od desetih staršev zelo zadovoljnih s programom, dva pa se nista mogla opredeliti. Posamezni starši so opredeljevali, da so bili zadovoljni, npr. s sodelovanjem in informiranjem učiteljev, s tem, da učitelji iščejo potencial pri otrocih ter iščejo rešitve, spodbujajo otroke kljub velikemu številu otrok v podaljšanem bivanju, z dnevnikom, v katerega zapisujejo vedenje, z napredkom otroka na vseh področjih ter izjemnem osebju, ki motivira otroke k delu in učenju. Posamezni starši pa so navajali, da je bilo premalo specialnopedagoških obravnav, premalo gibanja v naravi oz. na igrišču, da je učni program preobsežen, da je premalo učiteljev v podaljšanem bivanju, da niso imeli roditeljskih sestankov za izmenjavo mnenj, da se ne dela dovolj pri otrokovih močnih področjih, da program otroke, ki imajo težave na področju govora, z govornimi nastopi spravlja v še večjo stisko. Iz tega lahko sklepamo, da so starši večinoma zadovoljni s programom, imajo z njim večinoma pozitivne izkušnje in pozitivno mnenje o njem. Ob tem pa posamezni starši poročajo o nekaterih pomanjkljivostih.

V tabelah 59 in 60 so prikazani odgovori staršev v šolskem letu 2017/18 v zvezi z njihovimi osebnimi vtisi o programu in kaj bi posebej pohvalili.

Tabela 59: Prikaz odgovorov staršev v šolskem letu 2017/18 v zvezi s trditvijo: Veseli bomo tudi vseh vaših osebnih vtisov in mnenj o programu, v katerega je vključen vaš otrok.

	število
S krožki, interesnimi dejavnostmi odlično rešujejo terapevtski pristop – socializacija, BrainGym idr.	1
Vse pohvale učiteljicam, ki so uspešno realizirale zastavljeni program.	1
Program z enakovrednim izobrazbenim standardom ne more imeti istih ciljev kot redni program, ampak morajo biti ti prilagojeni otrokom z avtistično motnjo (oz. njihovim posebnostim).	1
Mnenje – samo pozitivno.	1

Zelo nam je bila všeč šola klavirja; upam, da bo v prihodnosti še kaj takega.	1
---	---

Tabela 60: Prikaz odgovorov staršev v šolskem letu 2017/18 o pozivu, naj navedejo, kaj bi posebej pohvalili

	Število
Pohvalila bi jutranje varstvo, podaljšano bivanje, ki je na ZGNL res odlično organizirano. Naj ostane tako, upam, da bo dovolj učiteljev in financ še v prihodnje šolsko leto.	1
Gospo učiteljico.	1
Posebno bi pohvalili obe tovarišici 3. razreda in vse strokovne delavce za prijaznost, potrpežljivost in znanje, kako usmerjati otroka.	1
Kot vedno bi pohvalila izjemno strokovno osebje šole, ki se s predanostjo in veseljem ukvarja z našimi posebnimi otroki.	1

Iz tabel 59 in 60 je razvidno, da je v šolskem letu 2017/18 pet staršev konkretno opredelilo svoje osebne vtise in mnenja o programu. Pet jih ni odgovorilo na to vprašanje. Štirje od petih so izrazili pozitivne vtise, kot npr. všeč so nam posamezni krožki, pohvale učiteljicam in programu, eden pa je navedel svoje pomisleke glede ciljev programa v smislu, da ne morejo biti enaki kot v rednem programu osnovne šole. Štirje starši so tudi posebej odgovorili na vprašanje in navedli konkretne pohvale, in sicer organizacijo jutranjega varstva ter podaljšanega bivanja v Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana, učiteljice in drugo strokovno osebje. Iz tega lahko sklepamo, da so starši, ki so na ti dve vprašanji odgovarjali v veliki večini zadovoljni s programom in imajo večinoma pozitivne izkušnje z njim oziroma pozitivno mnenje o njem. Ob tem pa dodajamo, da je samo polovica staršev odgovarjala na ti dve vprašanji, vendar lahko iz drugih odgovorov iz drugih vprašanj sklepamo, da je zadovoljstvo staršev s programom dobro.

Iz rezultatov na vprašalniku za starše v šolskem letu 2017/18 je razvidno, da starši večinoma ocenjujejo, da:

- so bili seznanjeni z uresničevanjem programa;
- so bili seznanjeni s pomenom priprave individualiziranega programa za njihovega otroka;
- so šole večinoma prisluhnile staršem pri posredovanju informacij o otrokovih posebnih potrebah/navadah (čustvenih, vedenjskih, komunikacijskih, prehranjevalnih idr.);
- so imeli možnost sprotnega sodelovanja s šolo;
- so dobili dovolj zadostne podpore pri šolanju svojega otroka;
- so bili povabljeni k načrtovanju individualiziranega programa;
- otroci napredujejo na področju komunikacijskih in socialnih veščin;
- so dobili dovolj podpore pri šolanju svojega otroka;
- so zadovoljni s programom in imajo večinoma pozitivne izkušnje z njim oziroma pozitivno mnenje o njem.

Skupne ugotovitve pri cilju 11

Iz rezultatov na vprašalniku za starše lahko sklepamo, da imajo starši večinoma pozitivno mnenje o programu in pozitivne izkušnje z njim. Tako ugotavljamo, da je enajsti cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave dosežen.

Cilj 12: Ugotoviti, ali učenci z avtističnimi motnjami v prilagojenem programu z enakovrednim izobrazbenim standardom dosegajo primerljive standarde znanja pri nacionalnem preverjanju znanja v 6. in 9. razredu kot učenci v drugih prilagojenih programih z enakovrednim izobrazbenim standardom

Rezultate pri cilju 12 bomo prvič predstavili po šestih letih izvajanja spremljave in drugič po devetih letih izvajanja spremljave, ko bomo imeli rezultate iz preverjanih predmetov pri nacionalnem preverjanju znanja v 6. in 9. razredu.

4 Sklepi in predlogi

4.1 Povzetek ugotovitev za vsak cilj

Cilj 1: Ugotoviti, v kolikšni meri učitelji zagotavljajo ustrezno učno okolje skladno s programom

Iz rezultatov na lestvici učno okolje v šolskih letih 2015/16, 2016/17 in 2017/18 lahko ugotovimo, da se večina opazovanih elementov na lestvici učno okolje izvaja skladno s programom in da je prvi cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave dosežen.

Ob tem pa iz odgovorov v polstrukturiranem intervjuju iz šolskega leta 2017/18 lahko ugotovimo, da učitelji pri pouku izvajajo številne dejavnosti za preprečevanje nezaželenega vedenja in prav tako rutine za vzpostavitev varnega in predvidljivega okolja.

Cilj 2: Ugotoviti, v kolikšni meri so pristopi in načini poučevanja, ki jih uporabljajo učitelji, skladni s programom

Iz rezultatov na lestvici pristopi in načini poučevanja v šolskih letih 2015/16, 2016/17 in 2017/18 lahko ugotovimo, da se večina opazovanih elementov na lestvici pristopi in načini poučevanja izvaja skladno s programom in da je drugi cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave dosežen.

Cilj 3: Ugotoviti, v kolikšni meri učitelji učijo komunikacijske veščine skladno s programom

Iz rezultatov na lestvici komunikacijske veščine v šolskih letih 2015/16, 2016/17 in 2017/18 lahko ugotovimo, da se večina opazovanih elementov na lestvici komunikacijske veščine izvaja skladno s programom in da je tretji cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave dosežen.

Cilj 4: Ugotoviti, v kolikšni meri učitelji učijo socialne veščine skladno s programom

Iz rezultatov na lestvici socialne veščine v šolskih letih 2015/16, 2016/17 in 2017/18 lahko ugotovimo, da se večina opazovanih elementov na lestvici socialne veščine izvaja skladno s programom in da je četrti cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave dosežen.

Cilj 5: Ugotoviti, v kolikšni meri učitelji izvajajo podaljšano bivanje skladno s programom

Iz rezultatov na lestvici podaljšano bivanje v šolskih letih 2015/16, 2016/17 in 2017/18 lahko ugotovimo, da se večina opazovanih elementov na lestvici podaljšano bivanje izvaja skladno s programom in da je peti cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave dosežen.

Ob tem pa iz odgovorov v polstrukturiranem intervjuju iz šolskega leta 2017/18 lahko sklepamo, da učitelji v podaljšanem bivanju uporabljajo zelo podobne dejavnosti in strategije za preprečevanje nezaželenega vedenja in vzpostavitev varnega in predvidljivega okolja kot pri pouku. Več uporabljajo socialnih ter skupinskih iger, bolj se lahko prilagodijo učencem glede na njihovo počutje, s tem da izberejo različne dejavnosti.

Cilj 6: Ugotoviti, ali strokovni delavci v individualiziranem programu načrtujejo aktivnosti za uravnavanje vedenja

Iz rezultatov pregleda analize individualiziranih programov je razvidno, da učitelji v individualiziranem programu sicer načrtujejo aktivnosti za uravnavanje vedenja, vendar pretežno pri pouku, medtem ko v podaljšanem bivanju večinoma aktivnosti za uravnavanje vedenja niso posebej opredeljene. Tako ugotavljamo, da šesti cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave za enkrat še ni dosežen v celoti.

Cilj 7: Ugotoviti, v kolikšni meri učenci napredujejo na učnem področju ter na področjih socialnih in komunikacijskih veščin

Iz rezultatov lahko sklepamo, da večina učencev v programu izkazuje napredek na učnem področju ter na področjih socialnih in komunikacijskih veščin. Med učenci ni nikogar, ki ne bi napredoval. Učenci najbolj napredujejo na učnem področju in manj na področjih komunikacijskih in socialnih veščin. Tako ugotavljamo, da je sedmi cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave dosežen.

Ob tem je treba poudariti, da sta bila dva učenca preusmerjena v drug program, saj je bil ta prezahteven zanju.

Cilj 8: Ugotoviti, v kolikšni meri učitelji uporabljajo prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja za otroke z avtističnimi motnjami

Iz rezultatov lahko sklepamo, da učitelji v večini primerov prilagodijo preverjanje in ocenjevanje znanja. Tako ugotavljamo, da je osmi cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave dosežen.

Cilj 9: Ugotoviti, kakšna so mnenja razrednikov o programu in njihove izkušnje z njim

Iz rezultatov na vprašalniku za razrednike lahko sklepamo, da imajo učitelji večinoma pozitivna mnenja o programu in pozitivne izkušnje z njim. Tako ugotavljamo, da je deveti cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave dosežen.

Ob tem razredničarke poročajo o nekaterih težavah in predlogih, in sicer so izrazile so različna mnenja, kako izvajati specialnopedagoške dejavnosti, nekateri nimajo težav, drugi jih imajo. Želijo si izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev, predvsem na področju izvajanja specialnopedagoških dejavnosti in izvajanja prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja ter povezovanja z drugimi ustanovami.

Ob tem razredničarke po treh letih izvajanja programa poročajo o težavah:

- premalo praktičnega izobraževanja za strokovne delavce,
- premalo ur za drugega strokovnega delavca v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju,
- učni načrt je preobsežen,
- preveliko število ur tedenske obveze za učence,
- vedenjska problematika otrok,
- prostorske stiske,
- preveliko število otrok v jutranjem varstvu in podaljšanem bivanju,
- pomanjkanje strokovnega kadra,
- individualne značilnosti otrok z avtističnimi motnjami,
- dileme, kako izvajati specialnopedagoške dejavnosti glede na umestitev v urnik.

Ob tem razredničarke po treh letih izvajanja programa navajajo predloge:

- daljša prisotnost drugega strokovnega delavca v razredu,
- drugačne kadrovske in normativne rešitve v jutranjem varstvu in podaljšanem bivanju,
- več sodelovanja z drugimi ustanovami in premislek o oblikovanju oddelkov brez kombinacij,
- več praktičnega izobraževanja in izobraževanja predvsem na področjih izvajanja specialnopedagoških dejavnosti in prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja.

Cilj 10: Ugotoviti, kakšna so mnenja ravnateljev o programu, ki se izvaja v zavodu, ki ga vodijo, in izkušnje z njim

Iz rezultatov na vprašalniku za ravnatelje lahko sklepamo, da imajo ravnatelji večinoma pozitivna mnenja in izkušnje s programom. Tako ugotavljamo, da je deseti cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave dosežen.

Ob tem ravnatelji poročajo o nekaterih težavah in predlogih, in sicer vsi posebej omenjajo prostorske težave, ki jih skušajo čim bolj uspešno premostiti, da lahko zagotovijo optimalne vzgojno-izobraževalne pogoje za delo z učenci z avtističnimi motnjami. Težave vidijo v prevelikem številu učencev v oddelkih podaljšanega bivanja in jutranjega varstva, zaradi česar težje izvajajo specialnometodične oblike dela za učence z avtističnimi motnjami.

Predlagajo povečanje števila strokovnih delavcev v oddelkih, v katerih je več kot pet učencev, in zmanjšanje normativ v podaljšanem bivanju ter jutranjem varstvu. Želijo si več sodelovanja z zavodom za šolstvo (pomoč pri urejanju normativov, vzpostavitev aktiva, sodelovanja med ustanovami idr.) in na področju izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev (npr. supervizija, socialne in komunikacijske veščine).

Cilj 11: Ugotoviti, kakšna so mnenja staršev otrok o programu, v katerega so vključeni njihovi otroci, in izkušnje z njim

Iz rezultatov na vprašalniku za starše lahko sklepamo, da imajo starši večinoma pozitivna mnenja o programu in pozitivne izkušnje z njim. Tako ugotavljamo, da je enajsti cilj v prvem, drugem in tretjem letu spremljave dosežen.

Cilj 12: Ugotoviti, ali učenci z avtističnimi motnjami v prilagojenem programu z enakovrednim izobrazbenim standardom dosegajo primerljive standarde znanja pri nacionalnem preverjanju znanja v 6. in 9. razredu kot učenci v drugih prilagojenih programih z enakovrednim izobrazbenim standardom

Rezultate pri cilju 12 bomo prvič predstavili po šestih letih izvajanja spremljave in drugič po devetih letih izvajanja spremljave, ko bomo imeli rezultate iz preverjanih predmetov pri nacionalnem preverjanju znanja v 6. in 9. razredu.

4.2 Sinteza vseh ugotovitev

Velika večina preverjanih ciljev v okviru uvajanja, spremljanja in evalvacije prilagojenega izobraževalnega programa za otroke z avtističnimi motnjami v prvih treh letih izvajanja programa so bili v prvem, drugem in tretjem letu spremljave doseženi.

Cilj 6 še ni bil v celoti dosežen, cilj 12 pa še ostaja in ga bomo preverili prvič po šestih letih izvajanja programa in drugič po devetih letih izvajanja programa, ko bodo učenci opravljali nacionalne preizkuse znanja.

Po treh letih izvajanja programa rezultati opazovanja kažejo, da strokovni delavci program izvajajo v večini skladno z opredelitvami v programu, samo v primeru načrtovanja aktivnosti za uravnavanje vedenja v podaljšanem bivanju potrebujejo strokovni delavci ponovno še dodatno podporo. Po treh letih se po mnenju razredničark pri otrocih, ki so večino časa vključeni v program, kaže napredek na področju socialnih in komunikacijskih veščin ter na učnem področju. Razredničarke in ravnateljki imajo večinoma pozitivna mnenja o programu, prav tako tudi starši vključenih otrok. Večina staršev poroča o napredku otrok, odkar so ti vključeni v program. Tako lahko sklepamo, da po treh letih izvajanja novega javno veljavnega programa na področju vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami uvajanje, spremljanje in evalvacija prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami kaže pozitivne rezultate.

Razredničarke in ravnateljki poročajo o posameznih težavah pri izvajanju specialpedagoških dejavnosti, prilagoditvah pri preverjanju in ocenjevanju znanja ter izvajanju podaljšanega bivanja glede na opredelitve v programu. Na teh točkah smo v obdobju treh let strokovne delavce dodatno podprli z izobraževanjem in skupnimi srečanji. Strokovnim delavcem smo zagotavljali podporo pri izvajanju programa. Organizirali smo izobraževanje in usposabljanje na teme preverjanje in ocenjevanje znanja, oblikovanje individualiziranega programa, učenje komunikacijskih in socialnih veščin ter izvajanje podaljšanega bivanja.

Glede na to, da so avtorji programa strokovni delavci vseh treh zavodov, v katerih izvajajo program, in da imajo te ustanove dolgoletne izkušnje z otroki z avtističnimi motnjami, ter glede na to, da smo jih dodatno ustrezno podprli na tistih nevroalgičnih točkah, za katere so poročali, da imajo težave, so sklepi in ugotovitve tega poročila pričakovani.

V posameznih zavodih poročajo o nekaterih težavah normativne in kadrovske narave. V Centru za komunikacijo, sluh in govor Portorož poročajo o prevelikem številu ur tedenske obveze za učence z avtističnimi motnjami, saj izvajajo še ure italijanščine, ker center spada v narodnostno mešano področje, čeprav v predmetniku programa italijanščina ni predvidena. V Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana in v Centru za sluh in govor Maribor poročajo o prostorski stiski in prevelikem številu učencev v jutranjem varstvu ter podaljšanem bivanju, zaradi česar težje izvajajo specialnometodične oblike dela za učence z avtističnimi motnjami. Razredničarke in ravnateljji vseh zavodov pa poročajo še o potrebi po dodatnem strokovnem kadru, kadar je v oddelku več kot pet učencev.

Glede na posamezna poročanja strokovnih delavcev in ravnateljev je razvidno, da imajo vzgojno-izobraževalni zavodi, ki izvajajo program, različne prostorske možnosti za izvajanje programa. Prav tako se zavodi med sabo razlikujejo po številu vključenih otrok, zato je izvajanje jutranjega varstva in podaljšanega bivanja za njih različen izziv. Ob tem ugotavljamo, da so to težave, ki se ne navezujejo neposredno na vsebino programa, ampak so normativne narave, ki pa jih je vsekakor treba reševati.

4.3 Predlogi za spremembe izvajanja programa

Glede na rezultate in ugotovitve, prikazane v poročilu, ugotavljamo, da po treh letih izvajanja Programa ni potrebe po spremembi izvajanja programa.

Kažejo pa se potrebe po nadaljevanju podpore strokovnim delavcem pri izvajanju programa. Tako predlagamo nadaljevanje izobraževanj in podpore na posameznih področjih, kot na primer:

- oblikovanje individualiziranega programa s poudarkom na načrtovanju aktivnosti za uravnavanje vedenja v podaljšanem bivanju,
- preverjanje in ocenjevanje znanja,
- učenje komunikacijskih in socialnih veščin,
- izvajanja podaljšanega bivanja.

Predlagamo, da se vzgojno-izobraževanim zavodom ponudi supervizija, saj o tovrstni potrebi poročajo tudi ravnateljji.

Predlagamo tudi ponovni razmislek zakonodajalca in ustanovitelja vzgojno-izobraževalnih zavodov, ki izvajajo program, o normativnih pogojih za izvajanje programa v posameznih zavodih. Ponovni razmislek in ustrezno rešitev je treba poiskati tudi za posamezne primere na področju kadrovske in prostorske pogojev ter število ur v predmetniku, predvsem za izvajanje programa v Centru za komunikacijo, sluh in govor Portorož, v katerem izvajajo še ure italijanščine.

5 Poročilo o porabljenih finančnih sredstvih

Finančna sredstva so bila porabljena za izvajanje uvajanja, spremljanja in evalvacije programa, kot je opredeljeno v spodnji tabeli (tabela 62). Gre za stroške porabe za tri leta izvajanja spremljave, in sicer v šolskih letih 2015/16, 2016/17 in 2017/18.

Tabela 62: Prikaz porabljenih finančnih sredstev v treh letih izvajanja spremljave

Vrsta stroška	Predvideni stroški
Potni stroški (obiski šol, sestanki skupine)	6.000,00 EUR
Materialni stroški (pisarniški in drugi material)	150,00 EUR
Skupaj	6.150,00 EUR

6 Priloge

1. Opazovalne lestvice (Učno okolje, Pristopi in načini poučevanja, Komunikacijske veščine, Socialne veščine, Podaljšano bivanje)
2. Anketni vprašalnik o mnenjih in izkušnjah pri izvajanju prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami za razrednike za šolsko leto 2017/18
3. Anketni vprašalnik o mnenjih in izkušnjah pri izvajanju prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami za ravnatelje za šolsko leto 2017/18
4. Anketni vprašalnik o mnenjih in izkušnjah pri izvajanju prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami za starše za šolsko leto 2017/18
5. Obrazec za evalvacijo napredka učenca na učnem področju ter področjih komunikacijskih in socialnih veščin
6. Vprašanja za izvajanje polstrukturiranega intervjuja
7. Načrt uvajanja, spremljanja in evalvacije prilagojenega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami
8. Zapis odgovorov strokovnih delavcev na vprašanja iz polstrukturiranega intervjuja v šolskem letu 2017/18
9. Vprašalnik za razrednike za šolski leti 2015/16 in 2016/17
10. Prikaz rezultatov na vprašalniku za razrednike v šolskem letu 2015/16
11. Poročilo o rezultatu na vprašalniku za razrednike v šolskem letu 2016/17
12. Prikaz rezultatov na vprašalniku za razrednike v šolskem letu 2017/18
13. Vprašalnik za ravnatelje v šolskih letih 2015/16 in 2016/17
14. Poročilo o rezultatu na vprašalniku za ravnatelje v šolskem letu 2015/16
15. Poročilo o rezultatu na vprašalniku za ravnatelje v šolskem letu 2016/17
16. Prikaz rezultatov na Vprašalniku za ravnatelje v šolskem letu 2017/18
17. Vprašalnik za starše v šolskih letih 2015/16 in 2016/17
18. Prikaz rezultatov na vprašalniku za starše v šolskem letu 2015/16
19. Prikaz rezultatov na vprašalniku za starše v šolskem letu 2016/17
20. Prikaz rezultatov na vprašalniku za starše v šolskem letu 2017/18

Priloga 1: Opazovalne lestvice

OPAZOVALNA LESTVICA 1

Opazovanje VIZ procesa dopoldan: jutranje varstvo, odmori, pouk

Vzgojno-izobraževalna institucija: _____

Strokovni delavec: 1. izvajalec jutranjega varstva 2. izvajalec pouka

3. drugi strokovni delavci 4. spremljevalec

Datum opazovanja: _____

Čas: _____

Število učencev: _____ Opazovane dejavnosti pri predmetu: SLJ, MAT, SPO, ŠPO, LUM, GUM, ITD.

Svetovalka: _____

Lestvica:	0 – ni bilo moč opaziti	1 – nikoli	2 – redko	3 – pogosto
------------------	-------------------------	------------	-----------	-------------

a) UČNO OKOLJE

	0			
Jutranje varstvo poteka v prostoru, kjer so mogoče omejitve motečih dražljajev in je možnost umika.				
Jutranje varstvo je organizirano tako, da je jasno razviden potek in vrstni red dejavnosti.				
Za dejavnosti in učne pripomočke je v jutranjem varstvu točno in jasno določen prostor.				

V času odmora so jasno opredeljene dejavnosti, njihov potek in vrstni red.				
V času odmora je možnost omejitve motečih dražljajev in umika.				
Prehodi med dejavnostmi so napovedani.				
Razvidne so posamezne prilagoditve pri športu (npr. spremstvo, možnost umika od motečih dražljajev, prilagoditve vsebine).				
V učilnici pri pouku je poskrbljeno je za omejitev zunanjih dražljajev (pregrade, umik ...).				
V učilnici je prilagojen prostor za izvajanje raznolikih dejavnosti (kotički za posamezne dejavnosti).				
V učnem okolju (učilnica, telovadnica, hodniki ...) so vizualne opore za organizacijo v prostoru.				
Učitelj izvaja rutine za vzpostavitev varnega, predvidljivega okolja.				
Učitelj v individualiziranem programu načrtuje preventivne dejavnosti za uravnavanje učenčevega vedenja.				
Učitelj pri pouku preventivno izvaja dejavnosti za preprečevanje neželenega vedenja učencev.				
Učitelj pri pouku organizira različne dejavnosti za sprostitev učencev.				

b) PRISTOPI IN NAČINI POUČEVANJA

	0	1	2	3
Pri obravnavi učne snovi je prisotna več čutna podpora (vizualna, slušna ...).				
Učitelj podaja jasna, kratka navodila, podprta z vizualnimi pripomočki.				

Učitelj sproti preverja razumevanje navodil in obravnavane učne snovi.				
Učitelj sproti preverja razumevanje obravnavane učne snovi.				
Pristopi poučevanja so osredotočeni na posameznega učenca in na njegove individualne potrebe.				
Učitelj zagotovi dovolj časa učencem za usvajanje in izkazovanje znanja.				
Obravnava učne snovi je podprta z raznovrstnimi didaktičnimi pripomočki.				
Učitelj krepi želeno vedenje, s tem ko preverja počutje in pomirja učence.				
Učitelj krepi želeno vedenje, s tem ko sporoča ustrezne povratne informacije in preusmerja vedenje.				
Učitelj krepi želeno vedenje, s tem ko nagrajuje želeno in omejuje nezaželeno vedenje.				
Učitelj spodbuja uporabo naučenih komunikacijskih veščin učencev v vsakdanji komunikaciji.				
Učitelj spodbuja uporabo naučenih socialnih veščin učencev v vsakdanji komunikaciji.				

OPOMBE:

OPAZOVALNA LESTVICA 2

Opazovanje VIZ procesa dopoldan: izvajanje specialno pedagoške dejavnosti

Vzgojno-izobraževalna institucija: _____

Strokovni delavec: 1. izvajalec spec. ped. dejavnosti 2. spremljevalec

Število učencev: _____ Svetovalka: _____

Datum opazovanja: _____ Čas: _____

Lestvica:	0 – ni bilo moč opaziti	1 – nikoli	2 – redko	3 – pogosto
------------------	-------------------------	------------	-----------	-------------

a) KOMUNIKACIJSKE VEŠČINE

	0	1	2	3
Učitelj prilagaja učenje komunikacijskih veščin posameznemu učencu.				
Učitelj uporablja različne didaktične pripomočke pri učenju komunikacijskih veščin.				
Učitelj učenje komunikacijskih veščin povezuje z vsebinami drugih predmetov, ki se poučujejo v tem razredu.				
Učitelj izvaja dejavnosti za razvoj komunikacijskih veščin, v skladu s programom (npr. zaznavanje, motorika, govor, pogovor, jezik, povezovanje delov v celoto, skupna pozornost ...).				
Učitelj strukturirano poučuje komunikacijske veščine.				
Učitelj spodbuja uporabo naučenih komunikacijskih veščin učencev v vsakdanji komunikaciji.				
Učitelj spodbuja učence k očesnemu stiku.				

Učitelj preverja počutje in se odziva na potrebe vsakega učenca.				
Učitelj spodbuja učence k socialni interakciji med njimi.				

OPOMBE:

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

Poljanska cesta 28
1000 Ljubljana
T 01 30 05 100
F 01 30 05 199
www.zrss.si

OPAZOVALNA LESTVICA 3

Opazovanje VIZ procesa dopoldan: uresničevanje specialno pedagoške dejavnosti

Vzgojno- izobraževalna institucija: _____

Strokovni delavec: 1. _____ izvajalec spec. ped. dejavnosti 2. spremljevalec

Število učencev: _____ Svetovalka: _____

Datum opazovanja: _____ Čas: _____

Lestvica:	0 – ni bilo moč opaziti	1 – nikoli	2 – redko	3 – pogosto
------------------	-------------------------	------------	-----------	-------------

b) SOCIALNE VEŠČINE

	0	1	2	3
Učitelj prilagaja učenje socialnih veščin posameznemu učencu.				
Učitelj uporablja didaktične pripomočke pri učenju socialnih veščin.				
Učitelj učenje socialnih veščin povezuje z vsebinami drugih predmetov, ki se poučujejo v tem razredu.				
Učitelj izvaja dejavnosti za razvoj socialnih veščin učencev, v skladu s programom (npr. čustveno opismenjevanje, skrb zase, delovanje v šolskem in ožjem okolju, vsakodnevne veščine, socialna interakcija, socialno sprejemljivo vedenje, spolna vzgoja ...).				
Učitelj strukturirano poučuje socialne veščine.				
Učitelj spodbuja uporabo naučenih socialnih veščin učencev v vsakdanji komunikaciji.				

Učitelj preverja počutje in se odziva na potrebe vsakega učenca.				
Učitelj spodbuja učence k socialni interakciji med njimi.				

OPOMBE:

**Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo**

Poljanska cesta 28
1000 Ljubljana
T 01 30 05 100
F 01 30 05 199
www.zrss.si

OPAZOVALNA LESTVICA 4

Opazovanje VIZ procesa popoldan: kosilo, dejavnosti v oddelku podaljšanega bivanja

Vzgojno-izobraževalna institucija: _____

Strokovni delavec: 1. izvajalec PB (prvi) 2. izvajalec PB (drugi) 3.
spremljevalec

Število vseh učencev v oddelku: _____

Število učencev z AM: _____

Svetovalka: _____

Datum opazovanja: _____

Čas:

Lestvica:	0 – ni bilo moč opaziti	1 – nikoli	2 – redko	3 – pogosto
------------------	-------------------------	------------	-----------	-------------

PODALJŠANO BIVANJE

	0	1	2	3
V podaljšanem bivanju je razvidna stalnost strokovnih delavcev.				
Podaljšano bivanje je organizirano tako, da je jasno razviden potek in vrstni red dejavnosti.				
Podaljšano bivanje poteka v prostoru, kjer so mogoče omejitve motečih dražljajev in je možnost umika.				
Za dejavnosti in učne pripomočke je v podaljšanem bivanju točno in jasno določen prostor.				
Učitelj oblikuje rutine za vzpostavitev varnega, predvidljivega okolja.				
Učitelj z učenci uri komunikacijske in socialne veščine (npr. vključevanje v skupinske dejavnosti z drugimi otroki, podpora pri vključevanju ...).				
Samostojno učenje poteka v manjši skupini ali individualno, v mirnem, strukturiranem okolju.				
Učitelj izvaja druge dejavnosti iz vsakodnevnega življenja, skladno s Programom (npr. gojenje zelenjave na vrtu, priprava manjših in preprostih obrokov hrane, izdelovanje uporabnih izdelkov, likovno ustvarjanje...).				
Učitelj v individualiziranem programu načrtuje preventivne dejavnosti za uravnavanje učenčevega vedenja v podaljšanem bivanju.				

Učitelj preventivno izvaja dejavnosti za preprečevanje neželenega vedenja učencev.				
Učitelj krepi želeno vedenje, s tem ko preverja počutje in pomirja učence.				
Učitelj krepi želeno vedenje, s tem ko sporoča ustrezne povratne informacije in preusmerja vedenje.				
Učitelj krepi želeno vedenje, s tem ko nagrajuje želeno in omejuje nezaželeno vedenje.				

OPOMBE:

**Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo**

Poljanska cesta 28
1000 Ljubljana
T 01 30 05 100
F 01 30 05 199
www.zrss.si

Priloga 2: Vprašalnik za razrednike

Anketni vprašalnik o mnenjih in izkušnjah pri izvajanju Prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami za razrednike.

Spoštovani!

Uspešno uvajanje prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami je veliki meri odvisno od načina poučevanja. V ta namen vam posredujemo vprašalnik, s katerim želimo pridobiti nekatere informacije in vaše mnenje, kar nam bo vodilo pri analizi uresničevanja programa.

Prosimo, ustrezno obkrožite in odgovorite na vprašanja.

Vzgojno-izobraževalna institucija _____

Izobrazba:

- a) specialno rehabilitacijski pedagog,
- b) učitelj razrednega pouka,
- c) nadaljnje izobraževanje in usposabljanje (dokvalifikacija),
- d) drugo (dopišite):

1. Kako ocenjujete Prilagojeni program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju Program) in ustreznost strokovnih rešitev za vzgojo in izobraževanje otrok z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju AM) v tem razredu?

1. Program popolnoma zadosti potrebam otrok z AM.
2. Program pretežno zadosti potrebam otrok z AM.
3. Program niti zadosti niti ne zadosti potrebam otrok z AM.
4. Program pretežno ne zadosti potrebam otrok z AM.
5. Program sploh ne zadosti potrebam otrok z AM.

2. V kolikšni meri vam Program nudi ustrezno podporo za načrtovanje in izvajanje vzgojno-izobraževalnega procesa?

1. Program nudi popolnoma ustrezno podporo.
2. Program nudi precej ustrezno podporo.
3. Program niti nudi ustrezno podporo niti ne nudi ustrezne podpore.
4. Program v veliki meri ne nudi ustrezne podpore.
5. Program sploh ne nudi ustrezne podpore.

3. V kolikšni meri vam prilagoditve v Programu omogočajo realizacijo ciljev učnih načrtov?

1. Prilagoditve v programu popolnoma omogočajo realizacijo ciljev.
2. Prilagoditve v programu večinoma omogočajo realizacijo ciljev.
3. Prilagoditve v programu niti omogočajo niti ne omogočajo realizacijo ciljev.
4. Prilagoditve v programu večinoma ne omogočajo realizacijo ciljev.
5. Prilagoditve v programu sploh ne omogočajo realizacije ciljev.

4. Na kakšne težave ste naleteli pri uresničevanju Programa? Prosimo, napišite.

5. Kako vam je Program pomagal pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa? Prosimo, napišite.

6. Katere prilagoditve iz Programa za učno okolje ste lahko uvedli v vzgojno-izobraževalni proces?

7. Na katere težave ste naleteli pri prilagajanju učnega okolja vzgojno-izobraževalnega procesa?

8. Katere elemente iz Programa za področje komunikacijskih veščin ste lahko uvedli v vzgojno-izobraževalni proces? (Možnih je več odgovorov.)

1. Učitelj prilagaja učenje komunikacijskih veščin posameznemu učencu.
2. Učitelj uporablja različne didaktične pripomočke pri učenju komunikacijskih veščin.
3. Učitelj učenje komunikacijskih veščin povezuje z vsebinami drugih predmetov, ki se poučujejo v tem razredu.
4. Učitelj učenje komunikacijskih veščin povezuje z vsebinami drugih predmetov, ki se poučujejo v tem razredu.
5. Učitelj izvaja dejavnosti za razvoj komunikacijskih veščin, v skladu s programom (npr. zaznavanje, motorika, govor, pogovor, jezik, povezovanje delov v celoto, skupna pozornost ...).
6. Učitelj strukturirano poučuje komunikacijske veščine.
7. Učitelj spodbuja uporabo naučenih komunikacijskih veščin učencev v vsakdanji komunikaciji.
8. Učitelj spodbuja učence k očesnemu stiku.
9. Učitelj preverja počutje in se odziva na potrebe vsakega učenca.
10. Učitelj spodbuja učence k socialni interakciji med njimi.

9. Katere elemente iz Programa za področje socialnih veščin ste lahko uvedli v vzgojno-izobraževalni proces? (Možnih je več odgovorov.)

1. Učitelj prilagaja učenje socialnih veščin posameznemu učencu.
2. Učitelj uporablja didaktične pripomočke pri učenju socialnih veščin.
3. Učitelj učenje socialnih veščin povezuje z vsebinami drugih predmetov, ki se poučujejo v tem razredu.
4. Učitelj izvaja dejavnosti za razvoj socialnih veščin učencev ,v skladu s programom (npr. čustveno opismenjevanje, skrb zase, delovanje v šolskem in ožjem okolju, vsakodnevne veščine, socialna interakcija, socialno sprejemljivo vedenje, spolna vzgoja ...).
5. Učitelj strukturirano poučuje socialne veščine.
6. Učitelj preverja počutje in se odziva na potrebe vsakega učenca.
7. Učitelj spodbuja učence k socialni interakciji med njimi.
8. Učitelj spodbuja učence k socialni interakciji med njimi.

10. Na katere težave ste naleteli pri izvajanju specialno pedagoških dejavnosti Komunikacijske in socialne veščine? Prosimo, napišite.

11. V kolikšni meri uporabljate prilagoditve preverjanja in ocenjevanja znanja za otroke z avtističnimi motnjami?

1. Preverjanje in ocenjevanje vedno prilagodim otrokom.
2. Preverjanje in ocenjevanje v večini primerov prilagodim otrokom.
3. Preverjanje in ocenjevanje včasih prilagodim otrokom.
4. Preverjanje in ocenjevanje nikoli ne prilagodim otrokom.

Prosimo, pojasnite, v katerih primerih prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja ne uporabite.

12. Kako ocenjujete ustreznost prilagoditev v programu - pri preverjanju in ocenjevanju znanja?

1. Prilagoditve v programu za področje preverjanja in ocenjevanja znanja so popolnoma ustrezne.

2. Prilagoditve v programu za področje preverjanja in ocenjevanja znanja so večinoma ustrezne.
3. Prilagoditve v programu za področje preverjanja in ocenjevanja znanja niso niti ustrezne niti neustrezne.
4. Prilagoditve v programu za področje preverjanja in ocenjevanja znanja večinoma niso ustrezne.
5. Prilagoditve v programu za področje preverjanja in ocenjevanja znanja so popolnoma neustrezne.

13. Na katere težave ste naleteli pri izvajanju prilagoditev preverjanja in ocenjevanja znanja učencev z AM? Prosimo, napišite.

14. Kje ste pridobili ustrezna znanja za uresničevanje ciljev Programa? Prosimo, napišite.

15. Če bi nam radi sporočili še kakšna opažanja ali predloge v povezavi z izvajanjem programa, jih, prosim, zapišite (npr. normativi, izobraževanje ...).

Hvala za sodelovanje.

Priloga 3: Vprašalnik za ravnatelje

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

Pojanska cesta 28
1000 Ljubljana
T 01 30 05 100
F 01 30 05 199
www.zrss.si

Anketni vprašalnik o mnenjih in izkušnjah pri izvajanju Prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami za ravnatelje

Spoštovani!

Uspešno uvajanje prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami je odvisno od pogojev in podpore strokovnim delavcem. V ta namen Vam posredujemo vprašalnik, s katerim želimo pridobiti nekatere informacije in vaše mnenje,, kar nam bo vodilo pri analizi izvajanja programa.

Prosimo, obkrožite odgovor, ki - najboljše kaže vaše mnenje, opredelite ter utemeljite svoj odgovor, ko je to potrebno. Moška spolna oblika velja enakovredno za oba spola.

Vzgojno-izobraževalna institucija _____

1. Katere prostorske pogoje imate zagotovljene za uresničevanje Prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju Program) ?
 1. Učilnico, ki omogoča zmanjševanje motečih dražljajev kot so: hrup, odmev, močna svetloba, izraziti vonji.
 2. Prostor za umik v ali izven učilnice.

3. Telovadnico , ki omogoča zmanjševanje motečih dražljajev kot so: hrup, odmev, močna svetloba, izraziti vonji.
4. Jedilnico, ki omogoča zmanjševanje motečih dražljajev kot so: hrup, odmev, močna svetloba, izraziti vonji.

Če menite, da nimate zagotovljenih ustreznih pogojev, prosim, navedite pomanjkljivosti in tudi, kako te pomanjkljivosti poskušate odpraviti.

5. Ali so učitelji strokovno ustrezno usposobljeni za delo z otroki z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju otroci z AM)?

DA

NE

Če ste izbrali odgovor ne, da ste izbrali odgovor ne, utemeljite svoj odgovor ter zapišite svoje predloge za rešitve.

6. Katere posebnosti opazate pri načrtovanju in izvajanju vzgojno-izobraževalnega procesa za učence z AM, če jih primerjate z drugimi učenci?

7. Katere elemente spremljanja in podpiranja uvajanja programa izvajate?

1. Spremljanje načrtovanja pouka (letne in dnevne priprave na pouk).
2. Spremljanje izvajanja pouka.
3. Spremljanje oblikovanja in izvajanja individualiziranega programa.
4. Redna srečanja s strokovnimi delavci, ki izvajajo Program.

5. Drugo. Napišite, prosim.

8. Kako ocenjujete sodelovanje staršev z vami in ostalimi strokovnimi delavci?

1. Sodelovanje s starši je odlično.
2. Sodelovanje s starši je dobro.
3. Sodelovanje s starši ni niti dobro niti ni slabo.
4. Sodelovanje s starši je slabo.
5. Sodelovanje s starši je zelo slabo.

9. Kako ocenjujete realizacijo Programa v tem šolskem letu?

1. Program smo v celoti realizirali..
2. Program smo pretežno realizirali.
3. Program smo realizirali približno v polovičnem obsegu.
4. Program smo realizirali v zelo majhnem obsegu.
5. Programa nismo realizirali v nobenem elementu.

10. Navedite, prosim, prednosti Programa.

11. Navedite, prosim, slabosti Programa.

12. Navedite področja, na katerih bi potrebovali podporo ZRSŠ.

13. Če bi nam radi sporočili še kakšna opažanja ali predloge v povezavi z uresničevanjem Programa, jih, prosim, zapišite.

Za sodelovanje se vam iskreno zahvaljujemo.

Priloga 4: Vprašalnik za starše

**Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo**

Poljanska cesta 28
1000 Ljubljana
T 01 30 05 100
F 01 30 05 199
www.zrss.si

Anketni vprašalnik o mnenjih in izkušnjah pri izvajanju Prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami za starše.

Spoštovani!

Uspešno uvajanje prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami temelji na sodelovanju vodstva in strokovnih delavcev šole/zavoda ter staršev. Starši ste še posebej pomemben člen, saj napredek otroka opazate tudi izven šole, zato je za nas vaše mnenje dragoceno. V ta namen vam posredujemo vprašalnik, s katerim želimo pridobiti nekatere informacije in vaše mnenje, kar nam bo vodilo pri analizi programa.

Prosimo vas, da obkrožite ustrezen odgovor oziroma na kratko obrazložite, kjer je to navedeno.

Našteti je nekaj trditev (mnenj). Prosimo, obkrožite eno od petih možnosti:

1-SPLOH SE NE STRINJAM, 2-SE NE STRINJAM, 3-SE NITI NE STRINJAM NITI SE STRINJAM, 4-SE STRINJAM, 5-POPOLNOMA SE STRINJAM.

Vprašalnik je anonimen. Moška spolna oblika velja enakovredno za oba spola.

Vzgojno-izobraževalna institucija _____

Status osebe, ki izpolnjuje vprašalnik:

- a) mati
- b) oče
- c) skrbnik
- d) rejnik

1. Strokovni delavci šole/zavoda so me ob začetku šolskega leta seznanili z uresničevanjem novega Prilagojenega programa za otroke z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju Program).

(sploh se ne strinjam) 1 2 3 4 5 (popolnoma se strinjam)

V primeru, da menite, da niste bili dovolj informirani, prosimo, navedite, katere informacije bi še potrebovali.

2. Strokovni delavci šole/zavoda so me ob začetku šolskega leta seznanili z vlogo ter pomenom priprave individualiziranega programa za mojega otroka.

(sploh se ne strinjam) 1 2 3 4 5 (popolnoma se strinjam)

V primeru, da menite, da niste bili dovolj seznanjeni, prosimo, navedite, katere informacije bi še potrebovali.

3. Šola/ zavod je prisluhnila mojim informacijam o posebnih potrebah/navadah (čustvenih, vedenjskih, komunikacijskih, prehranjevalnih...) otroka.

(sploh se ne strinjam) 1 2 3 4 5 (popolnoma se strinjam)

Navedite, kje ste zaznali težave.

4. Imel/a sem možnost sprotnega sodelovanja s šolo/zavodom pri šolanju mojega otroka.

(sploh se ne strinjam) 1 2 3 4 5 (popolnoma se strinjam)

Navedite, kje ste zaznali težave.

5. Pri načrtovanju individualiziranega programa so me strokovni delavci povabili k sodelovanju.

(sploh se ne strinjam) 1 2 3 4 5 (popolnoma se strinjam)

Prosimo, navedite, na kakšen način in v kolikšni meri sodelujete, kaj bi si še želeli.

6. Pri svojem otroku opažam napredek pri učenju socialnih in komunikacijskih veščin.

(sploh se ne strinjam) 1 2 3 4 5 (popolnoma se strinjam)

Opreделите konkretne situacije.

7. Šole/zavod sem bil/a me je dovolj zadostne podprla pri šolanju svojega otroka.

(sploh se ne strinjam) 1 2 3 4 5 (popolnoma se strinjam)

Kaj bi še potrebovali?

8. V tem šolskem letu smo bili zadovoljni z izpeljavo programa.

(sploh se ne strinjam) 1 2 3 4 5 (popolnoma se strinjam)

Navedite, s čim ste bili zadovoljni?

**Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo**

Poljanska cesta 28
1000 Ljubljana
T 01 30 05 100
F 01 30 05 199
www.zrss.si

Navedite, s čim niste bili zadovoljni?

9. Veseli bomo tudi vseh vaših osebnih vtisov in mnenj o Programu, v katerega je vključen vaš otrok.

Kaj bi posebej pohvalili?

Za sodelovanje se vam iskreno zahvaljujemo.

Priloga 5: Obrazec za evalvacijo napredka učenca

Obrazec za evalvacijo napredka učenca na učnem področju ter področjih komunikacijskih in socialnih veščin

Prosimo, odgovorite na spodaj zastavljena vprašanja in ocenite napredek otroka.

1. Katerim ciljem ste sledili na področju komunikacijskih veščin za učenca?

2. Katerim ciljem ste sledili na področju socialnih veščin za učenca?

3. Ovrednotite napredek učenca na področju komunikacijskih veščin.

4. Ovrednotite napredek učenca na področju socialnih veščin.

5. Ovrednotite napredek učenca na učnem področju.

**Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo**

Poljanska cesta 28
1000 Ljubljana
T 01 30 05 100
F 01 30 05 199
www.zrss.si

6.

Ovrednotite napredek učenca na drugih področjih, ki jih ocenjujete kot pomembne.

7. Katera so tista področja, kjer bi po vašem mnenju učenec še lahko napredoval?

Priloga 6: Vprašanja za izvajanje polstrukturiranega intervjuja

Spoštovani,

Prosim, odgovorite na vprašanja.

1. Katere dejavnosti izvajate pri pouku za posamezne učence zato, da bi preprečili nezaželeno vedenje?
2. Katere dejavnosti izvajate v času podaljšanega bivanja za posamezne učence zato, da bi preprečili nezaželeno vedenje?
3. Katere dejavnosti izvajate pri pouku, da bi ustvarili varno in predvidljivo okolje?
4. Katere dejavnosti izvajate v času podaljšanega bivanja, da bi ustvarili varno in predvidljivo okolje?
5. S katerimi težavami se srečujete pri izvajanju Prilagojenega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami?
6. Kaj je tisto, kar se vam še zdi pomembno poudariti pri izvajanju Prilagojenega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami?

Hvala za sodelovanje.

Priloga 7: Načrt uvajanja spremljanja in evalvacije prilagojenega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami

**Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo**

Poljanska cesta 28
1000 Ljubljana
T 01 30 05 100
F 01 30 05 199
www.zrss.si

Načrt posodabljanja prilagojenega izobraževalnega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami*

Izvajalci posodabljanja:

Nosilka: mag. Simona R. Ožek

Sodelavci: Sonja Dobravc, Mojca Dolinar, dr. Sandra Mršnik, dr. Fani Nolimal, dr. Tanja Rupnik Vec, dr. Fani Nolimal, Andreja Vouk, Vesna Vršič.

* Po 2. členu Pravilnika o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela (Uradni list RS, št. 7/14 in 27/17) posodabljanje vzgojno izobraževalnega dela vključuje uvajanje, spremljanje in evalvacijo.

Ljubljana, oktober 2017

2. Uvod

Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, Center za komunikacijo, sluh in govor Portorož in Center za sluh in govor Maribor, so do septembra 2015 izvajali *Prilagojeni izobraževalni program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za gluhe in naglušne otroke* ter *Prilagojeni izobraževalni program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z govorno-jezikovnimi motnjami*. V Prilagojeni program z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z govorno-jezikovnimi motnjami je bilo v preteklosti usmerjenih veliko otrok z znaki ali elementi avtizma, ki so sicer imeli v odločbi o usmeritvi opredeljene govorno jezikovne motnje in/ali dolgotrajno bolezen. Število otrok z znaki avtizma se je v tem programu, v teh treh zavodih povečevalo, in s tem se je povečevala tudi potreba po bolj specifičnem programu, ki bi odgovoril na potrebe otrok z avtističnimi motnjami.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1), ki se je začel uporabljati s 1. 9. 2013, je opredelil otroke z avtističnimi motnjami kot novo skupino otrok s posebnimi potrebami, je bil osnova za oblikovanje novih programskih dokumentov, ki opredeljujejo vzgojno-izobraževalno delo z otroki z avtističnimi motnjami.

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je 27. 3. 2014, v skladu s 25. členom Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Ur. l. RS, št. 16/07-UPB, 118/06-ZUOPP-A, 36/08, 58/09, 64/09-popr., 65/09-popr. in 20/11, 40/12-ZUJF in 57/12-ZPCP-2D), sprejel Prilagojen izobraževalni program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami, kot ga je predlagal Zavod RS za šolstvo. Strokovni svet je predlagal spremljavo izvajanja.

Ministrica za izobraževanje, znanost in šport je 20. 2. 2015, na podlagi drugega odstavka 16. člena Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/07-UPB, 36/08, 58/09, 64/09, 65/09, 20/11, 40/12-ZUJF in 57/12-ZPCP-2D), izdala sklepe o določitvi izvajalcev Prilagojenega izobraževalnega programa za osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami. S temi sklepi je določila izvajalce: Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, Center za komunikacijo, sluh in govor Portorož in Center za sluh in govor Maribor.

Ministrica za izobraževanje, znanost in šport je 16. 3. 2017, na podlagi 223. člena Zakona o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 24/06 – uradno prečiščeno besedilo, 105/06 – ZUS-1, 126/07, 65/08, 8/10 in 82/13), po uradni dolžnosti izdala **Sklep o pripravi načrta posodabljanja prilagojenega izobraževalnega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami..**

Na podlagi tega sklepa smo pripravili načrt posodabljanja Prilagojenega izobraževalnega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami - novega javno veljavnega vzgojno-izobraževalnega programa.

3. Opredelitev značilnosti otrok z avtističnimi motnjami

Avtizem je vseživljenjska motnja, ki se lahko z ustreznimi pristopi in obravnavami omili in otrokom omogoči kakovostno življenje. Še do pred kratkim je veljalo, da se v skupini otrok z avtističnimi motnjami loči različne podskupine kot so: klasični avtizem, Aspergerjev sindrom in pervazivna razvojna motnja-neopredeljena (po DSM-IV, 2000). Danes pa strokovnjaki v skupini otrok z avtističnimi motnjami ločijo različne stopnje podpore in težavnosti izraženih simptomov. Gre za tako imenovani spekter težav, v okviru katerega se gibljejo otroci. Pri otroku z avtističnimi motnjami se tako opredeli, ali potrebuje podporo ali potrebuje večjo podporo ali veliko podporo pri socialni komunikaciji in vedenju, ki se kaže. Kjer se kaže manjši primanjkljaj na področju socialne komunikacije in vedenja, je podpora manjša, kjer pa je viden se kaže večji primanjkljaj, je potrebna večja podpora (po DSM-V, 2013, glej tudi: <http://www.autismspeaks.org/what-autism/dsm-5>). Otroci z avtističnimi motnjami težave kažejo zelo različno. Nekateri otroci imajo izrazitejši primanjkljaj in potrebujejo intenzivnejšo obravnavo in več podpore, medtem ko drugi, z minimalno podporo in obravnavo lahko delujejo samostojno. Na podlagi podpore, ki jo otrok potrebuje in na osnovi intenzivnosti/izraženosti primanjkljajev, ki jih opazna, so se izoblikovali kriteriji za opredelitev avtističnih motenj.

Komisija za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami na podlagi Kriterijev za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami, opredeli motnjo otroka ter otroka usmeri v ustrezen vzgojno-izobraževalni program, skladno in v korist otroka.

Otroke z avtističnimi motnjami se opredeljuje z dvema ravnema delovanja, in sicer:

- Socialna komunikacija in socialna interakcija, ki se kaže kot težave v verbalni in neverbalni komunikaciji, socialno čustvenih izmenjavah, pri vzpostavljanju socialnih odnosov, njihovem razumevanju in vzdrževanju.
- Vedenje, interesi in aktivnosti, ki se kažejo kot ponavljajoča in stereotipna gibanja, pri uporabi predmetov na neobičajen in vedno enak način, stereotipen in ponavljajoč govor, rigidnost v mišljenju in vedenju, nagnjenost k rutinam in ritualom, preokupiranost z interesnim področjem, ki je lahko neobičajno - ter kot neobičajni odzivi na senzorne dražljaje.

Na obeh ravneh delovanja ločimo lažje, zmerne in težje primanjkljaje. Tako so lahko otroci z avtističnimi motnjami opredeljeni zelo različno, saj se njihovi primanjkljaji stopnjujejo na obeh ravneh. Mogočih je devet kombinacij. Vsako stopnjevanje je v *Kriterijih* opisno predstavljeno. Ti *Kriteriji* dovolj dobro opredelijo zapletenost avtističnih motenj in nam prinesejo jasen opis funkcioniranja posameznega otroka.

4. Opis in vsebina novega programa

Otroci z avtističnimi motnjami potrebujejo drugačne načine in pristope pri poučevanju ter organizaciji vzgojno - izobraževalnega procesa kot druge skupine otrok s posebnimi potrebami. Vidni

so primanjkljaji pri socialni komunikaciji in interakciji ter na področju vedenja, interesov in aktivnosti. Način komunikacije, razumevanje socialnih situacij, izstopajoča vedenja, specifični interesi, specifično dojemanje senzornih dražljajev, so tiste osnovne značilnosti v delovanju otrok z avtističnimi motnjami, ki pomembno znižujejo njihove učne dosežke. Z razumevanjem njihovega delovanja in s prilagoditvijo učnega okolja, lahko izrazijo svoje potenciale in dosežejo učne dosežke, skladno s svojimi zmožnostmi.

Tako je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, na podlagi pobude Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana, Centra za komunikacijo, sluh in govor Portorož in Centra za sluh in govor Maribor, naročilo Zavodu RS za šolstvo, da oblikuje delovno skupino in pripravi novi, veljavni in prilagojeni izobraževalni program, ki bo odgovoril na potrebe otrok z avtističnimi motnjami. V delovni skupini so sodelovali strokovni delavci omenjenih vzgojno-izobraževalnih Centrov in Zavoda, ki so pod okriljem Zavoda RS za šolstvo pripravili nov javno veljavni program, ki se imenuje: *Prilagojeni izobraževalni program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami.*

Program vsebuje:

- Cilje programa, ki so opredeljeni z 2. členom Zakona o osnovni šoli in 4. členom Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami.
- Trajanje izobraževanja, ki je skladno z obveznim osnovnošolskim izobraževanjem in traja devet let.
- Obvezne načine preverjanja in ocenjevanja, ki so določeni v skladu z Zakonom o osnovni šoli in Pravilnikom o preverjanju in ocenjevanju znanja v devetletni osnovni šoli.
- Pogoje za vključitev, ki so skladni s pogoji Zakona o osnovni šoli ter odločbo o usmeritvi, ki je izdana skladno z Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami.
- Pogoje za napredovanje in dokončanje izobraževanja, ki so določeni skladno z Zakonom o osnovni šoli.
- Predmetnik, ki je skladen s predmetnikom programa osnovne šole, s to razliko, da so dodatno opredeljene specialno pedagoške dejavnosti za otroke z avtističnimi motnjami, v skupnem obsegu 816, 5 ur.
- Opredelitev organizacije vzgojno-izobraževalnega procesa za otroke z avtističnimi motnjami, s posebnim poglavjem, v katerem je opredeljeno izvajanje podaljšanega bivanja.
- Splošna specialno didaktična priporočila za poučevanje otrok z avtističnimi motnjami.
- Specialno didaktična priporočila za poučevanje posameznih predmetov za otroke z avtističnimi motnjami.
- Opredelitev specialno pedagoške dejavnosti *Komunikacijske veščine*.
- Opredelitev specialno pedagoške dejavnosti *Socialne veščine*.

Program zajema tista vsebinska področja, kjer so pri otrocih z avtističnimi motnjami vidni primanjkljaji in nakazuje vsebinske in organizacijske rešitve.

Program med drugim narekuje pomembne vsebinske opredelitve:

- strukturiranost celotnega vzgojno-izobraževalnega procesa, dejavnosti in okolja,

- organizacijo predvidljivega in varnega učnega okolja,
- zmanjševanje dražljajev pri vseh dejavnostih v šoli, med odmori, v času prehranjevanja,
- prilagojeno komunikacijo, poučevanje, preverjanje in ocenjevanje znanja,
- uporabo ustreznih didaktičnih in drugih pripomočkov,
- učenje socialnih in komunikacijskih veščin.

5. Načrtovanje ključnih področji spremljanja

Posodabljanje vzgojno izobraževalnega dela vključuje uvajanje, spremljanje in evalvacijo. Da bi ugotovili, ali se vzgojno izobraževalni proces izvaja v skladu s sprejetim, javno veljavnim programom, smo pri načrtovanju uvajanja in spremljanja Programa posebej izpostavili tiste elemente Programa, ki so značilni za otroke z avtističnimi motnjami in se od drugih, že prilagojenih programov, bistveno razlikujejo. Tako smo določili posamezna področja, ki jih bomo spremljali ter znotraj njih določili posamezne elemente.

Področja spremljanja so:

- učno okolje,
- pristopi in načini poučevanja,
- učenje komunikacijskih in socialnih veščin,
- podaljšano bivanje,
- način preverjanja in ocenjevanja znanja,
- mnenja in izkušnje razrednikov, ravnateljev in staršev o programu.

Elementi spremljanja po posameznih področjih so:

1. Učno okolje bomo spremljali z elementi:

- organizacije jutranjega varstva (jasno razviden potek in vrstni red dejavnosti, omejitve motečih dražljajev in možnost umika, jasno določen prostor za dejavnosti in učne pripomočke);
- organizacije odmora (jasno opredeljene dejavnosti, njihov potek in vrstni red, možnost umika, omejitve motečih dražljajev);
- napovedanih prehodov med dejavnostmi;
- organizacije prilagoditev pri športu (spremstvo, možnost umika od motečih dražljajev, prilagoditve pri vsebini);
- omejevanja zunanjih dražljajev pri pouku v učilnici (pregrade, umik ...);
- organizacije prilagojenega prostora v učilnici za raznolikih dejavnosti (kotički za posamezne dejavnosti);
- organizacije vizualnih opor v učnem okolju (učilnica, telovadnica, hodniki ...);
- uresničevanje/opravljanje rutin učitelja za vzpostavitev varnega, predvidljivega okolja;

- načrtovanja preventivnih dejavnosti v individualiziranem programu za uravnavanje učenčevega vedenja pri pouku;
- preventivnega izvajanja dejavnosti za preprečevanje neželenega vedenja učencev;
- organizacije različnih dejavnosti pri pouku za sprostitev učencev.

2. Način poučevanja in prilagojeno komunikacijo bomo spremljali z elementi:

- več čutne podpore pri obravnavi učne snovi (vizualna, slušna ...);
- kratka, jasna učiteljeva navodila, podprta z vizualnimi pripomočki,
- učiteljevo sprotno preverjanje razumevanja navodil in obravnavane učne snovi ;
- uporabe personaliziranih pristopov poučevanja, ki so osredotočeni na posameznega učenca in na njegove individualne potrebe;
- dovolj časa za usvajanje in izkazovanje znanja;
- učna snov, podprta z raznovrstnimi didaktičnimi pripomočki,
- učiteljeva podpora in krepitev želenega vedenja pri učencih (preverja počutje in pomirja učence, sporoča ustrezne povratne informacije in preusmerja vedenje, nagraduje želeno in omejuje nezaželeno vedenje);
- spodbujanje uporabe naučenih komunikacijskih veščin učencev v vsakdanji komunikaciji;
- spodbujanja uporabe naučenih socialnih veščin učencev v vsakdanji komunikaciji.

3. Učenje komunikacijskih veščin bomo spremljali z elementi:

- prilagajanje učenja komunikacijskih veščin posameznemu učencu;
- uporabe različnih didaktičnih pripomočkov pri učenju komunikacijskih veščin;
- povezovanje učenja komunikacijskih veščin z vsebinami drugih predmetov, ki se poučujejo v tem razredu;
- izvajanje dejavnosti za razvoj komunikacijskih veščin učencev, v skladu s programom (npr. zaznavanje, motorika, govor, pogovor, jezik, povezovanje delov v celoto, skupna pozornost ...);
- strukturiranega učenja komunikacijskih veščin;
- spodbujanja uporabe naučenih komunikacijskih veščin učencev v vsakdanji komunikaciji;
- spodbujanja učencev k očesnemu stiku;
- preverjanja počutja in odzivanja učitelja na potrebe vsakega učenca;
- spodbujanja učencev k socialni interakciji med njimi.

4. Učenje socialnih veščin bomo spremljali z elementi:

- prilagajanja učenja socialnih veščin posameznemu učencu,

- uporabe različnih didaktičnih pripomočkov pri učenju socialnih veščin,
- povezovanja učenja socialnih veščin, z vsebinami drugih predmetov, ki se poučujejo v tem razredu,
- izvajanje dejavnosti za razvoj socialnih veščin učencev v skladu s programom (npr. čustveno opismenjevanje, skrb zase, delovanje v šolskem in ožjem okolju, vsakodnevne veščine, socialna interakcija, socialno sprejemljivo vedenje, spolna vzgoja ...);
- strukturiranega učenja socialnih veščin;
- spodbujanja uporabe naučenih socialnih veščin učencev v vsakdanji komunikaciji;
- preverjanja počutja in odzivanja učitelja na potrebe vsakega učenca;
- spodbujanja učencev k socialni interakciji med njimi.

5. Podaljšano bivanje bomo spremljali z elementi:

- organizacijo podaljšanega bivanja, v skladu z načeli dela z učenci z avtističnimi motnjami (stalnost strokovnih delavcev, jasno razviden potek in vrstni red dejavnosti, omejitev motečih dražljajev, možnost umika, za dejavnosti in učne pripomočke točno določen prostor);
- organizacijo kosila v mirnem okolju, v manjši skupini ali individualno, izven/proč gneče in hrupa,
- oblikovanjem rutine za vzpostavitev varnega, predvidljivega okolja;
- urjenjem komunikacijskih in socialnih veščin z učenci (npr. vključevanje v skupinske dejavnosti z drugimi otroki, podpora pri vključevanju ...);
- organizacijo samostojnega učenja v manjši skupini ali individualno, v mirnem, strukturiranem okolju;
- izvajanjem/uresničevanjem drugih dejavnosti iz vsakodnevnega življenja, skladno s programom (npr. gojenje zelenjave na vrtu, priprava manjših in preprostih obrokov hrane, izdelovanje uporabnih izdelkov, likovno ustvarjanje...);
- načrtovanjem preventivnih dejavnosti v individualiziranem programu za uravnavanje učenčevega vedenja v podaljšanem bivanju;
- preventivnim izvajanjem dejavnosti za preprečevanje neželenega vedenja učencev;
- učiteljevo krepitev zelenega vedenja pri učencih (preverja počutje in pomirja učence, sporoča ustrezne povratne informacije in preusmerja vedenje, nagrajuje želeno in omejuje nezaželeno vedenje).

6. Preverjanje in ocenjevanje znanja bomo spremljali z vprašalnikom:

- uporabo prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja.

6. Trajanje posodabljanja

Po 2. členu Pravilnika o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela (Uradni list RS, št. 7/14 in 27/17) posodabljanje vzgojno izobraževalnega dela vključuje uvajanje, spremljanje in evalvacijo.

Spremljali bomo izvajanje programa s prvo generacijo vpisanih otrok v vseh treh izobraževalnih zavodih, ki izvajajo ta program, od prvega do devetega razreda.

7. Vzgojno-izobraževalne organizacije, v katerih uvajanje in spremljanje poteka in način izbiranja vzgojno-izobraževalnih organizacij

Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, Center za komunikacijo, sluh in govor Portorož in Center za sluh in govor Maribor že vrsto let izvajajo dva ločena, prilagojena izobraževalna programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom. Gre za *Prilagojeni izobraževalni program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z govorno jezikovnimi motnjami* ter *Prilagojeni izobraževalni program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za gluhe in naglušne otroke*. Oba programa se izvajata ločeno, kar pomeni, da so otroci z govornimi in jezikovnimi motnjami razporejeni v ločene razrede posebej, gluhi in naglušni pa prav tako. Veliko otrok, ki so bili v preteklosti usmerjeni v *Prilagojeni izobraževalni program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z govorno jezikovnimi motnjami*, je bilo opredeljenih tudi kot otroci z avtističnimi motnjami, zato se je pokazala potreba po novem Prilagojenem izobraževalnem programu osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami, kjer bi se izobraževali otroci z avtističnimi motnjami v bolj ustreznem učnem okolju. Posamezni strokovni delavci omenjenih vzgojno-izobraževalnih institucij so pri oblikovanju novega Prilagojenega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami intenzivno sodelovali, saj so s svojimi izkušnjami, kako vzgajati in izobraževati otroke z avtističnimi motnjami bistveno prispevali tudi h kakovosti programa.

Uvajanje in spremljanje novega *Prilagojenega izobraževalnega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami* tako poteka v teh vzgojno izobraževalnih institucijah, skladno s sklepom Ministrice za izobraževanje, znanost in šport, ki je 20. 2. 2015, na podlagi drugega odstavka 16. člena Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/07-UPB5, 36/08,58/09, 64/09, 65/09, 20/11, 40/12-ZUJF in 57/12-ZPCP-2D), izdala sklepe o določitvi izvajalcev Prilagojenega izobraževalnega programa za osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami. S temi sklepi je določila izvajalce: Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, Center za komunikacijo, sluh in govor Portorož in Center za sluh in govor Maribor.

Našteti izobraževalni zavodi so začeli, v skladu s sklepi, izvajati navedeni izobraževalni program v šolskem letu 2015/2016, v prvem razredu.

8. Merljivi cilji izboljšav in kriteriji za ugotavljanje teh ciljev

Posodabljanje zajema uvajanje, spremljanje in evalvacijo novega, javno veljavnega vzgojno-izobraževalnega programa, ki ga je sprejel Strokovni svet RS za splošno izobraževanje dne, 27. 3. 2014, v skladu s 25. členom Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Ur. l. RS, št. 16/07-UPB, 118/06-ZUOPP-A, 36/08, 58/09, 64/09-popr., 65/09-popr. in 20/11, 40/12-ZUJF in 57/12-ZPCP-2D). Strokovni svet je predlagal spremljavo izvajanja. Ker gre pri posodabljanju tega programa predvsem za uvajanje in spremljanje in ne za izboljšave in evalvacijo, bomo v nadaljevanju predstavili merljive cilje spremljave in kriterije za ugotavljanje teh ciljev.

Cilji spremljave so :

- Ugotoviti, ali učitelji izvajajo vzgojno-izobraževalni proces za otroke z avtističnimi motnjami v skladu z javno veljavnim programom.
- Ugotoviti, ali se z izvajanjem programa dosegajo pričakovani učinki.
- Prepoznati morebitne težave pri izvajanju programa, ugotoviti vzroke in predlagati možne rešitve.
- Opaziti primere dobre prakse in jih širiti v širši pedagoški prostor.

Skladno z zgornjimi cilji, si zastavljamo raziskovalna vprašanja:

1. V kolikšni meri učitelji zagotavljajo ustrezno učno okolje, skladno s programom? (Kazalnik: Rezultat na opazovalni lestvici Učno okolje. Kriterij: Večina opazovanih elementov na lestvici Učno okolje se izvaja skladno s programom).
2. V kolikšni meri so pristopi in načini poučevanja, ki jih uporabljajo učitelji, skladni s programom? (Kazalnik: Rezultat na opazovalni lestvici Pristopi in načini poučevanja. Kriterij: Večina opazovanih elementov na lestvici Pristopi in načini opazovanja se izvaja skladno s programom).
3. V kolikšni meri učitelji učijo komunikacijske veščine skladno s programom? (Kazalnik: Rezultat na opazovalni lestvici Komunikacijske veščine. Kriterij: Večina opazovanih elementov na lestvici Komunikacijske veščine se izvaja skladno s programom).
4. V kolikšni meri učitelji učijo socialne veščine skladno s programom? (Kazalnik: Rezultat na opazovalni lestvici Socialne veščine. Kriterij: Večina opazovanih elementov na lestvici Socialne veščine se izvaja skladno s programom).
5. V kolikšni meri učitelji izvajajo podaljšano bivanje skladno s programom? (Kazalnik: Rezultat na lestvici Podaljšano bivanje. Kriterij: Večina opazovanih elementov na lestvici Podaljšano bivanje se izvaja skladno s programom).

6. Ali strokovni delavci v individualiziranem programu načrtujejo aktivnosti za uravnavanje vedenja? (Kazalnik: Vsebina individualiziranih programov otrok za avtističnimi motnjami. Kriterij: V individualiziranem programu vsakega učenca so zapisane aktivnosti za uravnavanje vedenja).
7. V kolikšni meri učenci napredujejo na učnem področju ter na področjih socialnih in komunikacijskih veščin? (Kazalnik: Evalvacije napredka posameznega učenca. Kriterij: Večina učencev izkazuje napredek na učnem področju ter na področjih socialnih in komunikacijskih veščin).
8. V kolikšni meri učitelji uporabljajo prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja za otroke z avtističnimi motnjami? (Kazalnik: Rezultat na Vprašalniku za razrednike. Kriterij: Učitelji v večini primerov prilagodijo preverjanje in ocenjevanje znanja).
9. Kakšna so mnenja in izkušnje razrednikov s programom? (Kazalnik: Mnenja in izkušnje razrednikov. Kriterij: Večinoma pozitivna mnenja in izkušnje razrednikov).
10. Kakšna so mnenja in izkušnje ravnateljev o programu, ki se izvaja v instituciji, ki jo vodijo? (Kazalnik: Mnenja in izkušnje ravnateljev. Kriterij: Večinoma pozitivna mnenja in izkušnje ravnateljev).
11. Kakšna so mnenja in izkušnje staršev otrok o programu, v katerega so vključeni njihovi otroci? (Kazalnik: Mnenja in izkušnje staršev. Kriterij: Večinoma pozitivna mnenja in izkušnje).
12. Ali učenci z avtističnimi motnjami v Prilagojenem programu z enakovrednim izobrazbenim standardom dosegajo primerljive standarde znanja pri nacionalnem preverjanju znanja v 6. in 9. razredu kot učenci v drugih prilagojenih programih z enakovrednim izobrazbenim standardom? (Kazalnik: Skupno povprečje odstotnih točk iz preverjenih predmetov pri nacionalnem preverjanju znanja v 6. in 9. razredu. Kriterij: Primerljivo povprečje odstotnih točk.).

9. Metodologija zbiranja in analize podatkov

Udeleženci spremljanja bodo vsi učenci, ki so bili v šolskem letu 2015/2016 usmerjeni v vse tri vzgojno-izobraževalne zavode, ki so določeni za izvajanje prilagojenega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami. Zavod za gluhe in naglušne (N=5), Center za komunikacijo sluh in govor Portorož (N=3) in Center za sluh in govor Maribor (N=2), strokovni delavci, ki izvajajo vzgojno-izobraževalno delo v novem programu, vodstveni delavci in starši otrok, vključenih v prilagojeni program z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami.

Cilje spremljave bomo preverjali z instrumentarijem in metodami zbiranja podatkov:

Instrumentarij:

- 4 Opazovalnice lestvice.
- 5 Vprašalniki.
- 6 Vprašanja za polstrukturirani intervju.
- 7 Obrazec za evalvacijo napredka učenca.

Metode zbiranja podatkov:

- Cilj 1: do 5.: *Opazovanje vzgojno-izobraževalnega procesa. Intervju s strokovno skupino o izvajanju programa ter preverjanje nekaterih postavk iz opazovalnih lestvic* (Katere dejavnosti so bile namenjene preventivi pri preprečevanju nezaželenega vedenja ter katere rutinske dejavnosti dnevno izvajajo in kako.). Podatki z opazovalnih lestvic najmanj dveh opazovalcev, ki opazujejo vzgojno-izobraževalni proces. Ob tem se opravi polstrukturirani intervju s timom strokovnih delavcev ob vsakem obisku). Glej: Priloga 1: Opazovalne lestvice. Glej: Priloga 6: Vprašanja za polstrukturirani intervju.
- Cilj 6.: Pregled individualiziranega programa - s stališča uravnavanja vedenja. Podatki iz analize pregleda individualiziranih programov ob vsakem obisku.
- Cilj 7.: Analiza evalvacij napredka posameznega učenca na področju socialnih in komunikacijskih veščin zapisanih v Obrazcu za evalvacijo napredka posameznega učenca na področju socialnih in komunikacijskih veščin. Podatki iz Obrazca za evalvacijo napredka učenca, ki se prvič pridobi po treh letih izvajanja programa, drugič po petih letih izvajanja programa, tretjič po sedmih letih izvajanja programa ter četrtič po devetih letih izvajanja programa. Glej: Priloga 5: Obrazec za evalvacijo napredka učenca.
- Cilj 8. in 9.: Anketni vprašalnik o mnenjih in izkušnjah pri izvajanju Prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z AM za razrednike o izvajanju prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja. Vprašalnik uporabimo ob koncu vsakega šolskega leta. Glej: Priloga 2: Anketni vprašalnik za razrednike.
- Cilj 10.: Anketni vprašalnik o mnenjih in izkušnjah pri izvajanju Prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z AM za ravnatelje. Vprašalnik uporabimo ob koncu vsakega šolskega leta. Glej: Priloga 3: Anketni vprašalnik za ravnatelje.
- Cilj 11.: Anketni vprašalnik o mnenjih in izkušnjah pri izvajanju Prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z AM za starše. Vprašalnik uporabimo ob koncu vsakega šolskega leta. Glej: Priloga 4: Anketni vprašalnik za starše.

- Cilj 12: Dosežki učencev v prilagojenih programih z enakovrednim izobrazbenim standardom v 6. in 9. razredu, pridobljeni na Državnem izpitnem centru.

Dinamika spremljanja

- Vsako leto bodo pri spremljavi opravljeni najmanj trije obiski, z najmanj dvema opazovalcema. Obiski bodo zajeli celodnevno opazovanje od 7.30 do 14.00 ure, in sicer opazovanje pouka v učilnici in drugih dejavnosti izven učilnice. Opazovanje bo zajemalo nekatere dejavnosti obveznega programa, razširjenega programa in tudi preostali čas. Tako bomo opazovali: jutranje varstvo, odmore, čas malice in kosila, podaljšano bivanje. Po celodnevnom opazovanju sledi intervju s strokovno skupino, kjer se preveri nekatere elemente z opazovalne lestvice (preventivno izvajanje dejavnosti za preprečevanje nezaželenega vedenja pri pouku, v podaljšanem bivanju ter izvajanje dejavnosti za ustvarjanje varnega in predvidljivega okolja). Pred izvajanjem opazovanja se z izvajalci opazovanja opravi priprave na opazovanje.
- S strokovnimi delavci bomo v prvem letu spremljave izvedli tri skupna srečanja (načrtovanje v začetku spremljanja, vmesna evalvacija spremljave med letom in evalvacija spremljave ob koncu vsakega šolskega leta). Ostalih osem let spremljave pa bomo organizirali eno do dve skupni srečanja, kjer bomo predstavili izsledke spremljave ter se dogovarjali za potrebne oblike sodelovanja.
- Strokovnim delavcem bomo nudili podporo pri izvajanju programa. Po potrebi in v skladu z ugotovitvami, bomo organizirali izobraževanje in usposabljanje za ustrezno uresničevanje in evalvacijo programa.

10. Roki za pripravo vmesnih poročil in zaključnega poročila

Zavod RS za šolstvo je skladno Zakonom o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, kot pristojni javni zavod, v šolskih letih 2015/16 ter 2016/17 že spremljal Prilagojeni izobraževalni program z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami. Ministrica za izobraževanje, znanost in šport pa je nato, 16. 3. 2017, na podlagi 223. člena Zakona o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 24/06 – uradno prečiščeno besedilo, 105/06 – ZUS-1, 126/07, 65/08, 8/10 in 82/13), po uradni dolžnosti izdala **Sklep o pripravi načrta posodabljanja Prilagojenega izobraževalnega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami..** Zato bodo poročila o spremljanju prilagojenega izobraževalnega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami pripravljena po dinamiki:

- Prvo vmesno poročilo jeseni 2018 - za prva tri leta izvajanja programa (od prvega do tretjega razreda).
- Drugo vmesno poročilo jeseni 2020 - za četrto in peto leto izvajanja programa (četrty in peti razred).

- Tretje vmesno poročilo jeseni 2022 - za šesto in sedmo leto izvajanja programa (šesti in sedmi razred).
- Četrto vmesno poročilo za osmo in deveto leto izvajanja programa (osmi in deveti razred) in hkrati zaključno poročilo do jeseni 2024.

11. Potrebna finančna sredstva in način financiranja

Finančna sredstva, potrebna za izvedbo posodabljanja, so opredeljena za vseh devet let trajanja posodabljanja.

Vrsta stroška	Predvideni stroški
Potni stroški (obiski šol, sestanki skupine)	17.000,00 EUR
Materialni stroški (pisarniški in drugi material)	500,00 EUR
Skupaj	17.500,00 EUR

Priloge:

- Opazovalne lestvice (Učno okolje, Pristopi in načini poučevanja, Komunikacijske veščine, Socialne veščine, Podaljšano bivanje).
- Anketni vprašalnik o mnenjih in izkušnjah pri izvajanju Prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami za razrednike.
- Anketni vprašalnik o mnenjih in izkušnjah pri izvajanju Prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami za ravnatelje.
- Anketni vprašalnik o mnenjih in izkušnjah pri izvajanju Prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami za starše.
- Obrazec za evalvacijo napredka učenca na učnem področju ter področjih komunikacijskih in socialnih veščin.
- Vprašanja za izvajanje polstrukturiranega intervjuja.

Priloga 8: Zapis odgovorov strokovnih delavcev na vprašanja iz polstrukturiranega intervjuja v šolskem letu 2017/2018.

1. Katere dejavnosti izvajate pri pouku za posamezne učence za namene preprečevanja nezaželenega vedenja?

Odgovori:

- *Predstavim strukturo dneva, kaj bodo počeli; podajam jasna in enoznačna navodila, spodbujam delo na močnih področjih.*
- Postavili smo omaro za pregrado. Otroci gredo pogosto ven iz razreda na kavč in igrišče. Izbiramo dejavnosti, ki niso tekmovalne. Postavimo jasen vrstni red, strukturo dejavnosti, varno in predvidljivo ...
- Vpeljali smo pregrade, gremo pogosto ven, umaknili smo lesene kocke, imamo jasne dogovore, kaj in kako bomo delali.
- Ločujemo otroke, se postavimo vmes, otroci izvajajo dejavnosti vsak zase, imamo odprta vrata.
- Pri pouku so nam v oporo posamezne dejavnosti za preprečitev nezaželenega vedenja. Dejavnosti vnaprej napovemo, upoštevamo: strukturiranje, stalnost – rutina, doslednost, napoved urnika, slikovne pripomočke, stalno spremljamo in se odzivamo na vedenje, stalne realne pohvale, nudenje strategij, spodbujanje učencev k uporabi strategij, ki so se jih naučili pri socialnem učenju in komunikaciji.
- Pri pouku izvajamo posamezne dejavnosti, za preprečitev nezaželenega vedenja. V oporo nam je beleženje vedenja v zvezku, strategije za umirjanje, dosledno izvajanje razredni pravil in dinozavrova šola ter različne vizualne opore na stenah (urnik, koticiki, stenske vsebinske označbe, stenske in talne organizacijske označbe).

2. Katere dejavnosti izvajate v času podaljšanega bivanja za posamezne učence za namene preprečevanja nezaželenega vedenja?

Odgovori:

- *Izvajamo različne socialne igre; uporabljamo lutke; dovolimo, da učenec pridobiva različne izkušnje in se pogovarjamo o izkušnji ter kako so se počutili ob tem, tako krepimo čustveno pripravljenost; vključujejo se drugi otroci in ob skupinski igri spoznavajo, kaj je prav in kaj ni prav, tudi drugi učenci povedo o svojem počutju; navajajo se na pravila, jih upoštevati, se zavedajo, da pravila morajo veljati tudi za njih, navajajo se popuščati nekomu, ...*
- Skrbimo za varno in predvidljivo okolje (kavč, igrišče, struktura).
- Prilagajamo način komunikacije, delamo na odnosu in varnem okolju, imamo več stvari pripravljeno ...
- Urnik, rutina, stalen prostor.
- V podaljšanem bivanju uporabljamo iste strategije kot pri pouku.
- V podaljšanem bivanju uporabljamo beleženje v šolskem zvezku, pravila dinozavrove šole, dogovorjena razredna pravila in vizualne stenske in talne opore ter strategije za umirjanje.

3. Katere dejavnosti izvajate pri pouku za ustvarjanje varnega in predvidljivega okolja?

Odgovori:

- *Predvsem rutina, vse kar se dogaja v razredu delajo skupaj; spremembe napovedujemo; otrokom dajemo možnost varnega zavetja, ...*
- Jutranjega kroga ne izvajamo več, ker ni bil funkcionalen, dan začnemo z igro in se tega držimo. Bolj smo se posvetili individualnemu načinu hranjenja.
- Urnik, stalen prostor, stalen kader ...
- Pri pouku izvajamo napovedane dejavnosti, slikovne urnike, rutine, slikovne pripomočke ter ponazorila.
- Pri pouku izvajamo različne dejavnosti v podporo varnemu in predvidljivemu okolju: napoved dejavnosti, dogovorjena struktura, rutina, urniki, tabla za umirjanje, pregrade, koticiki, elastika za umirjanje na stolih, pihalniki za umirjanje (izdelani pri socialnem učenju).

4. Katere dejavnosti izvajate v času podaljšanega bivanja za ustvarjanje varnega in predvidljivega okolja?

Odgovori:

- *Vključujejo se v različne dejavnosti, včasih doživijo slabo izkušnjo; vse ne more biti super, ...*
- Postavimo jasen vrstni red, strukturo dejavnosti, varno in predvidljivo ...
- Enako kot pri pouku.
- Pri podaljšanem bivanju izvajamo enake dejavnosti kot pri pouku, saj sledijo enotnosti pristopa v celem dnevu.
- Pri podaljšanem bivanju izvajamo dejavnosti za podporo varnega in predvidljivega okolja: zagotovitev odmaknjenega prostora, struktura izvajanja dejavnosti, vizualne opore, dogovori.

5. S katerimi težavami se srečujete pri izvajanju Prilagojenega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami?

Odgovori:

- *Lovimo se z učnim načrtom: kako vse to obdelati s temi otroci, zajeti vse, vsebin je preveč, počasi napredujemo; spremljevalec – manjka pomoč za spremljanje,*
- Največ težav nam povzroča izvajanje podaljšanega bivanja, ker ne moremo izvajati učenje socialnih in komunikacijskih veščin, ker imajo otroci krožke in tudi interakcije med njimi so take, da ni ustrezno. Iščemo rešitve za učenje/(socialne veščine so že tak primer.
- Največja težava je vedenje otrok. Večina otrok kaže težavno vedenje: kljubovanje, nasilje, nesodelovanje, upor, prekinjanje, lizanje lepila, predmetov, žaljenje, izbruhi, izrazita občutljivost na vonj
- Imamo preveč ur, ker imamo še italijanščino.

- Pri izvajanju prilagojenega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami ugotavljamo, da so nekateri učenci težje dosegli minimalne standarde znanj.
- Pri izvajanju prilagojenega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami prepoznava težave v sposobnostih otrok, saj nekateri učenci težje dosegajo minimalne standarde znanj.

6. Kaj je tisto, kar se vam še zdi pomembno izpostaviti pri izvajanju Prilagojenega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami?

- Želeli bi si, da ne bi bil program tako obsežen, oziroma toliko ur. Želeli bi redakcijo ur. Zmanjšali bi obseg programa, da ne bi bil tako obremenjujoč.
- Razmišljamo o tem, ali je dobro, da so otroci sami v OPB-ju. Ugotavljamo, da to za njihovo učenje socialnih in komunikacijskih veščin ni dobro. Poiskali bomo rešitve za občasno skupno izvajanje OPB-ja še z nekaterimi izbranimi učenci iz sosednjega oddelka, s katerimi bi bilo možno izvajati komunikacije in socialne veščine.
- Menimo, da so nekateri otroci neustrezno usmerjeni. Nekateri učenci imajo po znižane sposobnosti, zato predvidevamo, da v prihodnje ne bodo več zmogli Prilagojenega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami.
- Poudarjamo, da je zahtevno delo s starši, saj učenci težje dosegajo minimalne standarde znanj.
- Poudarjamo, da je zahtevno delo s starši, ki bi potrebovali več podpore, četudi je na delavnici za starše bil slab obisk.

Priloga 9: Vprašalnik za razrednike za šolski leti 2015/16 in 2016/2017

Vprašalnik za razrednike v okviru spremljave prilagojenega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami za šolski leti 2015/16 in 2016/2017

Spoštovani!

Uspešno uvajanje prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami je veliki meri odvisno od načina poučevanja. V ta namen vam posredujemo vprašalnik, s katerim želimo pridobiti nekatere informacije z vaše strani, ki nam bodo vodilo pri analizi izvajanja programa.

Prosimo obkrožite odgovor, ki po vašem mnenju za vas najbolj velja in opredelite ter utemeljite svoj odgovor, ko je to potrebno. Vprašalnik je anonimen. Moška spolna oblika velja enakovredno za oba spola.

Vzgojno-izobraževalna institucija _____

Izobrazba:

- e) Specialno rehabilitacijski pedagog
- f) Učitelj razrednega pouka
- g) Drugo

16. Ali prinaša Prilagojen program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju Program) ustrezne rešitve za vzgojo in izobraževanje otrok z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju AM)?

DA

NE

V primeru, da menite, da ne, prosimo utemeljite.

17. Ali vam Program nudi ustrezno podporo za načrtovanje in izvajanje vzgojno-izobraževalnega procesa?

DA

NE

V primeru, da menite, da ne, prosimo utemeljite.

18. Kako vam prilagoditve v Programu omogočajo realizacijo ciljev učnih načrtov?

19. Na kakšne težave ste naleteli pri uresničevanju Programa?

20. Kako vam je Program pomagal pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa?

21. Katere prilagoditve iz Programa za učno okolje ste lahko uvedli v vzgojno-izobraževalni proces?

22. Na katere težave ste naleteli pri prilagajanju učnega okolja vzgojno-izobraževalnega procesa?

23. Katere elemente iz Programa za področje komunikacijskih veščin ste lahko uvedli v vzgojno-izobraževalni proces?

24. Katere elemente iz Programa za področje socialnih veščin ste lahko uvedli v vzgojno-izobraževalni proces?

25. Na katere težave ste naleteli pri izvajanju komunikacijskih in socialnih veščin?

26. Ali so navedene prilagoditve v programu ustrezne za področje preverjanja in ocenjevanja znanja?

27. Na katere težave ste naleteli pri izvajanju prilagoditev preverjanja in ocenjevanja znanja učencev z AM?

28. Če bi nam radi sporočili še kakšna opažanja ali predloge v povezavi z izvajanjem programa, jih prosim zapišite (npr. normativi, izobraževanje ...).

Hvala za sodelovanje

Priloga 10: Prikaz rezultatov na Vprašalniku za razrednike v šolskem letu 2015/2016

Rezultati vprašalnika za razrednike v okviru spremljave prilagojenega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami

Šolsko leto 2015/16 - 1. razred

Vzgojno-izobraževalna institucija **ZGNL, CSG MB, Center za korekcijo sluha in govora Portorož**

Izobrazba:

Sodelovali sta dve učiteljici razrednega pouka in ena specialna in rehabilitacijska pedagoginja (PO).

- 29. Ali prinaša Prilagojen program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju Program) ustrezne rešitve za vzgojo in izobraževanje otrok z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju AM)?**

Vse tri so odgovorile DA.

- 30. Ali vam Program nudi ustrezno podporo za načrtovanje in izvajanje vzgojno-izobraževalnega procesa?**

Vse tri so odgovorile DA.

- 31. Kako vam prilagoditve v Programu omogočajo realizacijo ciljev učnih načrtov?**

Ob upoštevanju vseh prilagoditev in majhnem številu otrok (5) se zagotavlja **maksimalno učno okolje za napredovanje učencev** na vseh področjih. (LJ)

Vseh ciljev ni možno realizirati zaradi časovnega podaljšanja usvajanja posamezne snovi, težave so tudi zaradi prostorskega prilagajanja, nedoseganja minimalnih standardov znanja. (MB)

Prilagoditve omogočajo **lažje doseganje učnih ciljev**. Brez prilagoditev bi veliko ciljev težko dosegli. Najpomembnejše so časovne prilagoditve, saj vizualni urniki zelo pripomorejo k lažjim prehodom med predmeti. Prav tako otroci potrebujejo več časa, da sprejmejo in formacije in podajo odgovor. Zelo pomembna je tudi rutina, prilagojena komunikacija, motivatorji, učenje skupne pozornosti. (PO)

32. Na kakšne težave ste naleteli pri uresničevanju Programa?

Pri uresničevanju programa smo naleteli na naslednje težave (**prostorska stiska**, preveliko število otrok v oddelku PB in JV, premajhno število ur, ko sta v razredu sočasno prisotni obe učiteljici, primarna motnja pri nekaterih učencih in AM. (LJ)

Zaradi **prostorskih težav** nekaterih prilagoditev ni možno realizirati, »začetniška nesigurnost« glede izvajanja predmetov KOM in SOC. (MB)

Težave se pojavljajo pri preverjanju razumevanja snovi, saj nekatera vprašanja težko pokažemo s sliko, učenec pa ne želi sodelovati v pogovoru. (PO)

33. Kako vam je Program pomagal pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa?

Program je pri načrtovanju VIZ procesa pomagal tako, da smo lahko upoštevali vse **individualne posebnosti učencev** in na ta način dosegamo njihove maksimalne napredke. (LJ)

Usmeritve glede prilagajanja (prostor, čas, pripomočki).posebej pri spec.-did. predmetih, kjer je podrobneje opredeljeno kaj pri teh predmetih razvijati. (MB)

Program prinaša ustrezne prilagoditve glede **na potrebe otrok** in omogoča lažje načrtovanje in izvajanje VIZ procesa. (PO)

34. Katere prilagoditve iz Programa za učno okolje ste lahko uvedli v vzgojno-izobraževalni proces?

Vse razen tistih, ki so vezane na **prostorske pogoje (delo po kotičkih, prostor za umit...)**. (LJ)

Stalnost pohištva, strukturiranost v prostoru (označeni prostori, **kotički za različne dejavnosti**).

Stalen prostor sedenja vstran od motečih dražljajev. (MB)

Uvedli smo prostorske, časovne (vizualni urniki, peščene ure, več časa), uporabljamo motivatorje, vizualne podpore, vzpostavili smo rutino, zjutraj se pripravimo na šolski dan in morebitne spremembe, prilagojeno komunikacijo, učimo jih skupne pozornosti, preverjamo razumevanje, otroke sistematično pripravimo na dneve dejavnosti in posebne dogodke. (PO)

35. Na katere težave ste naleteli pri prilagajanju učnega okolja vzgojno-izobraževalnega procesa? Prostorske težave. (LJ)

Nemirnost, **prostor-velikost**, pomanjkanje prostora za umik. (MB)

Glede na trenutno skupino učencev v dopoldanskem času nismo naleteli na težave. Težave se pojavijo v **PB**, ker ne moremo **zagotoviti mirnega okolja, prostora za umik**, odstraniti senzoričnih dražljajev, omogočiti prostor za počitek in delati individualno. (PO)

36. Katere elemente iz Programa za področje komunikacijskih veščin ste lahko uvedli v vzgojno-izobraževalni proces?

Vse elemente. Elemente iz področja KOM smo poskušali vpeljati tudi v druge predmete in dejavnosti v katere so se učenci vključevali. (LJ)

Zaznavanje (vidno, slušno, tipno), motorične spretnosti (ne)verbalna komunikacija, izražanje misli, zahtev,... (MB)

Uvedli smo dejavnosti za doseganje ciljev, ki **zajemajo zaznavne** sposobnosti, motorične spretnosti, govorne spretnosti. Učence smo učili opisovati in obnavljati dogodke. Učili smo jih skupne pozornosti in povezovanja delov v celoto. Čas smo namenili učenju vzdrževanju teme pogovora. (PO)

37. Katere elemente iz Programa za področje socialnih veščin ste lahko uvedli v vzgojno-izobraževalni proces?

Vse elemente. Elemente iz področja SOC smo poskušali vpeljati tudi v druge predmete in dejavnosti v katere so se učenci vključevali. (LJ)

Čustveno opismenjevanje, skrb zase-umivanje, oblačenje in obuvanje, šola, vedenje v vsakodnevnih situacijah, odnos z vrstniki in konflikti, razlika fant-punca,...(MB)

Veliko časa smo namenili **čustvenemu opismenjevanju in učenju skrbi zase**. Učenci so spoznali šolo, delavce, okolico in se naučili pravil. Učili so se reakcije na spremembe in vedenja, ko je čas manj strukturiran (odmori, dnevi dejavnosti). Spoznavali so lastno identiteto in se učili delovanja v skupini. (PO)

38. Na katere težave ste naleteli pri izvajanju komunikacijskih in socialnih veščin?

Ni bilo težav. Večina vsebin je sovpadala z vsebinami pri drugih predmetih (SPO) tako, da smo lahko tudi vsebine iz SOC in KOM lahko dobro medpredmetno povezali. (LJ)

Nejasna/neusklajene mnenja kako sploh izvajati pouk. KOM/SOC (dosti vsebin se prepleta z drugimi predmeti, na urniku so še ure posebej za to. (MB)

Nekaj težav je bilo, ker **en od učencev ni želel sodelovati** pri socialnih in družabnih igrah. Sedaj večinoma sodeluje. (PO)

39. Ali so navedene prilagoditve v programu ustrezne za področje preverjanja in ocenjevanja znanja?

Da. (LJ)

Posamezne prilagoditve za preverjanje in ocenjevanje **še manjkajo**, pa bi bile smiselne. (MB)

Pri preverjanju in ocenjevanju poskušamo zmanjšati moteče dražljaje, zagotoviti dovolj časa, uporabljamo motivatorje, prilagodimo komunikacijo. **Prilagoditve so ustrezne**, vendar predlagamo nabor konkretnjših prilagoditev namenjenih ocenjevanju in preverjanju znanja. (PO)

40. Na katere težave ste naleteli pri izvajanju prilagoditev preverjanja in ocenjevanja znanja učencev z AM?

Ni težav. (LJ)

Kako/na katere načine lahko učenec izrazi svoje znanje? (MB)

Pri izvajanju prilagoditev ni težav. Pri preverjanju in ocenjevanju imam težave v primerih, ko učenec znanja ne pokaže takrat (tudi ne v istem dnevu), ko preverjam in ocenjujem, npr. naslednji dan pa v drugi situaciji pokaže, da to zna. Podobno je pri uporabi vizualnih podpor, ko želim, da učenci kaj naštejejo. Sprašujem se ali je cilj dosežen tudi v primeru, da si pri naštevanju pomagajo z vizualnimi podporami. (PO)

41. Če bi nam radi sporočili še kakšna opažanja ali predloge v povezavi z izvajanjem programa, jih prosim zapišite (npr. normativi, izobraževanje ...).

Želeli bi si več **sistematičnih izobraževanj za strokovne delavce** za poučevanje v tem programu, **nižji normativ v oddelkih PB in JV**, **sočasna prisotnost dveh strokovnih delavk** vse čas, vsaj v prvem VIO. (LJ)

Normativi za **OPB neustrezni**, veliko **otrok neprimerno usmerjenih**, učitelj bi potreboval **pomoč v razredu tudi v 2. in 3. razredu**. Glede na slabo doseganje minimalnih standardov bi bilo dobro oblikovati prilagojen učni načrt za posebni program za otroke z AM.

Glede na število specialnih predmetov predlagamo **krajše ure vsaj v nižjih razredih** (npr. 35 min), saj je pozornost otrok krajša. Predlagamo tudi **normativ 4 učencev na oddelek**, saj je sicer veliko hrupa, ki ga učenci z AM večinoma ne prenašajo dobro. **V PB bi predlagali dva učitelja**, da lahko en po potrebi učenca z AM umakne v miren prostor, drugi pa ostane s skupino.

Priloga 11: Poročilo o rezultatu na Vprašalniku za razrednike v šolskem letu 2016/2017

POROČILO O DELU RAZREDNIKOV CENTROV/ZAVODOV V DRUGEM LETU UVAJANJA PRILAGOJENEGA IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA Z ENAKOVREDNIM IZOBRAZBENIM STANDARDOM ZA OTROKE Z AVTISTIČNIMI MOTNJAMI v šolskem letu 2016/2017

Poročilo je pripravljeno na podlagi kvalitativne analize vprašalnikov za razrednike: Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana, Centra za sluh in govor Maribor, Centra za komunikacijo, sluh in govor Portorož, v okviru spremljave prilagojenega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami, ki so ga izpolnili ob zaključku šolskega leta 2016/17. Izpolnjeni so bili štirje vprašalniki, kar znaša 100 %. Sodelovale so štiri razredničarke, od tega dve učiteljici razrednega pouka, ena specialna in rehabilitacijska pedagoginja ter ena učiteljica razrednega pouka in hkrati specialna in rehabilitacijska pedagoginja. Vprašalnik je zajemal trinajst vprašanj, s katerimi smo želeli pridobiti informacije o prednostih, slabostih in ustreznosti prilagoditev pri izvajanju programa ter pri preverjanju in ocenjevanju znanja. Zanimali so nas tudi uvedeni elementi s področja komunikacijskih in socialnih veščin. Vprašanja smo združili v naslednja področja:

- **Prednosti programa pri zagotavljanju ustreznih rešitev, podpore, realizacije ciljev, prilagoditev in možnosti načrtovanja vzgojno-izobraževalnega procesa**
- **Slabosti programa pri zagotavljanju ustreznih rešitev, podpore, realizacije ciljev, prilagoditev in možnosti načrtovanja vzgojno-izobraževalnega procesa**
- **Uvedeni elementi in težave pri izvajanju komunikacijskih in socialnih veščin**
- **Ustreznost prilagoditev in morebitne težave v programu za področje preverjanja in ocenjevanja znanja**
- **Opažanja in predlogi v povezavi z izvajanjem programa**

Prednosti programa pri zagotavljanju ustreznih rešitev, podpore, realizacije ciljev, prilagoditev in možnosti načrtovanja vzgojno-izobraževalnega procesa

Razredničarki CKSG Portorož in CSGM Maribor navajata, da program prinaša ustrezne rešitve in podporo za vzgojo in izobraževanje otrok z avtističnimi motnjami. Razredničarki iz ZGNL navajata, da program ne prinaša ustrezne rešitve in podporo za vzgojo in izobraževanje otrok z avtističnimi motnjami, čeprav je dobro teoretično zasnovan ni vse vedno izvedljivo in ni zavezujoč za ustanovo. Vse razredničarke menijo, da program nudi ustrezno podporo za načrtovanje in izvajanje VIZ. Prilagoditve programa omogočajo realizacijo ciljev v učnem načrtu tako, da omogočajo več časa in lažjo organizacijo dela (urniki, vizualne podpore, ...). Pri načrtovanju VIZ procesa program pomaga s smernicami in pri načrtovanju komunikacijskih in socialnih veščin. Nekoliko manj, kjer se izvaja kombiniran pouk. Kot uvedene prilagoditve navajajo podaljšan čas pisanja testov, prostor za umik, povečana pisava, branje navodil, slikovna podpora, TEACH URNIK.

Slabosti programa pri zagotavljanju ustreznih rešitev, podpore, realizacije ciljev, prilagoditev in možnosti načrtovanja vzgojno-izobraževalnega procesa

Na težave so naleteli zaradi prostorskih težav, motečih dejavnikov in kombiniranega pouka. Težave v ZGNL predstavlja prevelik normativ v OPB. Pri prilagajanju učnega okolja VIZ procesa kot težave navajajo pri zagotavljanju mirnega okolja in velikost prostorov.

Uvedeni elementi in težave pri izvajanju komunikacijskih in socialnih veščin

Razredničarke vseh štirih zavodov navajajo, da so uvedli vse ali večino elementov iz programa komunikacijskih in socialnih veščin, ki so jih izvajali čez celo leto. Kot težavo izpostavijo v ZGNL pomanjkanje drugega strokovnega delavca in nizek nivo senzorične in senzomotorične integracije. Težave so se kazale zaradi individualnih komunikacijskih razlik med učenci v CSGM. V CKSG Portorož ni bilo težav.

Ustreznost prilagoditev in morebitne težave v programu za področje preverjanja in ocenjevanja znanja

Glede na to, da so učenci opisno ocenjeni menijo v CKSG Portorož, da so prilagoditve ustrezne, enako mnenje so podale tudi iz CSGM in ena razredničarka iz ZGNL. Pri zagotavljanju prilagoditev preverjanja in ocenjevanja znanja so se težave pokazale pri zagotavljanju umirjenega okolja, kot težavo navajajo samostojnost učencev, zaradi pomanjkanja drugega strokovnega delavca ne morejo zagotoviti individualnega preverjanja in ocenjevanja znanja (ZGNL).

Opažanja in predlogi v povezavi z izvajanjem programa

ZGNL navajajo potrebo po sodelovanju med ustanovami in izobraževanju, kar bi zagotovilo večjo strokovnost, ter potrebo po vključevanju drugega strokovnega delavca v prvi VIO. Želijo, da se ohranijo normativi in znižajo v OPB in JV. Razredničarka iz CKSG Portorož želi zmanjšanje števila ur tedenske obveze za učence.

Priloga 12: Prikaz rezultatov anketiranja razrednikov v šolskem letu 2017/2018

Vzgojno-izobraževalna institucija (kraj):

	število
Ljubljana	1
Maribor	1
Portorož	1
skupaj	3

Izobrazba:

	število
specialno rehabilitacijski pedagog	2
učitelj razrednega pouka	1
skupaj	3

Kako ocenjujete Prilagojeni program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju Program) in ustreznost strokovnih rešitev za vzgojo in izobraževanje otrok z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju AM) v tem razredu?

	število
Program popolnoma zadosti potrebam otrok z AM.	1
Program pretežno zadosti potrebam otrok z AM.	1
Program niti zadosti niti ne zadosti potrebam otrok z AM.	0
Program pretežno ne zadosti potrebam otrok z AM.	1
Program sploh ne zadosti potrebam otrok z AM.	0
skupaj	3

V kolikšni meri vam Program nudi ustrezno podporo za načrtovanje in izvajanje vzgojno-izobraževalnega procesa?

	število
Program nudi popolnoma ustrezno podporo.	1
Program nudi precej ustrezno podporo.	1
Program niti nudi ustrezno podporo niti ne nudi ustrezne podpore.	0
Program v veliki meri ne nudi ustrezne podpore.	1
Program sploh ne nudi ustrezne podpore.	0
skupaj	3

V kolikšni meri vam prilagoditve v Programu omogočajo realizacijo ciljev učnih načrtov?

	število
Prilagoditve v programu popolnoma omogočajo realizacijo ciljev.	1
Prilagoditve v programu večinoma omogočajo realizacijo ciljev.	1
Prilagoditve v programu niti omogočajo niti ne omogočajo realizacijo ciljev.	1
Prilagoditve v programu večinoma ne omogočajo realizacijo ciljev.	0
Prilagoditve v programu sploh ne omogočajo realizacije ciljev.	0
skupaj	3

Na kakšne težave ste naleteli pri uresničevanju Programa? Prosimo, napišite.

	število
Program je pogosto preobsežen za učence z motnjo avtističnega spektra. Največkrat je njegovo izvajanje v veliki meri odvisno od učiteljeve iznajdljivosti, vživljanja v posameznega učenca, od njegove potrpežljivosti in čutnosti, preizkušanja metod in tehnik in uvajanja novih, ki bodo v korist otroku in njegovem napredku.	1
Največ težav je bilo zaradi vedenjske problematike. A veliko učnih ur nismo mogli izpeljati, ker je bilo prisotno izzivanje in burni izzivi na izzivanje.	1
Prostorska stiska (ni ustreznega prostora za umirjanje), preveliko število otrok v PB in JV, pomanjkanje strokovnega kadra, primarna motnja nekaterih učencev v teh oddelkih ni AM.	1
skupaj	3

Kako vam je Program pomagal pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa? Prosimo, napišite.

	število
s programom sem pridobila osnovne smernice za načrtovanje.	1
Predvsem z velikim številom prilagoditev.	1
Lažje smo upoštevali vse individualne posebnosti posameznih učencev v času pouka, zaradi manjšega števila učencev.	1
skupaj	3

Katere prilagoditve iz Programa za učno okolje ste lahko uvedli v vzgojno-izobraževalni proces?

	število
Zmanjševanje motečih dražljajev, stalnost, prostor za umik, ustrezno označen stalni prostor, slikovni urniki, opremljenost šolskih potrebščin, strukturiranost prostora, uvajanje sprememb ob prisotnosti učencev.	1
Zagotovili smo stalnost prostora, pregrajen prostor, kolikor je bilo možno zmanjšali moteče dejavnike. Uporabljamo vizualni urnik, razne motivatorje, različne pristope za modifikacijo vedenja.	1
Večino, razen tiste ki so vezane na prostorske pogoje in kadrovske pogoje.	1
skupaj	3

Na katere težave ste naleteli pri prilagajanju učnega okolja vzgojno-izobraževalnega procesa?

	število
Prostorska stiska-majhen prostor, ki otežuje zagotavljanje vseh prilagoditev, ki bi jih otroci potrebovali za optimalen napredek.	1
Težko smo zagotovili mirno okolje, saj je zelo pogosto prisotno izzivanje med dvema učencema. To je zelo moteče za ostale učence. Prostor za umik nismo mogli zagotoviti.	1
Prostorske težave in pomanjkanje strokovnega kadra.	1
skupaj	3

Katere elemente iz Programa za področje komunikacijskih veščin ste lahko uvedli v vzgojno-izobraževalni proces? (Možnih je več odgovorov.)

	število
Učitelj prilagaja učenje komunikacijskih veščin posameznemu učencu.	3
Učitelj uporablja različne didaktične pripomočke pri učenju komunikacijskih veščin.	2
Učitelj učenje komunikacijskih veščin povezuje z vsebinami drugih predmetov, ki se poučujejo v tem razredu.	3
Učitelj učenje komunikacijskih veščin povezuje z vsebinami drugih predmetov, ki se poučujejo v tem razredu.	3

Učitelj izvaja dejavnosti za razvoj komunikacijskih veščin, v skladu s programom (npr. zaznavanje, motorika, govor, pogovor, jezik, povezovanje delov v celoto, skupna pozornost ...).	3
Učitelj strukturirano poučuje komunikacijske veščine.	2
Učitelj spodbuja uporabo naučenih komunikacijskih veščin učencev v vsakdanji komunikaciji.	2
Učitelj spodbuja učence k očesnemu stiku.	3
Učitelj preverja počutje in se odziva na potrebe vsakega učenca.	3
Učitelj spodbuja učence k socialni interakciji med njimi.	3

Katere elemente iz Programa za področje socialnih veščin ste lahko uvedli v vzgojno-izobraževalni proces? (Možnih je več odgovorov.)

	število
Učitelj prilagaja učenje socialnih veščin posameznemu učencu.	3
Učitelj uporablja didaktične pripomočke pri učenju socialnih veščin.	2
Učitelj učenje socialnih veščin povezuje z vsebinami drugih predmetov, ki se poučujejo v tem razredu.	3
Učitelj izvaja dejavnosti za razvoj socialnih veščin učencev, v skladu s programom (npr. čustveno opismenjevanje, skrb zase, delovanje v šolskem in ožjem okolju, vsakodnevne veščine, socialna interakcija, socialno sprejemljivo vedenje, spolna vzgoja ...).	3
Učitelj strukturirano poučuje socialne veščine.	3
Učitelj preverja počutje in se odziva na potrebe vsakega učenca.	3
Učitelj spodbuja učence k socialni interakciji med njimi.	3

Na katere težave ste naleteli pri izvajanju specialno pedagoških dejavnosti Komunikacijske in socialne veščine? Prosimo, napišite.

	število
Nisem naletela na težave. Program sem uspešno izvedla v celoti. Učenci imajo aktivnosti radi in so na tem področju izredno napredovali.	1
Tekmovalnost med učenci, močna želja "biti prvi" pri več učencih.	1
Ni bilo težav.	1
skupaj	3

V kolikšni meri uporabljate prilagoditve preverjanja in ocenjevanja znanja za otroke z avtističnimi motnjami?

	število
Preverjanje in ocenjevanje vedno prilagodim otrokom.	2
Preverjanje in ocenjevanje v večini primerov prilagodim otrokom.	1
Preverjanje in ocenjevanje včasih prilagodim otrokom.	0
Preverjanje in ocenjevanje nikoli ne prilagodim otrokom.	0
skupaj	3

Prosimo, pojasnite, v katerih primerih prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja ne uporabite.

	število
V primeru kadar znanje ocenim v situaciji, ki mi to omogoča, čeprav le-le-to že samo po sebi prilagoditev.	1
V primeru, ko presodimo, da bi učenec zmozel pokazati znanje tudi brez prilagoditve.	1
skupaj	2

Kako ocenjujete ustreznost prilagoditev v programu - pri preverjanju in ocenjevanju znanja?

	število
Prilagoditve v programu za področje preverjanja in ocenjevanja znanja so popolnoma ustrezne.	1
Prilagoditve v programu za področje preverjanja in ocenjevanja znanja so večinoma ustrezne.	1
Prilagoditve v programu za področje preverjanja in ocenjevanja znanja niso niti ustrezne niti neustrezne.	0
Prilagoditve v programu za področje preverjanja in ocenjevanja znanja večinoma niso ustrezne.	0
Prilagoditve v programu za področje preverjanja in ocenjevanja znanja so popolnoma neustrezne.	1
skupaj	3

Na katere težave ste naleteli pri izvajanju prilagoditev preverjanja in ocenjevanja znanja učencev z AM? Prosimo, napišite.

	število
Nisem naletela na težave na tem področju.	1
Predvideli in napovedali smo ocenjevanje na določene datume, potem pa je učenec ta dan prišel razdražen in vznemirjen zaradi različnih dejavnikov. Spraševali smo se ali ga vseeno ocenimo na ta dan ali prestavimo.	1
pomanjkanje prostora in strokovnega kadra.	1
skupaj	3

Kje ste pridobili ustrezna znanja za uresničevanje ciljev Programa? Prosimo, napišite.

	število
iz literature, od kolegov, z lastnim raziskovanjem	1
Znanje smo pridobivali z izkušnjami in izmenjavo mnenj s starejšimi kolegicami, ki so delale z otroki z AM.	1
Na različnih izobraževanjih, med študijem inkluzivne pedagogike, v sodelovanju s kolegicami, na aktivih učiteljic, ki poučujejo v teh oddelkih po tem programu.	1
skupaj	3

Če bi nam radi sporočili še kakšna opažanja ali predloge v povezavi z izvajanjem programa, jih, prosim, zapišite (npr. normativi, izobraževanje ...).

	število
premalo praktičnega izobraževanja, možnost drugega strokovnega delavca v oddelku, preobsežni učni načrt	1
Predlagamo konstantnost dveh učiteljev v razredu, še posebej v kombinaciji oddelkov. Morda bi bilo smiselno oblikovati oddelke brez kombinacij. Zmanjšati število učnih ur v predmetniku (v . Razredu bodo imeli 30 ur na teden).	1
Želeli bi si več sodelovanja z drugimi ustanovami, ki tudi izvajajo Program. Nujne so spremembe na področju znižanja normativa v PB in JV. Zelo dobrodošla bi bila stalna prisotnost dveh strokovnih delavk vsaj v 1. VIO.	1
skupaj	3

Priloga 13: Vprašalnik za ravnatelje v šolskih letih 2015/2016 in 2016/2017

Vprašalnik za ravnatelje v okviru spremljave prilagojenega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami

Šolsko leto 2015/2016 in 2016/17

Spoštovani!

Uspešno uvajanje prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami je odvisno od pogojev in podpore strokovnim delavcem. V ta namen Vam posredujemo vprašalnik, s katerim želimo pridobiti nekatere informacije z vaše strani, ki nam bodo vodilo pri analizi izvajanja programa.

Prosimo obkrožite odgovor, ki po vašem mnenju za vas najbolj velja in opredelite ter utemeljite svoj odgovor, ko je to potrebno. Vprašalnik je anonimen. Moška spolna oblika velja enakovredno za oba spola.

Vzgojno-izobraževalna institucija _____

1. Ali imate zagotovljene ustrezne prostorske pogoje, za izvajanje Prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju Program). Npr. prostor oziroma učilnica, ki omogoča

zmanjševanje motečih dražljajev kot so hrup, odmev, močna svetloba, izraziti vonji, gneča, prostor za umik znotraj ali zunaj učilnice, telovadnica, ostali prostori, npr. jedilnica?

DA

NE

V primeru, da menite, da nimate zagotovljenih ustreznih pogojev, prosim navedite pomanjkljivosti in tudi kako te pomanjkljivosti poskušate odpraviti.

2. Ali imate dovolj strokovno usposobljenega kadra za delo z otroki z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju AM)?

DA

NE

V primeru, da menite, da nimate dovolj strokovno usposobljenega kadra za izvajanje programa, prosimo, da opišete težave, ki jih imate in tudi, kako jih poskušate reševati.

3. Kakšno specifiko opazate pri načrtovanju in izvajanju vzgojno-izobraževalnega procesa za učence z AM?

4. Kako spremljate in podpirate uvajanje Programa? Prosimo navedite konkretne primere npr. spremljanje pouka...

5. Kako podpirate vaše strokovne delavce pri izvajanju Programa? Prosim navedite konkretne dejavnosti.

6. Kako ocenjujete sodelovanje staršev z vami in ostalimi strokovnimi delavci?

7. Kakšno je vaše mnenje o realizaciji Programa, ki ga uvajate v tem šolskem letu? Navedite prosim prednosti pa tudi slabosti Programa.

8. Navedite področja na katerih bi potrebovali podporo ZRSŠ.

9. Če bi nam radi sporočili še kakšna opažanja ali predloge v povezavi z izvajanjem Programa, jih prosim zapišite.

Za sodelovanje se vam iskreno zahvaljujemo.

Priloga 14: Prikaz rezultatov na Vprašalniku za ravnatelje v šolskem letu 2015/2016

POROČILO o rezultatih na Vprašalniku za ravnatelje v šolskem letu 2015/2016

Poročilo je pripravljeno na podlagi kvalitativne analize vprašalnika za ravnatelje: Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana, Centra za sluh in govor Maribor, Centra za korekcijo sluha in govora Portorož, v okviru spremljave prilagojenega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami, ki so ga izpolnili ob zaključku šolskega leta 2015/16.

Vprašalnik je zajemal devet vprašanj, s katerimi smo želeli pridobiti informacije o spremembah, prednostih in slabostih, s katerimi so se srečevali ravnatelji pri uvajanju programa. Z vprašanji smo zajeli tri širša področja dela v okviru zagotavljanja pogojev in organizacije vzgojno izobraževalnega procesa:

- **Ustreznost materialnih pogojev in strokovna usposobljenost kadrov**
- **Opažanje specifik pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa, spremljanje in podpora strokovnim delavcem ter sodelovanje s starši**
- **Prednosti in slabosti programa ter podpora ZRSŠ pri izvajanju programa**

Materialni in kadrovski pogoji

V vseh treh zavodih/centrih ravnatelji navajajo, da so v okviru danih možnosti zagotovili ustrezne prostorske in materialne pogoje za uspešno izvajanje programa. Kljub temu pa ugotavljajo, da bi potrebovali več učilnic, predvsem zaradi večanja števila oddelkov oz. števila učencev v oddelkih v prihodnjih letih. V enem primeru že v prihodnjem letu načrtujejo novogradnjo – nove učilnice za potrebe oddelkov za učence z AM. Kadrovsko so dobro pokriti, vendar menijo, da bi njihovi strokovni delavci potrebovali še dodatna usposabljanja s specifičnih področij dela za otroke z motnjo avtizma. Predlagajo tudi spoznavanje podobnih praks dela v tujini oziroma izmenjavo strokovnih izkušenj o različnih pristopih dela na tem področju.

Opažanje specifik pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa, spremljanje in podpora strokovnim delavcem in sodelovanje s starši

Pri analizi ogovorov ugotavljamo, da je uvajanja programa v vseh treh institucijah prineslo precej sprememb tako na področju organizacije vzgojno izobraževalnega dela, kot tudi pri sodelovanju s strokovnimi delavci in starši. Ravnatelji so izpostavili velike razlike v osnovnih značilnostih in intenziteti motenj pri učencih z avtizmom. Ker so situacije v vzgojno izobraževalnem procesu pogosto nepredvidljive, je potrebno več fleksibilnosti in sprotne prilagajanja pri organizaciji in načrtovanju učnega dela. Pri spremljavi opažajo, da strokovni delavci pogosteje in bolj sistematično načrtujejo prilagoditve, sprotne evalvacije, pripravo individualiziranega programa, urnika. Čuti se večja premišljenost v načrtovanju dela. V enem centru ugotavljajo, da se spremembe v načinu dela v oddelku za otroke z motnjo avtizma v pozitivnem odražajo na delu celotnega centra. Vsi trije ravnatelji navajajo, da imajo sprotne pogovore in refleksije s strokovnimi delavci o delu in problematiki v oddelkih. Pogostejši so sestanki širših strokovnih timov. Izvajajo redne hospitacije.

Izpostavljajo, da se hitreje odzivajo na potrebe strokovnih delavcev. Omogočajo jim udeležbo na strokovnih usposabljanjih. Sodelovanje s starši v vseh treh institucijah poteka uspešno in korektno.

Prednosti in slabosti programa ter odpora ZRSŠ pri izvajanju programa

Na vprašanja o prednostih in slabostih programa so ravnatelji izpostavili podobno problematiko. Kot prednost vidijo, da je program dobro zastavljen, pozitivno ocenjujejo uvajanje dveh novih predmetov; socialno učenje in komunikacijske veščine. Kot slabost pa izpostavljajo nedorečenost (vsaj ne še določene) normativne ureditve. Glede na povečano število učencev v oddelkih podaljšanega bivanja in jutranjega varstva, predlagajo zmanjšanje normativa v teh dveh oddelkih. Poudarjajo, da bi bilo nujno, glede na zahtevnost dela z učenci z motnjo avtizma, zagotoviti dva strokovna delavca, če je v oddelku več kot pet otrok. Podporo s strani Zavoda RS za šolstvo bi potrebovali pri usposabljanju strokovnih delavcev, predvsem s področja socialnih in komunikacijskih veščin. Predlagajo izobraževanje na temo supervizije. Izrazili so tudi željo po sodelovanju pri strokovnih utemeljitvah v okviru predloga za oblikovanje ustrežnejših standardov in normativov.

Povzetek

Ob zaključku prvega leta uvajanja oddelkov prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami je analiza vprašalnika za ravnatelje pokazala, da so v vseh treh institucijah uspešno načrtovali organizacijo vzgojno izobraževalnega procesa z vidika kadrov in materialnih pogojev, glede na trenutno situacijo. Vsi navajajo, da je uvajanje oddelkov za otroke z avtistično motnjo prineslo pozitivne spremembe v življenju in delu cele institucije, tako na področju organizacije kot tudi v komunikaciji in sodelovanju med strokovnimi delavci in starši. Na strokovno problematiko se odzivajo sproti; s pogostimi sestanki, hospitacijami in evalvacijami. Težavo vidijo v prevelikem številu učencev v oddelkih podaljšanega bivanja in jutranjega varstva, zaradi česar težje izvajajo specialno metodične oblike dela za učence z avtizmom. Predlagajo tudi povečanje števila strokovnih delavcev v oddelkih, kjer je več kot pet učencev. Želijo si še več sodelovanja z Zavodom za šolstvo, predvsem na področju izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev.

Priloga 15: Prikaz rezultatov na Vprašalniku za ravnatelje v šolskem letu 2016/2017

POROČILO o rezultatih na Vprašalniku za ravnatelje v šolskem letu 2016/2017

Poročilo je pripravljeno na podlagi kvalitativne analize vprašalnika za ravnatelje: Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana, Centra za sluh in govor Maribor, Centra za korekcijo sluha in govora Portorož, v okviru spremljave prilagojenega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami, ki so ga izpolnili ob zaključku drugega šolskega leta 2016/17

Vprašalnik je zajemal devet vprašanj, s katerimi smo želeli pridobiti informacije o spremembah in razlikah ter prednostih in slabostih, s katerimi so se srečevali ravnatelji drugem šolskem letu uvajanju programa. Z vprašanji smo tako kot preteklo leto, zajeli tri širša področja dela v okviru zagotavljanja pogojev in organizacije vzgojno izobraževalnega procesa:

- **Ustreznost materialnih pogojev in strokovna usposobljenost kadrov**
- **Opažanje specifik pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa, spremljanje in podpora strokovnim delavcem ter sodelovanje s starši**
- **Prednosti in slabosti programa ter podpora ZRSŠ pri izvajanju programa**

Materialni in kadrovski pogoji

Na vprašanje o ustreznosti prostorskih pogojev za izvajanje programa za otroke z AM so vsi trije ravnatelji odgovorili negativno; odgovore so dopolnili z dodatnimi pojasnili. CSGM se nahaja v stari zgradbi, kjer so zelo majhni prostori; glede na to, da se je število učencev v letošnjem letu v oddelku povečalo na pet, je težko zagotoviti miren kotiček v razredu. Trudijo se zmanjšati moteče dražljaje, kolikor je to mogoče. Prav tako je jedilnica v kleti, kjer zelo odmeva. Ravnateljica Zavoda za gluhe in naglušne v Ljubljani navaja prostorsko stisko celotnega Zavoda, ki jo bodo poskušali rešiti z novo gradnjo. V Centru Portorožu bi potrebovali še dodatne prostore za umik učencev. Glede ustreznosti kadrovskih pogojev vsi trije ravnatelji navajajo, da imajo ustrezen strokovni kader za izvajanje programa.

Opažanje specifik pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa, spremljanje in podpora strokovnim delavcem in sodelovanje s starši

Analiza odgovorov kaže, da je drugo šolsko leto uvajanja programa v vseh treh institucijah prineslo precej specifik tako na področju organizacije vzgojno izobraževalnega dela kot tudi pri sodelovanju s strokovnimi delavci in starši. Glede na to, da se je število učencev povečalo in da se nekatere individualne razlike in posebnosti pri učencih še poglobljajo, ravnatelji izpostavljajo potrebo po vse večji individualizaciji. V Mariboru posebno pozornost namenjajo strukturi oblikovanja oddelkov predvsem pri JV in OPB. Pokazala se je potreba po spremljevalcih. Ravnateljica v Ljubljani meni, da bi bil nujen že v postopkih usmerjanja pregled otroka pri psihologu; sicer je načrtovanje obravnave učenca timsko, sodelujejo tako učitelji kot logoped in psiholog. Na vprašanje o spremljavi pouka vsi trije ravnatelji navajajo, da pouk redno spremljajo v okviru hospitacij, sprotnih pogovorov, s timskimi sestanki. Izpostavili so pregled in analizo sklepov, načrtov in priporočil iz preteklega šolskega leta, na podlagi katerih skušajo čimbolj uspešno načrtovati delo v prihodnje. Zelo pomembna se jim zdi odprta komunikacija s sodelavci. Upoštevajo njihove predloge glede dodatnih dejavnosti in terapij za

učence. Skupaj iščejo rešitve in sproti rešujejo nastale probleme. Omogočajo jim izobraževanja tako s področja dela z učenci z AM kot širših vzgojno-izobraževalnih področij. Na vprašanje o sodelovanju s starši ugotavljajo, da je primerno, vendar starši potrebujejo veliko sodelovanja z šolo, pogovorov o sprejemanju otrokovih posebnosti. Ugotavljajo, da težave nastopijo takrat, ko pride do različnih pogledov glede napredovanja otroka. Analiza odgovorov kaže, da se v vseh treh institucijah trudijo za strokovno korektno in odprto komunikacijo s starši.

Prednosti in slabosti programa ter odpora ZRSS pri izvajanju programa

Iz analize vprašalnika ugotavljamo, da v vseh treh institucijah v celoti realizirali program. Ravnatelji menijo, da so se v drugem šolskem letu »kar nekako ujeli«. Prednost strokovnih timov je v razumevanju specifik učencev in strokovnosti kadra. Vsi tudi navajajo, da bi bilo lažje ob ustreznih prostorskih pogojih in urejenih standardih in normativih normativih. Kot slabost je izpostavljena zahtevnost življenja in dela v takšnem oddelku. Področja, kjer bi potrebovali več podpore in sodelovanja z Zavodom RS za šolstvo so pomoč pri vzpostavitvi mreže šol, ki bi izvajala program za otroke z avtizmom in pomoč pri organizaciji aktiva učiteljev, ki poučujejo v oddelkih. Navajajo tudi željo po podpori in fleksibilnosti pri urejanju standardov in normativov; izpostavljena je stalnost drugega učitelja v programu ter supervizija za strokovne delavce.

Povzetek

Ob zaključku drugega leta uvajanja oddelkov prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami, analiza vprašalnika za ravnatelje kaže, da so v vseh treh institucijah na podlagi izkušenj iz prvega leta, uspešno načrtovali organizacijo vzgojno-izobraževalnega procesa tako z vidika kadrov kot materialnih pogojev. Vsi izpostavljajo prostorskih težave, ki jih skušajo čim bolj uspešno premostiti, da lahko zagotovijo optimalne vzgojno-izobraževalne pogoje za delo z učenci z avtistično motnjo. Ugotavljajo, da se individualne razlike med učenci še večajo, zato je potrebno vse več individualizacije v procesu učenja in poučevanja. V obravnavo vključujejo tudi psihologa.

Spremljava vzgojno-izobraževalnega dela poteka sproti, preko različnih oblik sodelovanja in na način odprte komunikacije s strokovnimi delavci. Vsi trije ravnatelji navajajo posluš za predloge sodelavcev v okviru pouka in strokovnega spopolnjevanja. Delo s starši ocenjujejo kot uspešno; nastale probleme in težave rešujejo sproti. Ugotavljajo, da tudi starši potrebujejo več izobraževanja in pogovorov, predvsem v smislu razumevanja posebnosti njihovih otrok.

Ob zaključku drugega šolskega leta, kot slabost še vedno poudarjajo področje normativov, prostorske težave, zahtevnost življenja in dela v avtističnih oddelkih; prednosti pa vidijo v vse boljšem ujemanju in timskem sodelovanju strokovnih timov, v večjem razumevanju specifik učencev in seveda napredku učencev. Želijo si več podpore s strani Zavoda RS za šolstvo pri urejanju standardov in normativov, pri vzpostavitvi mreže šol za učence z avtistično motnjo ter pri oblikovanju aktiva za strokovne delavce v omenjenih oddelkih; hkrati se Zavodu zahvaljujejo za sodelovanje in pomoč.

Priloga 16: Prikaz rezultatov na Vprašalniku za ravnatelje v šolskem letu 2017/2018

Rezultat anketiranja ravnateljev v šolskem letu 2017/2018

Vzgojno-izobraževalna institucija (kraj):

	število
Ljubljana	1
Maribor	1
Portorož	1
skupaj	3

Katere prostorske pogoje imate zagotovljene za uresničevanje Prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju Program) ?

	število
Učilnico, ki omogoča zmanjševanje motečih dražljajev kot so: hrup, odmev, močna svetloba, izraziti vonji.	2
Prostor za umik v ali izven učilnice.	1
Telovadnico, ki omogoča zmanjševanje motečih dražljajev kot so: hrup, odmev, močna svetloba, izraziti vonji.	1
Jedilnico, ki omogoča zmanjševanje motečih dražljajev kot so: hrup, odmev, močna svetloba, izraziti vonji.	1

Če menite, da nimate zagotovljenih ustreznih pogojev, prosim, navedite pomanjkljivosti in tudi, kako te pomanjkljivosti poskušate odpraviti.

	število
Izvajanje programa poteka v stari zgradbi, ki ni namensko grajena za delo z otroki z AM- posledično je najtežje v jedilnici, kjer zelo odmeva. Vsi prostori so zasedeni z rednim programom OŠ; prostor za umik težko zagotovimo, se pa trudimo.	1
Prostor za umik je zelo asketski, dobro biga bilo še urediti.	1
Gradimo in obnavljamo šolo.	1
skupaj	3

Ali so učitelji strokovno ustrezno usposobljeni za delo z otroki z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju otroci z AM)?

	število
da	3
ne	0
skupaj	3

Če ste izbrali odgovor ne, da ste izbrali odgovor ne, utemeljite svoj odgovor ter zapišite svoje predloge za rešitve.

	število
Odgovor je sicer DA, vendar so pri delu z AM pomembna znanja, ki jih imajo logopedi	1

Katere posebnosti opazate pri načrtovanju in izvajanju vzgojno-izobraževalnega procesa za učence z AM, če jih primerjate z drugimi učenci?

	število
Več je nepredvidljivih situacij, potrebnih sprememb tekom šolskega leta. Velik poudarek je na predvidevanju načrtovanja dela, ki mora biti sprotno predstavljen tudi učencem.	1
Zagotavljanje stalnega kadra.	1
Več poudarka na strukturi in posebni pripravi na pouk	1
skupaj	3

Katere elemente spremljanja in podpiranja uvajanja programa izvajate?

	število
Spremljanje načrtovanja pouka (letne in dnevne priprave na pouk).	3
Spremljanje izvajanja pouka.	2
Spremljanje oblikovanja in izvajanja individualiziranega programa.	2
Redna srečanja s strokovnimi delavci, ki izvajajo Program.	1
Drugo.	0

Kako ocenjujete sodelovanje staršev z vami in ostalimi strokovnimi delavci?

	število
Sodelovanje s starši je odlično.	1
Sodelovanje s starši je dobro.	2
Sodelovanje s starši ni niti dobro niti ni slabo.	0
Sodelovanje s starši je slabo.	0
Sodelovanje s starši je zelo slabo.	0
skupaj	3

Kako ocenjujete realizacijo Programa v tem šolskem letu?

	število
Program smo v celoti realizirali..	2
Program smo pretežno realizirali.	1
Program smo realizirali približno v polovičnem obsegu.	0
Program smo realizirali v zelo majhnem obsegu.	0
Programa nismo realizirali v nobenem elementu.	0
skupaj	3

Navedite, prosim, prednosti Programa.

	število
Manjše število učencev v skupini, njim prilagojene specialno pedagoške dejavnosti.	1
Opredelitev ciljne skupine, nova predmeta - socialno učenje, komunikacijske veščine.	1
Natančno opredeljene posebnosti.	1
skupaj	3

Navedite, prosim, slabosti Programa.

	število
--	---------

Ni dodatnega učitelja vsaj za 1. VIO, ni zmanjšane normativne za skupine OPB, program ne predvideva otrok v JV od 2. 1. dalje, čeprav ti otroci še posebej niso samostojni.	1
Homogenost otrok v skupini - upoštevajoč motnjo	1
skupaj	2

Navedite področja, na katerih bi potrebovali podporo ZRSŠ.

	število
Uvedbo aktivnega učitelja v prilagojenem programu z EIS za AM - vsi trije zavodi.	1
Metodično didaktično supervizijo, podporo pri reševanju sistemskih sprememb - sočasnost dveh strokovnih delavcev.	1
skupaj	2

Priloga 17: Vprašalnik za starše v šolskih letih 2015/2016 in 2016/2017.

Vprašalnik za starše v okviru spremljave prilagojenega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami

Šolsko leto 2015/2016 in 2016/17

Spoštovani!

Uspešno uvajanje prilagojenega izobraževalnega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami temelji na sodelovanju vodstva in strokovnih delavcev šole/zavoda ter staršev. Starši ste še posebej pomemben člen, saj napredek otroka opazate tudi izven šolskega prostora, zato je za nas vaše mnenje dragoceno. V ta namen vam posredujemo vprašalnik, s katerim želimo pridobiti nekatere informacije z vaše strani, ki nam bodo vodilo pri analizi programa.

Našteti so nekaj trditev (mnenj). Prosim, obkrožite eno od treh možnosti (DA, DELNO, NE). V primeru odgovorov DELNO in NE, prosimo za kratko obrazložitev oziroma za vaše predloge reševanja težav. Vprašalnik je anonimen. Moška spolna oblika velja enakovredno za oba spola.

Vzgojno-izobraževalna institucija _____

Status osebe, ki izpolnjuje vprašalnik:

- a) mati
- b) oče
- c) skrbnik
- d) rejnik

1. Strokovni delavci šole/zavoda so me ob začetku šolskega leta seznanili z vlogo ter pomenom priprave individualiziranega programa za mojega otroka.

DA DELNO NE

V primeru, da menite, da niste bili dovolj informirani, prosimo navedite, katere informacije bi še potrebovali.

2. Šola/ zavod je prisluhnila mojim informacijam glede posebnih potreb/navad (čustvenih, vedenjskih, komunikacijskih, prehranjevalnih...) otroka

DA DELNO NE

Navedite, kje ste zaznali težave.

3. Pri načrtovanju individualiziranega programa so me strokovni delavci povabili k sodelovanju.

DA DELNO NE

Prosim navedite, na kakšen način in v kolikšni meri sodelujete, kaj bi si še želeli.

4. Imel/a sem možnost sprotnega sodelovanja s šolo/zavodom pri šolanju mojega otroka.

DA DELNO NE

Navedite, kje ste zaznali težave.

5. Pri svojem otroku opažam napredek pri socialno – komunikacijskih veščinah.

DA DELNO NE

Opreделите konkretne situacije

6. S strani šole/zavoda sem bil/a deležen/na zadostne podpore pri šolanju svojega otroka.

DA DELNO NE

Kaj bi še potrebovali?

7. Kako ste v tem šolskem letu zadovoljni z izpeljavo Programa?

DA DELNO NE

Navedite s čim ste bili zadovoljni in s čim ste bili manj zadovoljni.

8. Veseli bomo tudi vseh vaših osebnih vtisov in mnenj o Programu, v katerega je vključen vaš otrok.

Kaj bi posebej pohvalili?

Za sodelovanje se vam iskreno zahvaljujemo.

Priloga 18: Prikaz rezultatov na Vprašalniku za starše v šolskem letu 2015/2016

Rezultat anketiranja staršev v šolskem letu 2015/2016

Vzgojno-izobraževalna institucija (kraj):

	število	odstotek
Ljubljana	5	50,0
Maribor	2	20,0
Portorož	3	30,0
skupaj	10	100,0

Status osebe, ki izpolnjuje vprašalnik:

	število	odstotek
mati	7	70,0
oče	2	20,0
mati in oče	1	10,0
skupaj	10	100,0

Ocena sodelovanja in programa

	da		delno		ne		skupaj	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Strokovni delavci šole/zavoda so me ob začetku šolskega leta seznanili z izvajanjem novega Prilagojenega programa za otroke z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju Program).	10	100,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
Strokovni delavci šole/zavoda so me ob začetku šolskega leta seznanili z vlogo ter pomenom priprave individualiziranega programa za mojega otroka.	10	100,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
Šola/ zavod je prislughnila mojim informacijam glede posebnih potreb/navad (čustvenih, vedenjskih, komunikacijskih, prehranjevalnih...) otroka	10	100,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
Imel/a sem možnost sprotne sodelovanja s šolo/zavodom pri šolanju mojega otroka.	10	100,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
Pri načrtovanju individualiziranega programa so me strokovni delavci povabili k sodelovanju.	8	80,0	1	10,0	1	10,0	10	100,0
Pri svojem otroku opažam napredek pri socialno – komunikacijskih veščinah	9	90,0	0	0,0	1	10,0	10	100,0
V primeru odprtih vprašanj se imam možnost posvetovati s strokovnimi delavci zavoda/šole.	9	90,0	0	0,0	0	0,0	9	90,0
S strani šole/zavoda sem bil/a deležna zadostne podpore pri šolanju svojega otroka.	9	90,0	1	10,0	0	0,0	10	100,0

Priloga 19: Prikaz rezultatov na Vprašalniku za starše v šolskem letu 2016/2017

Rezultat anketiranja staršev v šolskem letu 2016/2017

Vzgojno-izobraževalna institucija (kraj):

	število	odstotek
Ljubljana	8	57,1
Maribor	2	14,3
Portorož	4	28,6
skupaj	14	100,0

Status osebe, ki izpolnjuje vprašalnik:

	število	odstotek
mati	8	57,1
oče	3	21,4
mati in oče	3	21,4
skupaj	14	100,0

Ocena sodelovanja in programa

	da		delno		ne		skupaj	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Strokovni delavci šole/zavoda so me ob začetku šolskega leta seznanili z vlogo ter pomenom priprave individualiziranega programa za mojega otroka.	14	100,0	0	0,0	0	0,0	14	100,0
Šola/ zavod je prisluhnila mojim informacijam glede posebnih potreb/navad (čustvenih, vedenjskih, komunikacijskih, prehranjevalnih...) otroka	12	85,7	2	14,3	0	0,0	14	100,0
Pri načrtovanju individualiziranega programa so me strokovni delavci povabili k sodelovanju.	13	92,9	1	7,1	0	0,0	14	100,0
Imel/a sem možnost sprotne sodelovanja s šolo/zavodom pri šolanju mojega otroka.	12	85,7	1	7,1	1	7,1	14	100,0
Pri svojem otroku opažam napredek pri socialno – komunikacijskih veščinah	13	92,9	1	7,1	0	0,0	14	100,0
S strani šole/zavoda sem bil/a deležna zadostne podpore pri šolanju svojega otroka.	12	92,3	1	7,7	0	0,0	13	100,0
Kako ste v tem šolskem letu zadovoljni z izpeljavo Programa?	10	71,4	4	28,6	0	0,0	14	100,0

Priloga 20: Prikaz rezultatov na Vprašalniku za starše v šolskem letu 2017/2018

Rezultat anketiranja staršev v šolskem letu 2017/2018

Vzgojno-izobraževalna institucija (kraj):

	število	odstotek
Ljubljana	5	50,0
Maribor	2	20,0
Portorož	3	30,0
skupaj	10	100,0

Status osebe, ki izpolnjuje vprašalnik:

	število	odstotek
mati	9	100,0
skupaj	9	100,0

Strokovni delavci šole/zavoda so me ob začetku šolskega leta seznanili z uresničevanjem novega Prilagojenega programa za otroke z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju Program).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	1	10,0
se ne strinjam	1	10,0
niti-niti	0	0,0
se strinjam	2	20,0
popolnoma se strinjam	6	60,0
skupaj	10	100,0

V primeru, da menite, da niste bili dovolj informirani, prosimo, navedite, katere informacije bi še potrebovali.

	število
Informacijo katero prilagoditev lahko dobi glede na dokaj izraženo disleksijo. Več seznanjanja z vsebino programa.	1
Tega nihče ni omenjal.	1
skupaj	2

Strokovni delavci šole/zavoda so me ob začetku šolskega leta seznanili z vlogo ter pomenom priprave individualiziranega programa za mojega otroka.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	0	0,0
se ne strinjam	1	10,0
niti-niti	0	0,0
se strinjam	1	10,0
popolnoma se strinjam	8	80,0
skupaj	10	100,0

V primeru, da menite, da niste bili dovolj seznanjeni, prosimo, navedite, katere informacije bi še potrebovali.

	število
Potrebuje informacijo o tem katere prilagoditve in ali so uspešne ter alternative.	1
skupaj	1

Šola/zavod je prisluhnila mojim informacijam o posebnih potrebah/navadah (čustvenih, vedenjskih, komunikacijskih, prehranjevalnih...) otroka.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	0	0,0
se ne strinjam	1	10,0
niiti-niti	1	10,0
se strinjam	1	10,0
popolnoma se strinjam	7	70,0
skupaj	10	100,0

Navedite, kje ste zaznali težave.

	število
Občutek imamo, da so bile informacije o otroku in družini včasih obrnjene tudi proti otroku in družini. S tem se je oblikovala določena stopnja nezaupanja. Še posebej pa ne vemo, kako se spopadati z otrokovo disleksijo.	1
Šola diete ne jemlje dovolj resno, učiteljice iz OPB so izrazile mnenje, da če se dieta občasno »prekrši« ni nič narobe.	1
skupaj	2

Imel/a sem možnost sprotne sodelovanja s šolo/zavodom pri šolanju mojega otroka.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	0	0,0
se ne strinjam	1	10,0
niiti-niti	1	10,0
se strinjam	1	10,0
popolnoma se strinjam	7	70,0
skupaj	10	100,0

Navedite, kje ste zaznali težave.

	število
Ker se ne uporablja učbenikov ni pregleda nad učno vsebino. Učenci dobijo učne liste, ki jih lepijo v zvezek po obdelani snovi, pogosto 1x na teden ali še bolj redko. Zaradi tega težko sprotno delo doma. Tudi ni jasno v kakšno širino se gre pri snovi, to se vidi šele iz testov.	1
skupaj	1

Pri načrtovanju individualiziranega programa so me strokovni delavci povabili k sodelovanju.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	0	0,0
se ne strinjam	1	10,0

niti-niti	1	10,0
se strinjam	2	20,0
popolnoma se strinjam	6	60,0
skupaj	10	100,0

Prosimo, navedite, na kakšen način in v kolikšni meri sodelujete, kaj bi si še želeli.

	število
Premalo pojasnila o IP-ju! Starši nismo pedagoški uslužbenci!	1
Sodelujemo večkrat letno in po potrebi.	1
Je že bil izdelan, dobili smo ga samo na vpogled.	1
skupaj	3

Pri svojem otroku opažam napredek pri učenju socialnih in komunikacijskih veščin.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	0	0,0
se ne strinjam	0	0,0
niti-niti	2	20,0
se strinjam	2	20,0
popolnoma se strinjam	6	60,0
skupaj	10	100,0

Opredelite konkretne situacije.

	število
S sošolci se bolj vključuje v igro. Po mini počitnicah so s sošolci še bolj povezani.	1
Pridobitev občutka za čas, delovne navade...	1
Premalo časa je bilo namenjeno učenju soc. in kom. veščin! Lansko leto je bilo boljše.	1
Pri učenju nimamo težav. Težava je bolj pri vedenju oz. izbruhu jeze.	1
Glede na to, da ne vemo kaj točno so v šoli delali pri učenju teh vsebin ter glede na to, da doma zelo veliko delamo z otrokom, tudi na učenju teh veščin, težko uspeh pripišemo šoli.	1
skupaj	5

Šole/zavod sem bil/a me je dovolj zadostne podprla pri šolanju svojega otroka.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	0	0,0
se ne strinjam	1	10,0
niti-niti	1	10,0
se strinjam	3	30,0
popolnoma se strinjam	5	50,0
skupaj	10	100,0

Kaj bi še potrebovali?

	število
--	---------

menim, da bi potrebovali otroci še dodatno specialno pedagoško obravnavo, 1x tedensko ali še manj je premalo, da bi s sodobnimi terapevtskimi pristopi (BrainGym...) videli večji napredek. Specialna pedagoginja bi morala biti primerno izobražena, v Slo imamo podiplomsko izobraževanje o avtizmu.	1
Ustrezno in dobronamerno ter konstruktivno sodelovanje s usposobljenimi specialnimi pedagogi zaradi učnih težav.	1
Jasno predstaviti kako se dela v šoli, kaj in katere metode so uspešne, navodila ali priporočila za delo doma.	1
skupaj	3

V tem šolskem letu smo bili zadovoljni z izpeljavo programa.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	0	0,0
se ne strinjam	0	0,0
ni-ti	2	20,0
se strinjam	0	0,0
popolnoma se strinjam	8	80,0
skupaj	10	100,0

Navedite, s čim ste bili zadovoljni?

	število
S sodelovanjem z učiteljicami, navdušena sem nad tem, da v otroku poiščejo potencial in na tem gradijo. Pomagajo, pokažejo in iščejo rešitve.	1
Z medsebojno izmenjavo inf.	1
Učiteljica v PB se kljub velikemu številu otrok trudi z našim sinom in ga spodbuja na pozitiven način.	1
Zadovoljni smo bili z dnevnikom, tako da vsaki dan sproti in vsako šolsko uro smo obveščeni glede vedenja in vzrokov izbruha jeze.	1
Zadovoljni smo bili pri vidnem napredku na vseh področjih. Ter izjemno strokovno osebje šole, ki vedno motivira otroke k nadaljnjem delu in učenju.	1
skupaj	5

Navedite, s čim niste bili zadovoljni?

	število
Premalo specialno pedagoških obravnav.	1
Premalo gibanja v naravi oz. na igrišču.	1
Z dosegom učnega programa (preveliko). Z izvedbo podaljšane bivanja – premalo učiteljev oz. se prepogosto menjajo. Tudi zato prihaja do neprimernih interakcij med učenci.	1
Nobenih roditeljskih sestankov za izmenjavo mnenj, izkušenj, dobre prakse. Še vedno se ne dela dovolj na otrokovih močnih področjih. Program otroke, ki imajo težavo z govorom, spravlja v še večjo stisko z govornimi nastopi.	1
skupaj	4

Veseli bomo tudi vseh vaših osebnih vtisov in mnenj o Programu, v katerega je vključen vaš otrok.

	število
S krožki, interesnimi dejavnostmi odlično rešujejo terapevtski pristop – socializacija, BrainGym...	1
Vse pohvale učiteljicam, ki so uspešno realizirale zastavljen program.	1
program z enakovrednim izobrazbenim standardom ne more imeti istih ciljev kot redni program, ampak morajo biti le-ti prilagojeni otrokom z avtistično motnjo! (oz. njihovim posebnostim)	1
Mnenje samo pozitivno.	1
Zelo nam je bila vseč šola klavirja, upam da bo v prihodnosti še kaj takega.	1
skupaj	5

Kaj bi posebej pohvalili?

	število
Pohvalila bi jutranje varstvo, podaljšano bivanje, ki je na ZGNL res odlično organizirano. Naj ostane tako, upam, da bo dovolj učiteljev – financ še v prihodnje šolsko leto.	1
Gospo učiteljico.	1
Posebno bi pohvalili obe tovarišici 3. razreda in vse strokovne delavce za prijaznost, potrpežljivost in znanje kako otroka usmerjati.	1
Kot vedno bi pohvalila izjemno strokovno osebje šole, ki se s predanostjo in veseljem ukvarja z našimi posebnimi otroci.	1
skupaj	4

Starši – povprečja

	število odgovorov	povprečje	standardni odklon
Strokovni delavci šole/zavoda so me ob začetku šolskega leta seznanili z uresničevanjem novega Prilagojenega programa za otroke z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju Program).	10	4,10	1,449
Strokovni delavci šole/zavoda so me ob začetku šolskega leta seznanili z vlogo ter pomenom priprave individualiziranega programa za mojega otroka.	10	4,60	0,966
Šola/zavod je prisluhnila mojim informacijam o posebnih potrebah/navadah (čustvenih, vedenjskih, komunikacijskih, prehranjevalnih...) otroka.	10	4,40	1,075
Imel/a sem možnost sprotnega sodelovanja s šolo/zavodom pri šolanju mojega otroka.	10	4,40	1,075
Pri načrtovanju individualiziranega programa so me strokovni delavci povabili k sodelovanju.	10	4,30	1,059
Pri svojem otroku opažam napredek pri učenju socialnih in komunikacijskih veščin.	10	4,40	0,843
Šole/zavod sem bil/a me je dovolj zadostne podprla pri šolanju svojega otroka.	10	4,20	1,033
V tem šolskem letu smo bili zadovoljni z izpeljavo programa.	10	4,60	0,843